

OSAKEYHTIÖN SUKUPOLVENVAIHDOKSEN VEROTUS

**Perintö- ja lahjaverolain 55 - 57 §:t ja tuloverolain 48.1 §:n 3
kohta**

Itä-Suomen yliopisto

Oikeustieteiden laitos

Pro gradu -tutkielma

18.11.2013

Ippo Kaukola 177 023

Matti Myrsky

Tiivistelmä

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Tiedekunta		Yksikkö	
Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta		Oikeustieteiden laitos	
Tekijä			
Kaukola Ilppo August			
Työn nimi			
OSAKEYHTIÖN SUKUPOLVENVAIHDOKSEN VEROTUS – Perintö- ja lahjaverolain 55 – 57 §:t ja tuloverolain 48.1 §:n 3 kohta			
Pääaine	Työn laji	Aika	Sivuja
Finanssioikeus	Pro Gradu – tutkielma	18.11.2013	VIII + 84
Tiivistelmä			
<p>Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos aktualisoi perintö- tai lahjaveron suorittamisvelvollisuuden luovutuksensaajan osalta, sekä luovutusvoittoverotuksen luovuttajan osalta. Perintö- ja lahjaverolain 55 §:n sukupolvenvaihdoshuojennus on verojärjestelmämme olennaisimpia huojennuksia, jonka verovelvollinen voi tietyn edellytyksin saada edukseen luovutustilanteessa. Eräänlaisena vastinparina perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennukselle on tuloverolain 48.1 §:n 3 kohdan sukupolvenvaihdosluovutus, jonka puolestaan luovuttaja voi saada edukseen tietyn edellytyksin.</p> <p>Perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennus on mahdollista saada luovutuksensaajan ja luovuttajan sukulaisuussuhteesta riippumatta. Toisin on tuloverolain sukupolvenvaihdosluovutuksen osalta, sillä sen saaminen edellyttää sukulaisuusrelaatiota luovutuksensaajan ja luovuttajan välillä. Perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennusedun saaminen edellyttää yritystoiminnan jatkuvuutta, lähtökohtaisesti elinkeinoverolain alaista toimintaa, vähintään 10 prosentin omistusosuusvaatimusta sekä sitä, että perintö- ja lahjaverosta menevä suhteellinen osuus on yli 850 euroa. Tuloverolain sukupolvenvaihdosluovutus edellyttää sukulaisuusrelaation lisäksi vähintään 10 prosentin omistusosuusvaatimusta sekä 10 vuoden omistusaikaa. Tuloverolain säännöstä voidaan pitää sukulaisuusrelaatiota lukuun ottamatta selkeästi liberaalimpana kuin perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennusta.</p> <p>Molemmat säännökset pitävät sisällään myös erittäin olennaisen jatkoluovutusta koskevan 5 vuoden karenssiaika vaatimuksen, jonka aikana luovutuksensaaja ei saa jatkoluovuttaa pääosaa osakeyhtiön yritystoiminnasta. Määräajan noudattamatta jättäminen aiheuttaa huojennusedun menettämisen, ja lisäksi maksuunpanematta jätetty vero maksuun pannaan 20 prosentilla korotettuna. Verovelvollinen saa pyynnöstä haettua korotonta maksuajan pidennystä 5 vuodeksi, mikäli perintö- tai lahjaveron määrä on yli 4250 euroa.</p>			
Avainsanat			
Sukupolvenvaihdos, sukupolvenvaihdoshuojennus, sukupolvenvaihdosluovutus, perintö- ja lahjaverotus, tuloverotus			

SISÄLLYS

I LÄHTEET	iv
II LYHENNELUETTELO	viii
1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimusaiheena sukupolvenvaihdos	1
1.2 Tutkimusongelma ja -metodi	5
1.3 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset	7
1.4 Tutkimuksen rakenne	8
2 SUKUPOLVENVAIHDOSTEN HISTORIA JA LAINSÄÄDÄNTÖ	11
2.1 Sukupolvenvaihdosten tausta ja nykypäivä	11
2.1.1 PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennuksen tausta ja nykypäivä	11
2.1.2 TVL:n sukupolvenvaihdosluovutuksen tausta ja lakimuutokset	12
2.2 Sukupolvenvaihdosten lainsäädäntö	14
2.2.1 PerVL:n huojennussäännösten lakimuutokset ja ajantasainen lainsäädäntö	14
2.2.2 TVL:n sukupolvenvaihdossäännöksen ajantasainen lainsäädäntö	17
3 PERINTÖ- JA LAHJAVEROLAIN SUKUPOLVENVAIHDOSHUOJENNUS	21
3.1 Yritys tai sen osa	21
3.1.1 Yritys tai sen osa ja 10 prosentin omistusosuusvaatimus	21
3.1.2 Yritys terminä	22
3.1.3 Rajanveto TVL ja EVL -tulolähteiden välillä	24
3.1.4 TVL -yhtiöt	25
3.1.5 Holding- ja konserniyhtiöt	26
3.1.6 Arvopaperikauppaa ja sijoitustoimintaa harjoittava yhtiö	28
3.1.7 Taseen purkaminen	32
3.2 Yritystoiminnan jatkamisedellytykset	35
3.2.1 Jatkajan asema osakeyhtiössä	36

III

3.2.2	Vaillinaiset jatkamiskriteerit osakeyhtiössä	38
3.2.3	Hallinta- tai tuotto-oikeuden pidättäminen	38
3.2.4	Huojennukseen oikeutetut verovelvolliset	39
3.2.4.1	Oikeushenkilöt	40
3.2.4.2	Kuolinpesät	41
3.2.4.3	Vajaavaltaiset	42
3.2.5	Toiminnan jatkamisen aloittaminen ja tilapäinen este	46
3.3	Yritysvarallisuus ja huojennuksen tekninen laskeminen	47
3.3.1	Yritysvarallisuus terminä ja yritysvarallisuuden määrittäminen	48
3.3.2	Osittais- ja kokonaishuojennuksen edellytykset	49
3.3.3	Huojennuksen tekninen laskeminen	54
3.3.3.1	Kokonaishuojennus	55
3.3.3.2	Osittaishuojennus	56
3.4	Muut sukupolvenvaihdosta koskevat säännökset	62
3.4.1	Huojennuksen maksuajan pidentäminen	62
3.4.2	Huojennuksen menettäminen	63
4	TULOVEROLAIN SUKUPOLVENVAIHDOSLUOVUTUS	67
3.1	Luovutuksen osapuolten lähisukulaisuusrelaatio	67
3.2	Luovutettava omistusosuus	71
3.3	Luovutettavan omaisuuden omistusaika	73
3.4	Huojennuksen menettäminen	76
5	MUITA HUOMIOTA JA YHTEENVETO	78
5.1	Muuta huomioitavaa sukupolvenvaihdoksista	78
5.1.1	Onnistuneen sukupolvenvaihdoksen tekijät verotuksen ohella	78
5.1.2	Verouudistuksen vaikutus sukupolvenvaihdoksiin	81
5.2	Yhteenveto ja loppupäätelmät	83

I LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Andersson, Edward: Uudet sukupolvenvaihdosta edistävät perintöverosäädökset. Defensor Legis 1980/1. Suomen asianajajaliitto, 1980.

Andersson, Edward – Linnakangas, Esko: Tuloverotus ja varallisuusverotus. Jyväskylä 2002.

Immonen, Raimo: Yritysjärjestelyt. Helsinki 2011.

Immonen, Raimo – Lindgren, Juha: Onnistunut sukupolvenvaihdos. Helsinki 2013.

Juusela, Janne – Tuominen, Sami: Sukupolvenvaihdoksen verotus. Juva 2010.

Kess, Matti: Onnistunut sukupolvenvaihdos. Jyväskylä 2011.

Kukkonen, Matti: Pienosakeyhtiön ja sen osakkaan tuloverotus. Helsinki 2010, 2008 ja 2004.

Kulovaara, Valpuri: Liiketoimintaa vai ei? EVL:n ja TVL:n rajanvetokriteerit pk-yrityksissä. Porvoo 2013.

Kuusisto, Maria-Elisa – Kuusisto, Turkka: Johtaja vaihtuu – sukupolvenvaihdoksen kriittiset tekijät. Helsinki 2008.

Lakari, Torsti: Tilintarkastus 5/2011.

Lakari, Torsti: Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos. Vantaa 2012.

Lindgren, Juha: Yrityksen sukupolvenvaihdoksen verotus ja sitä koskevat muutokset. Verotus 5/2004.

Manninen, Petri: Yritys vaihtaa omistajaa – sukupolvenvaihdos ja yrityskauppakäytännössä. Porvoo 2001.

Myrsky, Matti: Ennakkopäätökset verotuksessa. Helsinki 2011.

Myrsky, Matti – Linnakangas, Esko: Elinkeinotulon verotus. Helsinki 2006.

Ossa, Jaakko: Perheen omaisuuden verosuunnittelu. Juva 2007.

Ossa, Jaakko: Perinnön ja lahjan verokohtelu, Juva 2009.

Puronen, Pertti: Perintö- ja lahjaverotus. Helsinki 2011.

Puronen, Pertti: Perintö- ja lahjaverotus. Helsinki 2008.

Tolonen, Hannu: Oikeuslähdeoppi. Vantaa 2003.

Virolainen, Jyrki – Martikainen, Petri: Tuomion perusteleminen. Helsinki 2010.

VIRALLISLÄHTEET

HE 110/1988 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi 1) elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja 2) konserniavustuksesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta.

HE 53/2008 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi perintö- ja lahja verolain sekä tuloverolain 47 §:n muuttamisesta.

HE 84/2004 vp: Hallituksen esitys laiksi perintö- ja lahjaverolain 55 §:n muuttamisesta.

HE 185/2013 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain, elinkeinotulo verottamisesta annetun lain sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta.

VaVM 5/2004: Valtionvarainvaliokunnan mietintö perintö- ja lahjaverolain 55 §:n muuttamisesta.

VM 16/2013: Elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmän muistio.

Verohallinnon ohjeet:

Verohallinnon ohje, Dnro. A67/200/2013. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa.

Verohallinnon ohje, Dnro. 547/349/2011. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa.

Verohallinnon ohje, Dnro. 137/349/2011. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa.

Verohallinnon ohje, Dnro. 535/345/2004. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa.

Oikeustapaukset:

Korkein hallinto-oikeus

KHO:2013:11

KHO 2011:51

KHO 2011:44

KHO 2011:1

KHO 2011 TALTIO 3394

KHO 1.3.2011/509

KHO:2009:71

KHO 2009 TALTIO 1491

KHO 2006:100

KHO 2006 T 723

KHO 1993 B 538

KHO 1989 B 56

KHO 1987 B 633

KHO 1987 B 631

Hallinto-oikeus

HaO 09/0099/2

INTERNET-LÄHTEET

http://www.ek.fi/ek/fi/tutkimukset_julkaisut/2012/12_joulu/Perheyritysbarometri-2012.pdf

http://www.perheyritystenliitto.fi/files/Perheyritysbarometri_2012_%28final,_kuvat%29.pdf

http://www.perheyritystenliitto.fi/files/BAROMETRI_2010_lopullinen_versio-%282%29.pdf

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2008/20080053.pdf>

http://www.tela.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/tela/embeds/telawwwstructure/15888_Tyoelakevakuuttajat_TELA_ry_Lausunto_EVL_asiantuntijatyoryhman_muistio_2308_2013.pdf

http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/075_verotus/20130620Elinke/Elinkeinoverotus.pdf

http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/t174.pdf

http://www.perheyritystenliitto.fi/files/PL_lausunto_HE-luonnos_EVL- ja_varojenjako-muutoksista_28102013.pdf

II LYHENNELUETTELO

ArVL	Laki varojen arvostamisesta verotuksessa
EK	Elinkeinoelämän keskusliitto
EVL	Elinkeinoverolaki
HaO	Hallinto-oikeus
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KVL	Keskusverolautakunta
MVL	Maatalouden tuloverolaki
OYL	Osakeyhtiölaki
PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki
PL	Perheyritystenliitto
T	Taltio
TVL	Tuloverolaki
VATT	Valtiontaloudellinen tutkimuskeskus
VaVM	Valtionvarainvaliokunnan mietintö
VM	Valtionvarainministeriö

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimusaiheena sukupolvenvaihdos

Sukupolvenvaihdos voidaan määritellä monellakin tapaa riippuen tarkasteltavasta näkökulmasta. Verotuksen näkökulmasta tarkasteltuna erityisen osuva määritelmä löytyy vuonna 2011 julkaistusta verohallinnon ”Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa” ohjeesta, jota sittemmin on päivitetty kahteen otteeseen.¹ Sen mukaan sukupolvenvaihdoksella tarkoitetaan seuraavaa;

”Sukupolvenvaihdoksessa osakeyhtiö, henkilöyhtiö tai yksityisen elinkeinonharjoittajan yritystoiminta siirretään omistajan elinaikana tai se siirtyy hänen kuoltuaan toimintaa jatkavalle lapselle tai muulle henkilölle. Sukupolvenvaihdos on jokaisessa yrityksessä yksilöllinen tapahtuma, jonka verotuskysymykset voivat koskea tuloverotusta, perintö- ja lahjaverotusta, varainsiirtoverotusta sekä arvonlisäverotusta. Veroseuraamukset voivat kohdistua yrityksestä luopuvan ja luovutuksen-saajan lisäksi osake- ja henkilöyhtiössä myös yhtiöön itseensä.”

Lisäksi vanhassa verohallinnon ohjeessa on hyvä kuvaus siitä, mitä tarkoitetaan termillä sukupolvenvaihdos;

”Termillä sukupolvenvaihdos tarkoitetaan tässä ohjeessa prosessia, jossa omistajajohtaisen yrityksen omistus vaihtuu joko alkuperäisen omistajan elinaikana tai sen jälkeen, ja jossa yritystoiminnan jatkajaksi ryhtyy alkuperäisen omistajan lähisukulainen tai muu henkilö.”²

Hallituksen esityksessä on huomioitu sukupolvenvaihdoksen suhde perustuslakiin ja yhdenvertaisuusperiaatteeseen. Esityksen mukaan yritysten sukupolvenvaihdoshuojennus merkitsee kevyempää verokohtelua ja tällaista varallisuutta saavien kevyempää verotusta verrattuna muunlaista varallisuutta saaviin. Yhdenvertaisuusperiaatteen lähtökohtana on se, että ilman hyväksyttävää syytä henkilöitä ei saa asettaa eri asemaan säännöksessä erikseen lueteltujen seikkojen perusteella. Merkittävää on kuitenkin sukupolvenvaihdossäännöksen näkökulmasta se, että yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien kansalaisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Sukupolvenvaihdosten näkökulmasta huojennustilanteiden voidaan sanoa lähtökohtai-

---

¹ Verohallinnon ohje Dnro. 137/349/2011, kohta 1. yleistä sukupolvenvaihdoksesta verotuksessa.

² Verohallinnon ohje Dnro. 535/345/2004, s.1.

sesti olevan yksilöllisiä, joten monessa kohtaa yhdenvertaisuusperiaatteen merkitys ei ole kovinkaan merkityksellinen.³

Tutkimukseni terminologian ymmärtämiseksi on syytä todeta, että perintö- ja lahjaverolain 1940/378 (PerVL) sukupolvenvaihdoksesta puhuttaessa käytän yleisesti termiä sukupolvenvaihdoshuojennus ja tuloverolain 1992/1535 (TVL) sukupolvenvaihdosta koskevasta säännöksestä puhun sukupolvenvaihdosluovutuksena. Termillä sukupolvenvaihdos puolestaan viitataan yleisesti sukupolvenvaihdostilanteisiin.

Tämän hetkinen yhteiskunnan taloudellinen tilanne sekä suurten ikäluokkien eläköityminen tekevät sukupolvenvaihdoksesta ajankohtaisen tutkimusaiheen yhteiskunnallisesti. Verotuksellisesti sukupolvenvaihdoksia koskevat säännökset ovat jo melko pitkäikäisiä, sillä PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennuksen säännökset on kirjoitettu lakiin vuonna 1979 ja TVL:n sukupolvenvaihdosluovutusta koskevat säännökset vuonna 1986. Säännösten pitkäikäisyydestä huolimatta säännösten tulkinta aiheuttaa edelleen uusia tuomioistuinpäätöksiä, joista tärkeimpinä ovat korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) antamat prejudiikaatit eli ennakkopäätökset. Erityisesti PerVL:n tulkinta tuottaa vuosittain uusia KHO:n prejudikaatteja, joten tämän perusteella myös verotuksellisesti sukupolvenvaihdosten tutkimusta voidaan pitää ajankohtaisena.

Yhteiskunnan taloudellinen tilanne vaikuttaa omalta osaltaan sukupolvenvaihdosten onnistuneeseen siirtymiseen sukupolvelta toiselle. Euro kriisin aiheuttama taloudellinen taantuma on johtanut muun muassa siihen, että sukupolvenvaihdoksia rahoittavat rahoituslaitokset ovat yhä tarkempia rahoituksen luovuttamisesta sukupolvenvaihdoksiin. Tällä hetkellä talous on noussut tasaisesti yli vuoden ajan, vaikka edelleen rahoituslaitokset ovat hyvin varovaisia rahoituksen suhteen, mikäli jatkajaehdokkaalla ei ole selkeää visiota yritystoiminnan jatkamisesta. Rahoituslaitokset vaativat nykyään huomattavasti kattavampia vakuuksia antamalleen pääomalle ja selkeää liiketoimintasuunnitelmaa liiketoimintaa jatkavalta taholta. Rahoituslaitosten varovaisuuden näkökantani perustuu muun muassa seminaareihin, joissa rahoituslaitoksen edustajat ovat tuoneet esille rahoituksen merkitystä sukupolvenvaihdostilanteissa.

Toinen ajankohtainen tekijä ajateltaessa sukupolvenvaihdoksia on suurten ikäluokkien eläköityminen, joka on koko yhteiskuntaamme koskeva haastava ilmiö. Yhteiskuntamme ei ole varautunut tähän ikärakenteelliseen ongelmakohtaan välttämättä tarpeeksi aikaisin,

---

³ HE 53/2008 vp, s. 18.

mutta toisaalta se ei suoranaisesti vaikuta sukupolvenvaihdostilanteisiin. Tosiasia on kuitenkin se, että seuraavan kymmenen vuoden aikana on odotettavissa paljon pienten ja keskisuurten yritysten sukupolvenvaihdoksia. Perheyritystenliiton (PL) ja elinkeinoelämänkeskusliiton (EK) yhdessä tekemän perheyritysbarometrin mukaan seuraavien viiden vuoden aikana on odotettavissa lähes 17 000 sukupolvenvaihdosta.⁴ Selkeästi isoimpana yrityskoko ryhmänä ovat pienten eli alle kymmenen työntekijää työllistävien yritysten joukko, joka koostuu noin 13 500 yrityksestä. Perheyritysbarometrin mukaan kaikkein todennäköisimpiä sukupolvenvaihdokset ovat keskisuurissa teollisuus yrityksissä. Toisaalta sukupolvenvaihdosaikomukset ovat lisääntyneet pienissä ja keskisuurissa palvelu ja rakennusalan yrityksissä.⁵

PL:n teettämän perheyritysbarometrin mukaan verotukseen ja rahoitukseen liittyvät kysymykset koetaan sukupolvenvaihdoksen vaikeimmiksi haasteiksi. Muina vähemmän vaikeina haasteina vastaajat pitivät yrityksen arvonmäärittäystä ja sopivan jatkajan löytämistä, vaikka nämäkin koettiin hankaliksi.⁶ Sukupolvenvaihdosta suunnittelevat perheyritykset kokevat PerVL:n sukupolvenvaihdosta koskevien säännösten vaikeuttavan tai estävän sukupolvenvaihdoksen toteuttamista. Kaikista vastaajista 69 prosenttia koki säännösten vaikeuttavan ja estävän sukupolvenvaihdoksen. Kaupan ja teollisuuden alalla tämä prosentti oli keskimäärin lähes 80 prosenttia, kun taas rakentamisenalalla oli vain 50 prosenttia.⁷ Tässä on siis selkeästi havaittavissa toimialakohtaista eroavaisuutta. Kaiken kaikkiaan kahden kolmasosan määrää voidaan pitää varsin korkeana lukemana, mutta toisaalta on otettava huomioon, että perheyritysbarometriin vastanneet yritykset ajavat osaltaan omia etujaan. Huomioon on otettava myös se seikka, että PL:n kyselyyn vastaavat yritykset ovat isompia ja varakkaampia perheyrityksiä. Periaatteessa PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennuksen säännökset ovat merkittävä huojennusetu perheyrityksille. PL:n kannan mukaan perintö- ja lahjaveroa ei tulisi määrätä lainkaan sukupolvenvaihdostilanteissa, vaan valtion tulisi hankkia verotulot myyntivoittoverolla, kuten Ruotsissa on päätetty tehdä. Käytännössä säännösten toimivuus on hyvin vahvasti sidoksissa yksittäiseen tilanteeseen; säännökset toimivat hyvin pienten yritysten, mutta toisaalta satoja henkilöitä työllistävien yritysten osalta sukupolvenvaihdoksen toteutus on käytännössä lähes mahdotonta. Useita kymmeniä

---

⁴ *Perheyritysbarometri 2012*, s. 19.

⁵ *Perheyritysbarometri 2012*, s. 19.

⁶ *Perheyritysbarometri 2012*, s. 20.

⁷ *Perheyritysbarometri 2012*, s. 21.

henkilöitä työllistävän yrityksen osalta sukupolvenvaihdos on mahdollista toteuttaa, mutta se vaatii erityisen huolellista ja pitkäjänteistä suunnittelua.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) on julkaissut 2013 lokakuussa tutkimuksen ”Sukupolvenvaihdoksen vaikutus perheyrittäjien toimintaan”. Tutkimuksen tarkoituksena oli arvioida sukupolvenvaihdoksen ja siihen liittyvien perintö- ja lahjaveroseuraamusten vaikutuksia yrityksen voitonjakoon, rahoitukseen ja suorituskykyyn.⁸ Tutkimuksessa haluttiin selvittää, kuinka sukupolvenvaihdos vaikuttaa yrityksen tulevaan kehitykseen.⁹ Tutkimuksen taulukossa 6 on esitetty keskeiset sukupolvenvaihdokseen liittyvät kysymykset vastausprosentteineen.¹⁰ Seuraavassa käsillä olevan tutkimuksen keskeiset kysymykset ja tulokset;

1) onko yrityksenne kokenut vähintään osittaisen omistajuuden sukupolvenvaihdoksen vuosina 1998 – 2013? a. kyllä: 73 prosenttia, b. ei: 13 prosenttia, c. ei, mutta on suunnitteilla seuraavan viiden vuoden aikana: 13 prosenttia, d. en osaa sanoa: 1 prosentti.
2) yrityksistä 67 prosenttia toteutti sukupolvenvaihdoksen lahjana tai perintönä, osakkeita myymällä noin 18 prosenttia.
3) omistajuudessa tapahtuneeseen sukupolvenvaihdokseen liittyi 47 prosenttisesti myös johtamisen sukupolvenvaihdos.
4) yrityksistä 84 prosenttia suunnitteli sukupolvenvaihdosta etukäteen, näistä 53 prosenttia vuodesta kolmeen vuoteen.
5) yrityksistä 65 prosenttia rahoitti sukupolvenvaihdosta osingoilla, noin joka kolmas lainalla.
6) 40 % huojennussääntöä hyödynsi 46 prosenttia sukupolvenvaihdoksen kokeneista yrityksistä, verovapaata myyntiä 24 prosenttia vastanneista yrityksistä.
7) joka kolmas yritys jakoi ylimääräistä osinkoa sukupolvenvaihdoksen toteuttamista varten (9 % ennen, 25 % jälkeen).
8) perintö- ja lahjaverot vaikuttivat joko sukupolvenvaihdoksen ajoitukseen tai toteutustapaan 58 prosentilla yrityksillä, 35 prosentilla molempiin.

⁸ VATT 174/2013, s. 32.

⁹ VATT:in tutkimukseen osallistui 180 yritystä. VATT 174/2013, s. 9.

¹⁰ VATT 174/2013, s. 12.

9) sukupolvenvaihdos vaikutti yrityksen rakenteisiin 33 prosentilla yrityksistä.
10) jos sukupolvenvaihdos ei olisi onnistunut, yrityksistä 32 prosenttia olisi jouduttu myymään.

Sukupolvenvaihdoksen kokeneilta yrityksiltä kysyttiin lisäksi tarkentavia kysymyksiä. Tutkimuksen mukaan vastauksissa korostui se, että sukupolvenvaihdos aiheuttaa yritykselle suuren muutoksen, ja se vaatii aikaa ja rahaa. Lisäksi vastaajat toivat esille sen, että sukupolvenvaihdos saattaa aiheuttaa sisäisiä konflikteja ja muita ongelmia pitkälle ajanjaksolle. Rahaa menee ainakin siihen, että lähes poikkeuksetta yritys joutuu käyttämään rahaa asiantuntijoihin, ja toisaalta sukupolvenvaihdostilanne sitoo omaa ja yrityksen aikaa. Muiden ongelmien kohdalla on mainittu erityisesti investoinnit eli käytännössä sukupolvenvaihdoksen katsotaan rajoittavan investointeja.¹¹

1.2 Tutkimusongelma ja -metodi

Tutkielmani tutkimusongelmana ovat PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennuksen sekä TVL:n verovapaan sukupolvenvaihdosluovutuksen säännösten oikeudellinen sääntely ja tulkinta. PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennuksen tulkinta on ollut säännösten osalta varsin hankalaa, ja verotuskäytäntö epäyhtenäistä. Verotuskäytännön epäyhtenäisyyden johdosta tapausten ennakoiminen on vaikeata, jonka vuoksi moneen yksittäistapaukseen on suositeltavaa hakea PerVL:n 39 §:n ennakkoratkaisua.¹² Tutkimusongelma jakautuu useaan eri osa-alueeseen PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennuksen ja TVL:n sukupolvenvaihdosluovutuksen sisällä. Tärkeimpänä tutkimusongelmana on molempien sekä PerVL:n, että TVL:n sukupolvenvaihdoksen edellytysten tulkinnalliset kysymykset. Tulkinta kysymysten ja rajanvetotilanteiden osalta on suhteellisen paljon prejudikaatteja ja verohallinnon ohjeistusta, jotka antavat vastauksia näihin rajanveto- ja tulkintatilanteissa oleviin tutkimusongelmiin. Tutkielmani käsittelee seuraavanlaisia tutkimuskysymyksiä;

¹¹ VATT 174/2013, s. 13.

¹² Immonen – Lindgren 2013, s.17 – 18.

1) rajanveto TVL- ja EVL -toiminnan välillä; millä perusteilla esimerkiksi arvopaperi- ja sijoitustoimintaa harjoittava yhtiö katsotaan kuuluvaksi huojennusedun piiriin?
2) taseen purkamisen ongelmallisuus; mitä katsotaan kuuluvaksi yritysvarallisuudeksi?
3) mikä katsotaan riittäväksi yritystoiminnan jatkamiseksi osakeyhtiöiden näkökulmasta; tarkastelussa muun muassa hallinta- tai tuotto-oikeuden mahdollinen pidättäminen?
4) mitä tarkoitetaan yritysvarallisuudella, ja mitä luetaan kuuluvaksi osakeyhtiöiden yritysvarallisuuden piiriin huojennusedun näkökulmasta?
5) miten huojennuksen tekninen laskeminen tapahtuu lain sanamuodon perusteella?

Tutkimusmetodi on puhtaasti oikeusdogmaattinen eli lainopillinen. Lainopillisella tutkimusmetodilla tarkoitan tässä tutkielmassa vallitsevan oikeustilan selvittämistä osakeyhtiön näkökulmasta sukupolvenvaihdoksen verotuksessa. Vallitsevien PerVL:n säännösten tulkintaan tarvitaan myös tukea lain sanamuodon ulkopuolelta. Lainopillisen tutkimusmetodin valintaan liittyy läheisesti myös se seikka, miten selvitan tämän hetkisen sukupolvenvaihdoksiin liittyvän ajantasaisen oikeudellisen sääntelyn eli oikeustilan. Oikeustilan selvittäminen vaatii PerVL:n säännösten tulkintaa. Tulkinta puolestaan pohjautuu hyvin vahvasti lain esitöihin ja oikeuskäytäntöön sekä oikeuskirjallisuuteen. Tutkimuksen metodi ja rakenne pohjautuvat oikeuslähteiden velvoittavuuden periaatteelle; korkeimpana ovat lain säännökset, jonka jälkeen kaikki muu materiaali niiden velvoittavuuden mukaisessa järjestyksessä. Esimerkiksi PerVL on erityislaki verrattuna TVL:n, joka edustaa yleislakia. Esimerkiksi PerVL:n ja TVL:n lain normien ollessa ristiriidassa käsiteltävässä asiassa sovellettavaksi tulee PerVL:n säännös erityislain nojalla. Lakien velvoittavuuden arvioiminen on kuitenkin tehtävä aina käsiteltävän yksittäistapauksen seikkojen perusteella.

1.3 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää sukupolvenvaihdoshuojennukseen liittyvä ajantasainen lainsäädäntö sekä siihen liittyvä oikeuskäytäntö ja oikeuskirjallisuutta. Tutkimuksen tavoitetta osaltaan rajaa valittava tutkimusmetodi, jonka johdosta tutkielma rajautuu tutkimaan vallitsevia sukupolvenvaihdoshuojennusta ja sukupolvenvaihdosluovutusta säänteleviä PerVL:n sekä TVL:n säännöksiä.

Tutkimuksessa on tehty selkeä rajaus, jos ajatellaan sukupolvenvaihdoksia kokonaisuudessaan. Sukupolvenvaihdoksiin liittyy erilaisia yritysmuotoja ja läheisesti myös erilaiset yritysjärjestelyt usein liitetään sukupolvenvaihdosten piiriin. Sukupolvenvaihdoksen laajan soveltamisalan vuoksi tutkimus on rajattava riittävän yksityiskohtaisesti, jotta pystyn saavuttamaan asettamani tutkimustavoitteet. Ensimmäisenä tutkimuksellisena rajauksena voidaan pitää sukupolvenvaihdoksen rajautumista PerVL:n ja TVL:n säännöksiin. Toisena oleellisen tutkimukseni substanssiin vaikuttavana rajauksena on osakeyhtiömuotoisuus eli tarkoitukseni on siis tutkia sukupolvenvaihdoshuojennusta vain ja ainoastaan osakeyhtiöiden osalta.

Tutkielmassa olen antanut suhteellisen ison roolin tuomioistuinten antamille merkittäville ratkaisuille sekä esimerkkilaskelmille. Sukupolvenvaihdosten verotuskäytännön kannalta ennakkopäätösten prejudikaatiivinen vaikutus on hyvin vahva, sillä verohallinto useimmiten tekee jatkossa näiden pohjalta päätöksensä tai ainakin prejudikaatit ohjaavat verohallinnon päätöksiä samankaltaisissa ja mahdollisesti myös samankaltaisissa tapauksissa. Oikeustapausten analysointi perustuu pääosin aineellisoikeudelliseen näkökulmaan, mutta oikeustapausten analyysi vaatii myös oikeustieteellisiä eli oikeusteoreettisia työvälineitä, jotta pystyn arvioimaan ratkaisun sisältöä ja sen vakuuttavuutta. Ratkaisun vakuuttavuudella on erityisesti merkitystä arvioitaessa kulloinkin käsillä olevan ratkaisun ohjausarvoa tulevaisuutta ajatellen. Sukupolvenvaihdoshuojennukseen liittyy huomattava määrä oikeuskäytäntöä, joka on vero-oikeuden alalla hyvin yleistä. Prejudikaattien tarkoituksena on tarkentaa huojennukseen liittyvää lain säädäntöä ja yhtenäistää verotuskäytäntöä samankaltaisissa tai ainakin samankaltaisissa tulkintatilanteissa. Omassa tutkielmassani pyrin tuomaan esille kaikki relevantit prejudikaatit, joiden tulkinnalle on annettu ohjausarvoa samankaltaisten ja myös samankaltaisten tapauksien osalta. Vero-oikeudessa prejudikaateilla voidaan sanoa ole-

van jopa poikkeuksellisen vahva asema moneen muuhun oikeudenalaan verrattuna¹³. Prejudikaattien vaikutusta ei siis voi sivuuttaa tutkittaessa sukupolvenvaihdoshuojennukseen liittyvää aineellisoikeudellista viitekehystä.

Esimerkkilaskelmien tavoitteena on tuoda verosuunnittelullista näkökulmaa tutkielmaan ja toisaalta laskelmilla on oma vaikutuksensa tutkielman rakenteeseen sekä luettavuuteen. Laskelmien tekeminen on tärkeätä myös sen vuoksi, että sukupolvenvaihdosten tekeminen käytännössä vaatii laskelmien tekemistä, ilman laskelmia ei synny ainuttakaan sukupolvenvaihdosta. Laskelmat ovat siis tärkeä osa käytännön sukupolvenvaihdoksia, ja niiden kautta onkin osaltaan helpompi ymmärtää säännöksen tarkoitusta, ja esimerkiksi sitä kuinka suuri huojennusetu tosiasiallisesti onkaan. PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennussäännöksen kokonaisvaltaisen haltuun ottamisen ja ymmärtämisen kannalta on erittäin tärkeätä sisällyttää tutkielmaan mahdollisimman paljon esimerkkilaskelmia. Yleisesti vero-oikeuden alalla laskelmien tekeminen on varsin yleistä, ja myös sen vuoksi laskelmat ovat tärkeässä asemassa tutkielmaani.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkielman rakenteeseen on vaikuttanut yleinen yhteiskunnallinen tilanne, joka osaltaan heijastaa omia ajatuksiani ja näkökulmiani tutkimusaiheesta. Tutkimuksen rakennetta ajatellen olen pyrkinyt selkeyteen ja yksinkertaisuuteen, jotta lukija saisi mahdollisimman hyvän käsityksen heti sisällysluetteloon tutustuesssa. Tutkielman jako kolmeen osaan on myös selkeyden ja ymmärrettävyyden kannalta perusteltua; ensimmäisessä osiossa käyn läpi PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennuksen sekä TVL:n sukupolvenvaihdosluovutuksen historiaa ja lainsäädännön muutosvaiheita aina näihin päiviin asti. Toisessa osiossa käsittelem PerVL:n 55 §:n sukupolvenvaihdoshuojennusta ja kolmannessa osiossa puolestaan TVL:n 48 §:n sukupolvenvaihdosluovutusta. Näiden osien on tarkoitus tukea toisiaan asiakokonaisuutta ajatellen, jotta tutkimuksen lukija saisi mahdollisimman laajan, mutta toisaalta myös tarkan kuvan sukupolvenvaihdosten ajantasaisesta lainsäädännöstä.

Tutkimuksen varsinainen rakenne koostuu edellä mainitun jaon perusteella kolmesta pääluvusta. Pyrin käsittelemään PerVL:n ja TVL:n säännökset toisistaan erillään. Välttämättä on kuitenkin tuoda säännösten suurimpia eroavaisuuksia esille, jolloin säännösten

---

¹³ Myrsky 2011, s. 1.

vertailu on kokonaisuuden kannalta järkevää. Tutkimuksen rakenteeseen tämä vertailu ei kuitenkaan vaikuta, sillä minkäänlaista erillistä kappaletta säännösten vertailulle ei ole laadittu. Kyse on vain muutamista huomiosta näiden säännösten välillä, jotta lukija pystyy hahmottaan säännösten erot ja yhteneväisyydet.

Tutkimuksen tekstiosuus alkaa tästä ensimmäisen luvun johdannosta, jossa pyrin tuomaan esille tämän hetkisen yhteiskunnallisen tilanteen sukupolvenvaihdoksen viitekehyksessä. Johdanto sisältää tutkimusaiheen ja sen ongelman sekä metodin esittelyn. Johdannossa käydään myös läpi tutkimuksen tarkoitusta, tavoitetta ja rajauksia. Näiden lisäksi johdanto pitää sisällään rakenteen selvittämisen.

Varsinainen tutkimuksellinen tekstiosuus alkaa toisen pääluvun sukupolvenvaihdosten historia ja lainsäädäntö kappaleesta, joka koostuu seuraavista osista;

1) sukupolvenvaihdosten tausta ja nykypäivä,
2) sukupolvenvaihdosten lakimuutokset ja ajantasainen lainsäädäntö.

Tämän kappaleen tarkoituksena on perehdyttää lukija sukupolvenvaihdoshuojennuksen ja sukupolvenvaihdosluovutuksen historiaan ja siihen, miten säännökset ovat kehittyneet tähän päivään mennessä. Säännösten taustan selvittämisen jälkeen siirrytään PerVL:n sukupolvenvaihdoksen sekä TVL:n sukupolvenvaihdosluovutuksen ajantasaisen lainsäädännön selvittämiseen ja siihen, miten tähän päivään on päädytty. Tässä osiossa on tarkoitus käydä läpi oleellisimman lakimuutokset. Lisäksi tässä osiossa olen kommentoinut säännöstä yleisellä tasolla ja jonkin verran ottanut kantaa säännöksen monimutkaisuuteen.

Toisena varsinaisena päälukuna on tutkielman kolmas pääluku, joka pitää sisällään seuraavat osat;

1) yritys tai sen osa,
2) yritystoiminnan jatkamisedellytykset,
3) yritysvarallisuus ja huojennuksen tekninen laskeminen, sekä
4) muut sukupolvenvaihdoshuojennusta koskevat säännökset.

Kolmantena varsinaisena pääluvuna tutkielmassani on TVL:n sukupolvenvaihdosluovutus. Varsinainen tutkimus perustuu voimassaolevaan lain säännökseen, joten myös tämän johdosta on loogista, että rakenne perustuu seuraaviin osiin;

1) luovutuksen osapuolten lähisukulaisuusrelaatio,
2) luovutettava omistusosuus, sekä
3) luovutettavan omaisuuden omistusaika.

Tutkielmani rakenne koostuu kolmesta pääluvusta, joista PerVL:n sukupolvenvaihdosluovutus on selkeästi merkittävin tai ainakin laajin kokonaisuus verrattuna tuloverolain sukupolvenvaihdosluovutukseen ja näitä edeltävään historia ja lainsäädäntö osioon.

Tutkielman tavoitteet ja rajaukset luvussa mainitsin esimerkkilaskemista, ja niiden tarkoituksesta; myös tutkielman rakenteeseen laskelmilla on oma vaikutuksensa. Rakenteen kannalta laskelmien on tarkoitus helpottaa ja selkeyttää luettavuutta eli lukijan lukukokemusta.

2 SUKUPOLVENVAIHDOSTEN HISTORIA JA LAINSÄÄDÄNTÖ

2.1 Sukupolvenvaihdosten tausta ja nykypäivä

2.1.1 PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennuksen tausta ja nykypäivä

PerVL:n sukupolvenvaihdosta koskevat säännökset ovat olleet voimassa lähes samansisältöisinä yli 30 vuotta. Silti huojennuksen soveltamiseen liittyvistä kysymyksistä syntyy uutta oikeuskäytäntöä edelleen, muun muassa tänä vuonna KHO on antanut neljä uutta päätöstä koskien PerVL 55 §:n sukupolvenvaihdoshuojennusta. Verohuojennuksista sukupolvenvaihdoshuojennuksen voidaan sanoa olevan oleellisin sukupolvenvaihdoksia koskeva huojennus.

Kansainvälisellä tasolla sukupolvenvaihdosproblematiikkaan herättiin 1970-luvulla, jonka alkupuolella puhuttiin hyvin vähän sukupolvenvaihdoksen verotuksesta. Ruotsissa sukupolvenvaihdosten verotusta alettiin virallisesti selvittää, ja he saivatkin aikaan sukupolvenvaihdoksiin liittyvät erityissäännökset. Suomessa sukupolvenvaihdosten ongelma tiedostettiin yleisesti ja poliittinen yksimielisyys saavutettiin melko helposti, jonka myötä uudet huojennussäännökset saattoivat tulla PerVL:iin varsin nopealla aikataululla.¹⁴

Varsinainen uudistamistoimikunta asetettiin 18.5.1978, jota johti silloinen hallintoneuvos Olli Sakin. Toimikunnan mietintö annettiin 31.10.1978 valtionvarainministerille kirjeitse, jonka pohjalta annettiin hallituksen esitys 290/1978 vp. Tämä johti PerVL:n uudistukseen 318/79, jolla lakiin liitettiin uudet sukupolvenvaihdosta koskevat 21 a, 25.4 ja 63 a - c §:t sekä muutettiin 62 §:ää. Nämä säännökset muodostivat silloisen sukupolvenvaihdoksen oikeudellisen sääntelyn.¹⁵

Edward Andersson on arvioinut vuonna 1980 ilmestyneessä asianajajaliiton julkaisemassa artikkelissa tuolloin tuoreita sukupolvenvaihdossäännöksiä. Kokonaisuudessaan arvioiden silloiset arviot ovat olleet varsin osuvia. Andersson on kritisoinut muun muassa seuraavalla tavalla lainsäätäjän laveaa rajanvetoa ja kritisoinut säännöksen monimutkaisuutta;

---

¹⁴ Andersson 1980, s. 110.

¹⁵ Andersson 1980, s. 111.

”Mielestäni ei ole kovin hyvin pystytty rajaamaan niitä tapauksia, joissa säädetty etu myönnetään.”

”Mutta vielä pahempaa puutteena pitäisin säännösten monimutkaisuutta.”

Säännösten monimutkaisuus on aiheuttanut paljon vaivaa, niin viranomaisille kuin myös asianajajille ja muille asiantuntijoille, jotka ovat joutuneet säännöksen kanssa tekemisiin.

2.1.2 TVL:n sukupolvenvaihdosluovutuksen tausta ja lakimuutokset

Sukupolvenvaihdosluovutuksen juuret juontavat aina vuoteen 1986 asti. Aivan yhtä pitkään TVL ei siis ole tuntenut sukupolvenvaihdosluovutuksen verovapaussäännöstä kuin PerVL:n sisältämä sukupolvenvaihdoshuojennus, joka on peräisin 1970 -luvulta. Säännös haluttiin ottaa TVL:iin, koska ilmeisesti ei haluttu myyntivoittoverotuksen uudistuksen mukaista luovutusvoittojen verotuksen laajennusta ulotettavaksi sukupolvenvaihdoksiin.¹⁶ Seuraavassa vuoden 1989 tuloverolain 73.1 § 2 kohdan ja 4 kohdan säännökset; joiden mukaan säännöksen edellytysten mukainen omaisuuden luovutuksesta saatu voitto ei ole veronalaista tuloa ja 4 kohdan vaatimus jatkoluovutuksen viiden vuoden karenssiajasta;

”Verovelvollinen luovuttaa kiinteää omaisuutta, arvopaperin, avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön osuuden taikka laivaosuuden ja saajana on joko yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa hänen lapsensa tai tämän rintaperillinen taikka hänen sisarensa, veljensä, sisarpuolensa tai velipuolensa ja jos omaisuus on ollut yhteensä yli 10 vuotta verovelvollisen tai hänen ja sellaisen henkilön omistuksessa, jolta hän on saanut sen vastikkeettomasti.”

”Jos luovutukseen on sovellettu 1 momentin 2 kohdan säännöstä ja jos luovutuksensaaja luovuttaa samaa omaisuutta edelleen ennen kuin viisi vuotta on kulunut hänen saannostaan, vähennetään hänen satunnaista myyntivoittoaan tai omaisuuden luovutusvoittoaan laskettaessa hankintamenosta se veronalaisen omaisuuden luovutusvoiton määrä, jota 1 momentin 2 kohdan säännös huomioon ottaen ei ole pidetty hänen saantomiehensä veronalaisena tulona.”

Vanhaa TVL:n sukupolvenvaihdosluovutusta koskevia säännöksiä luettaessa ja tulkittaessa ei voida havaita suuria eroavaisuuksia nykyisen TVL:n säännöksen kanssa. Säännöksen sanamuodoissa on sanamuodollista eroavaisuutta, mutta säännöksen tulkinnan kannalta ja

¹⁶ Immonen–Lindgren 2013, s. 113.

verotuskäytännön kannalta näillä muutoksilla ei ole ollut vaikutusta. Alkuperäinen tuloverolaki ei sisältänyt suoranaista edellytystä kymmenen prosentin omistusosuuden siirtymisestä luovutuksen saajalle. Tosiasiallisesti säännösten edellytykset sukupolvenvaihdosluovutusvoiton verovapaudelle ovat siis täsmälleen samat kuin nykyisessäkin säännöksessä. Säännöksen pysähtyneisyys kertoo jo itsessään siitä seikasta, että kyseisen säännöksen voidaan sanoa olevan liian vanha kuvastaakseen parhaalla mahdollisella tavalla nykyisen yhteiskunnan tilannetta sukupolvenvaihdosluovutusten viitekehyksessä. Tuloverolain sukupolvenvaihdosluovutuksen taustan kannalta on myös hyvä muistaa se, että elinkeinoverolaki 1985/1038 (EVL) on sisältänyt vuosina 1986–1988 sukupolvenvaihdosta koskevan huojennussäännöksen. Kahden verovuoden ajan sekä TVL että EVL sisälsivät säännöksen sukupolvenvaihdosluovutus tilanteiden osalta. Silloinen sukupolvenvaihdosluovutuksia koskeva säännös oli kirjoitettu lakiin elinkeinotulon verottamisesta seuraavaan muotoon;

*”1 b) luovuttajan vaatiessa ja luovutuksen saajan suostuessa muuhun kuin vaihto- ja sijoitusomaisuuteen kuuluvista kiinteistöistä ja arvopapereista saadut luovutushinnat ja muut vastikkeet, jos omaisuus on ollut yhteensä yli 8 vuotta verovelvollisen tai hänen ja sellaisen henkilön omistuksessa, jolta hän on saanut sen vastikkeettomasti, ja saajana on luovuttajan aviopuoliso taikka joko yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa luovuttajan lapsi, aviopuolison lapsi, ottolapsi, lapsen tai ottolapsen rintaperillinen, isä, äiti, ottoisä, ottoäiti, veli, sisar, velipuoli tai sisarpuoli, kuitenkin niin, että palautuva verotuksessa arvopaperin hankintamenosta aikaisemmin 42 § 1 momentin perusteella hyväksytty poisto on veronalaista tuloa ja, jos luovutuksen saaja luovuttaa samaa omaisuutta edelleen ennen kuin 5 vuotta on kulu-
nut hänen saannostaan, hänen veronalaiseen luovutushintaansa lisätään sen määrän, jonka veronalaiseksi tuloksi lukemisesta hänen saantomiehensä on edellä tässä kohdassa mainitulla perusteella vapautunut, ja saantomiehen verotuksessa ennen luovutusta olleen poistamatoman hankintamenon erotus.”*

Kuten voidaan edellä esitettyjen TVL:n ja EVL:n alkuperäisistä säännöksistä havaita, niin silloiset säännökset eivät olleet täysin yhtenevät. Selvin ero näiden säännösten välillä oli luovutettavan omaisuuden omistusaikaa koskevat vaatimukset; TVL:n säännöksessä edellytyksenä oli kymmenen vuoden omistusaika, kun EVL:ssä puolestaan omistusaika vaatimus oli vain kahdeksan vuotta. Säännökset eivät ole yhtenevät myöskään sukulaisuusrelaation osalta, sillä EVL:n sisältämä säännöksessä on laajempi soveltamisala. Jatkoluovutuksen osalta säännökset ovat yhtenevät, sillä molemmat säännökset edellyttivät luovutuksen saajan jatkavan yritystoimintaa viiden vuoden ajan hänen saannostaan, muutoin luovutusvoiton verovapauden määrä tulisi luovutuksen saajan maksettavaksi. Vuoden 1989 laissa

elinkeinotulon verottamisesta on erityinen maininta, että 1 b kohtaa ei sovelleta vuodelta 1989 toimitettavassa verotuksessa. Hallituksen esityksessä on todettu, että sukupolvenvaihdoksia koskevan EVL säännöksen soveltamisalan olevan varsin suppea. Esityksessä säännöstä arvosteltiin monimutkaiseksi, ja siinä määriteltyä lähiomaispiiriä liian laajaksi. Lain säännöksen monimutkaisuus on hyvin ilmeistä, jo pelkän sanamuodon ja kirjoitustekniikan perusteella. Säännöksen ei myöskään katsottu soveltuvan kovin hyvin tarkoitukseensa, koska sen ei välttämättä katsottu kytkeytyvän lainkaan sukupolvenvaihdostilanteisiin. Muun muassa näiden syiden vuoksi hallitus ehdotti säännöksen kumoamista, ja esitys menikin yhdessä valtionvarainvaliokunnan mietinnön kanssa läpi, ja näin säännös virallisesti kumottiin.¹⁷

Sukupolvenvaihdosluovutuksen taustaa ajatellessa EVL:n säännöksellä on varmasti ollut oma vaikutuksena TVL:n sukupolvenvaihdosluovutuksen sisältöön ja tarkoitukseen. Siitä voidaan olla montaa mieltä onko TVL:n tämän hetkinen säännös yhteiskunnan tavoitteiden mukainen. Verohuojennusten tärkeimpänä tehtävänä nimenomaan olisi tukea yhteiskunnan kehitystä, ja tässä viitekehyksessä ajateltuna säännös saattaa olla soveltamisalaltaan epätarkoituksenmukainen.¹⁸ Käsittääkseni tarkoituksenmukaista nykyisessä yhteiskunnallistaloudellisessa tilanteessa olisi tärkeätä saada kaikki hyvät ja toimivat yritykset jatkamaan toimintaansa mahdollisimman kivuttomasti. Tämä olisi, niin yhteiskunnan kuin myös yrityskaupan osapuolten etu. Tämän perusteella sukupolvenvaihdosluovutuksen suppea soveltamisala ei ole yhteiskunnan taloudellista tilannetta seuratessa välttämättä hyvä asia; yksinkertaisesti tärkeintä olisi saada yrityksille mahdollisimman pätevät ja motivoituneet jatkajat, riippumatta luovuttajan ja luovutuksen saajan sukulaisuussuhteesta.

2.2 Sukupolvenvaihdosten lainsäädäntö

2.2.1 PerVL:n huojennussäännösten lakimuutokset ja ajantasainen lainsäädäntö

PerVL:iin sukupolvenvaihdosluovutuksen oikeudellinen sääntely on otettu ensimmäisen kerran vuonna 1979. PerVL:n 55 §:n 2 momenttia muutettiin 24.6.2004 annetulla lailla (576/2004). Tuolla lainmuutoksella korvattiin voimassa olleen lain sanamuoto "muuhun

¹⁷ HE 110/1988

¹⁸ Immonen – Lindgren 2013, s.115.

yrietykseen kuin maatilaa kuuluvat varat" sanamuodolla "muuhun yritykseen kuin maatilaa kuuluva yritysvarallisuus".

Vuoden 2006 alussa tuli voimaan laki varojen arvostamisesta verotuksessa 2005/1142 (ArVL), ja tämän lain 5.2 §:n säännös selvensi sukupolvenvaihdoshuojennuksen laskentaa. Säännös sisälsi seuraavat uudistukset; vertailuarvoa laskettaessa nettovarallisuudesta vähennetään tilikaudelta jaetavaksi päätetty osinko, niin sanottu leikkurisääntö, jonka mukaan vertailuarvo saa olla enintään 50 prosenttia edellisen vuoden vertailuarvoa korkeampi, ja lisäksi sellaisessa tilanteessa, jossa edellisen vuoden vertailuarvo on nolla, niin vertailuarvoksi verovuoden ja edellisen vuoden vertailuarvon keskiarvo.¹⁹ Käytännössä Immonen ja Lindgrenin mukaan huojennuksen myöntäminen on johtanut perintö- ja lahjaveron osalta seuraavanlaiseen tulkintaa laskentaperiaatteista

1) vuoteen 2003 asti käytetään varallisuusverotuksessa käytettyä arvoa,
2) vuosina 2004–2006 40 prosentista arvoa varallisuusverotuksessa käytetystä arvosta, ja
3) vuodesta 2007 alkaen 40 prosentista arvoa arvostamislain mukaisesta arvosta.

Immonen ja Lindgren ovat kuitenkin painottaneet, että oikeustilan on edelleen osin selkiytymätön. Vakiintumattomuuden vuoksi on ongelmallista antaa ehdottomia verosuunnittelua koskevia ohjeita huojennuksen laskemiseksi. Suositeltavaa on hakea verottajalta PerVL:n 39 §:n mukainen ennakkoratkaisu.²⁰

Sukupolvenvaihdoshuojennusta koskevat voimassa olevat lainsäädännökset löytyvät PerVL:n 55 – 57 §:stä. Seuraavaksi esittelen huojennuksen saamisen kannalta oleelliset säännökset, jotka ovat PerVL:n 55 ja 57 §:t. Käytännössä sukupolvenvaihdoshuojennuksen edellytykset ovat siis kirjoitettu kahteen säännökseen, kolmas säännös koskee myöhemmin tutkielmassani käsiteltävää PerVL:n 56 §:n jatkoluovutusta ja siitä seuraavia sanktioita. PerVL:n 55 §:n ajantasainen lainsäädännös on kirjoitettu seuraavaan muotoon;

Perintö- ja lahjaverosta jätetään verovelvollisen Verohallinnolle ennen verotuksen toimittamista tekemästä pyynnöstä osa maksuunpanematta, jos:

¹⁹ Immonen – Lindgren 2013, s.177.

²⁰ Immonen – Lindgren 2013, s.177.

- 1) *veronalaiseen perintöön tai lahjaan sisältyy maatala, muu yritys tai osa niistä;*
- 2) *verovelvollinen jatkaa perintönä tai lahjana saaduilla varoilla maatalouden tai maa- ja metsätalouden harjoittamista tai muuta yritystoimintaa perintönä tai lahjana saadulla maatilalla tai näin saadussa yrityksessä; ja*
- 3) *edellä 1 kohdassa tarkoitettusta maatilasta, muusta yrityksestä tai niiden osasta määrätyn perintö- tai lahjaveron suhteellinen osa koko verosta on suurempi kuin 850 euroa.*

Maksuunpanematta jätettävän veron osan laskemiseksi vähennetään tämän lain mukaan määrätystä verosta vero, joka CAP-maatilatukioikeus, rakennukset, rakennelmat, koneet, kalusto ja laitteet sekä niihin kohdistuvat velat samoin kuin muuhun yritykseen kuin maatalaan kuuluva yritysvarallisuus arvostettaisiin määrään, joka vastaa 40 prosenttia verovelvollisuuden alkamista edeltäneeltä vuodelta toimitettavassa tai toimitetussa tuloverotuksessa noudatettavien tai noudatettujen, varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain mukaisien perusteiden mukaisesta määrästä. Osakeyhtiön yritysvarallisuus arvostetaan määrään, joka vastaa 40 prosenttia mainitun lain 4 ja 5 §:n mukaisien perusteiden mukaan lasketusta määrästä.

Varat, joita ei lueta nettovarallisuuteen, arvostetaan seuraavasti:

- 1) *maatalaan kuuluva metsä 40 prosenttiin sen varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 7 §:n mukaisesta arvosta;*
- 2) *maatilan asuinrakennus ja metsätalouden tuotantorakennuksen rakennuspaikka 40 prosenttiin varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 5 luvun mukaisien perusteiden mukaisesta määrästä;*
- 3) *metsätalouden tuotantorakennukset, koneet ja laitteet 40 prosenttiin niiden verotuksessa poistamatta olevasta hankintamenosta; ja*
- 4) *muut varat 40 prosenttiin niiden käyvästä arvosta.*

Edellä 2 momentissa tarkoitettu erotus tai, jos se on suurempi kuin 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun perintö- ja lahjaveron 850 euron ylimenevä osa, viimeksi mainittu määrä jätetään maksuunpanematta.

Jos maatilan, muun yrityksen tai sen osan luovutus 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa on osittain vastikkeellinen ja vastike on enemmän kuin 50 prosenttia käyvästä arvosta, maatalaan, muuhun yritykseen tai sen osaan kohdistuva lahjavero jätetään kokonaan maksuunpanematta.

*Jos verovelvollinen luovuttaa pääosan maatilasta, muusta yrityksestä tai sellaisen osasta, josta on myönnetty 2 tai 3 momentissa tarkoitettu huojenus, ennen kuin viisi vuotta on kulu-
nut perintö- tai lahjaverotuksen toimittamispäivästä, verovelvollisen maksettavaksi pannaan
tämän pykälän nojalla maksuunpanematta jätetty vero korotettuna 20 prosentilla.*

*Verovelvollisen on tehtävä 6 momentissa tarkoitettua luovutusta koskeva ilmoitus Verohal-
linnolle kolmen kuukauden kuluessa omaisuuden luovuttamisesta. Maksuunpanossa noudate-
taan soveltuvin osin, mitä 40 §:ssä säädetään.*

*Edellä 2 momenttia sovellettaessa maatalousmaa ja samalla luovutettava maatalousmaata
vastaava CAP-maatilatukioikeus arvostetaan yhdessä määrään, joka vastaa 40 prosenttia
maatalousmaan varallisuusverotuksessa noudatetusta arvosta.*

Sukupolvenvaihdoksen kannalta olennainen yritysvarallisuuden määrää koskeva edellytys on mainittu PerVL:n 57 §:ssä seuralla tavalla;

*Edellä 55 ja 56 §:ssä tarkoitetaan maatilán tai muun yrityksen osalla myös vähintään yhtä
kymmenesosaa maatilán tai yrityksen omistamiseen oikeuttavista osakkeista tai osuuksista.*

Sukupolvenvaihdoshuojennuksen 55 §:n sanamuotoja ja kirjoitusasua tulkittaessa säännök-
sen voidaan sanoa olevan varsin vaikeaselkoinen. Käytännössä säännöksen ymmärtäminen
on varsin vaikeaa ilman tarkempaa syventymistä säännöksen tarkoitukseen ja taustoihin.
Jatkossa tulen selvittämään säännöksen tarkoitusta ja taustaa käyttämällä hyväkseni lain
valmistelu aineistoa, tuomioistuinten antamia päätöksiä, oikeuskirjallisuutta sekä joitakin
ajankohtaisia artikkeleita ja tutkimuksia. Säännöksen täysipainoinen ymmärtäminen edel-
lyttää myös teknisten laskelmien tekemistä, joita tulen huojenuksen teknistä laskemista
käsittelevässä luvussa tekemään esimerkkilaskelmia.

2.2.2 TVL:n sukupolvenvaihdossäännöksen ajantasainen lainsäädäntö

TVL:n 48.1 § 3 kohdan erityissäännös oikeuttaa tiettyjen edellytysten täytyessä luovutus-
voiton verovapautteen sukupolvenvaihdostilanteissa. Lisäksi verovapauden tosiasiallinen
hyödyntäminen edellyttää myös saman lain 48.1 § 5 kohdan luovutuksen määräajan nou-
dattamista;

Harjoittamaansa maatalouteen tai metsätalouteen kuuluvaa kiinteää omaisuutta, avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön osuuden taikka sellaisen yhteisön osakkeita tai osuuksia, jotka oikeuttavat vähintään 10 prosentin omistusosuuteen mainitussa yhtiössä ja saajana on joko yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa hänen lapsensa tai rintaperillinen taikka hänen sisarensa, veljensä, sisarpuolensa tai velipuolensa ja jos omaisuus on ollut yhteensä yli 10 vuotta verovelvollisen tai hänen ja sellaisen henkilön omistuksessa, jolta hän on saanut sen vastikkeettomasti.

Jos luovutukseen on sovellettu 1 momentin 3 kohdan säännöstä ja jos luovutuksensaaja luovuttaa samaa omaisuutta edelleen ennen kuin viisi vuotta on kulunut hänen saannostaan, vähennetään hänen luovutusvoittoaan laskettaessa hankintamenosta tai 46 §: 1 momentissa ja 49 §:ssä säädetystä luovutushinnasta vähintään vähennettävästä määrästä se veronalaisen luovutusvoiton määrä, jota 1 momentin 3 kohdan mukaisesti ei ole pidetty hänen saantomiehensä veronalaisena tulona.

Säännöksen edellytykset sisältävät tiukat vaatimukset, niin luovuttajan kuin luovutuksen saajan osalta, jos yksikin edellytyksistä jää täyttymättä, on luovutusvoitto veronalaista tuloa. Mikäli TVL:n sisältämät edellytykset jäävät täyttymättä, niin luovuttaja voi käyttää ainoastaan hankintameno-olettamaa hyväkseen. Toisaalta tämä erityissäännös on varsin liberaali, ainakin jos sitä vertaa PerVL:n sisältämään sukupolvenvaihdoshuojennukseen, joka sisältää huomattavasti enemmän vaatimuksia muun muassa yritystoiminnan tulolähteen ja aktiivisen liiketoiminnan vaatimusten osalta. Tämä TVL:n säännös sisältää kolme edellytystä verovapaudelle, jonka mukaan siirrettävä yritysvarallisuus ei ole miltään osin veronalaista tuloa;

1) lähisukulaisuusrelaatio; luovutuksen saajana ovat yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa luovuttajan; lapsi, lapsen rintaperillinen, sisar, veli, sisarpuoli tai velipuoli.
2) 10 vuoden omistusaikaa koskeva edellytys; luovuttaja on omistanut luovutettavan omaisuuden yhteensä yli kymmenen vuoden ajan tai hänen ja sellaisen henkilön omistuksessa, jolta luovuttaja on saanut osuutensa vastikkeettomasti.
3) 10 prosentin omistusosuuden edellytys; osakkeet ja osuudet oikeuttavat vähintään kymmenen prosentin omistusosuuteen luovutettavasta yhtiöstä.

Kokonaisuudessaan TVL:n 48.1 § 3 kohdan säännöksen luovutusvoiton verovapaus edellyttää siis lähisukulaisuusrelaatiota luovuttajan ja luovutuksen saajan välillä, sekä luovutta-

jan yhteensä yli kymmenen vuoden omitusaikaa sekä vähintään kymmenen prosentin osuutta luovutuksen kohteena olevasta yritysvarallisuudesta. TVL:n sukupolvenvaihdosluovutuksella ei ole näiden edellytysten lisäksi mitään muita edellytyksiä, mutta eräänlaisena jatko vaatimuksena on se, että luovutuksen saaja voi menettää luovutusvoiton verovapauden, jos hän jatkoluovuttaa omaisuuden ennen viiden vuoden määräaika.²¹ Käytännössä tämä viiden vuoden jatkoluovutuksen karenssi aika tarkoittaa sitä, että yhtiön omistusaika on yhteensä viisitoista vuotta.

Yhtiön tulolähdeopillisella jaottelulla ei ole lain sanamuodon tai lain esitöiden näkökulmasta merkitystä, kun arvioidaan yritysvarallisuuden soveltumista TVL:n sukupolvenvaihdosluovutuksen piiriin. Luovutettavan yhtiön tulolähteenä voi siis yhtiä hyvin olla, niin TVL-, EVL- kuin MVL -tulolähde. Yhtiön ei myöskään tarvitse harjoittaa aktiivista yritystoimintaa, vaan se voi harjoittaa niin sanottua passiivista liiketoimintaa eli hallita esimerkiksi sijoitusrahastoja tai kiinteistöjä.²² Huojennuksen piiriin kuuluvat tämän perusteella muun muassa kiinteistö- että asunto-osakeyhtiön osakkeet, mikäli osakeomistus liittyy tulonhankkimiseen. Käytännössä tulonhankkiminen tarkoittaa sitä, että asuinhuoneistoja tulee vuokrata ulkopuolisille tahoille. Huojennussäännöksen tarkoituksena on koskea vain yritysvarallisuuden siirtämistä sukupolvelta toiselle, joten esimerkiksi vapaa-ajankiinteistöjen luovutukseen ei voida soveltaa sukupolvenvaihdosluovutusta. Mitään laillista estettä ei puolestaan ole sille, etteikö huojennuksen kohteena voisi olla pörssiyhtiön osakkeet. Harvemmin kuitenkaan pörssiyhtiöiden luovutettavien osakkeiden omistusosuus ylittää tuloverolain 10 prosentin omistusosuus vaatimuksen. Pörssiyhtiöiden osalta on aikanaan esitetty, että ne eivät kuuluisi sukupolvenvaihdosluovutuksen verovapauden piiriin, mutta tätä ei voida pitää vallitsevana TVL:n 48.1 § 3 kohdan asianmukaisena tulkintana.²³

Sukupolvenvaihdosluovutuksiin liittyy varsin usein myös yhtiön omien osakkeiden osittainen hankinta.²⁴ Tällainen omien osakkeiden hankinta ei luonnollisestikaan täytä sukupolvenvaihdosluovutuksen luovutusvoiton verovapaussäännöksen edellytyksiä, koska osakkeiden luovutuksensaajana ei ole lähisukulainen vaan osakeyhtiö. Lunastamisen tarkoituksena on yhtiön sukupolvenvaihdoksen taloudellinen mahdollistaminen. Harvoin jatkajaeh-

²¹ Verohallinnon ohje, Dnro A67/200/2013, kohta 2.2.5.1.

²² Immonen – Lindgren 2013, s. 115 – 116.

²³ Andersson – Linnakangas 2002, s. 249.

²⁴ OYL:n muutoksen seurauksena omien osakkeiden hankinnan ja lunastamisen kohdalla on oltava tarkkana. Hankinnassa on OYL:n 15 luvun 1 §:n mukaan kyse nimenomaan vapaaehtoisesta osakkeiden hankinnasta, kun osakkeiden lunastamisessa sen sijaan on kyse pakollisesta osakkeiden luovutuksesta vastiketta vastaan tai vastikkeettomasti yhtiölle.

dokkailla on niin paljon omaa varallisuutta, että he voisivat lunastaa yhtiön osakkeet luovuttajalta. Yhtiön lunastaessa osakkeet luovuttajalta, muiden osakkeenomistajien suhteellinen omistusosuus kasvaa yhtiöstä. On kuitenkin syytä muistaa, että tällainen yhtiön omien osakkeiden hankinta on mahdollista vain silloin, kun yhtiöllä on omaa vapaata pääomaa.²⁵

Esimerkki 1.

X Oy:n omistavat A 70 prosenttisesti sekä hänen poikansa B ja C 15 prosenttisesti. A on maksanut osakkeista yli kymmenen vuotta sitten 10 000 euroa. Nyt luovutushinta on 200 000 euroa. Sukupolvenvaihdoksessa X Oy lunastaa A:n omistamat osakkeet omalla vapaalla pääomalla. A ei saa hyväkseen luovutusvoiton verovapautta, mutta hän voi hyödyntää hankintameno-olettamaa, jonka mukaisesti verotettavaa tuloa A:lle syntyy 120 000 euroa. Hankintameno-olettaman osuus lasketaan seuraavasti; $200\,000 \text{ euroa} \times 40\% = 80\,000 \text{ euroa}$. Hankintameno-olettama vähennetään hankintahinnasta eli tässä tapauksessa $200\,000 \text{ euroa} - 80\,000 \text{ euroa} = 120\,000 \text{ euroa}$.

---

²⁵ Ossa 2007, s. 145.

3 PERINTÖ- JA LAHJAVEROLAIN SUKUPOLVENVAIHDOSHUOJENNUS

3.1 Yritys tai sen osa

Yrityksen ja sen osan määrittämiseen liittyy kaksi PerVL:n sisältämää säännöstä. Kyseisten säännösten oikeaoppinen laintulkinta on aiheuttanut suhteellisen paljon oikeuskäytäntöä. Oikeuskäytännön huomioiminen on erityisen oleellista verotuskäytännön kannalta. Viimeisin KHO:n antama ennakkopäätös koskien yrityksen osan lahjoittamista PerVL:n tarkoittamana yhteislahjana on annettu tänä vuonna, ennakkopäätöksiä annetaan siis käsillä olevasta aiheesta edelleen. Seuraavassa PerVL:n sisältämät säännökset, jotka liittyvät yrityksen osan ja yritysvarallisuuden määrittämiseen;

1) PerVL:n 55.1 § 1 kohta,
2) PerVL:n 57 §.

Verohallinnon ohje tarkentaa osaltaan edellä mainittujen säännösten tulkintaa, joten verohallinnon ohje on tässäkin kohdassa syytä huomioida.

3.1.1 Yritys tai sen osa ja 10 prosentin omistusosuusvaatimus

PerVL:n 55.1 §:n 1 kohdassa on määritelty sukupolvenvaihdoshuojennuksen soveltumisala, jonka mukaan verovelvollisen verohallinnolle ennen verotuksen toimittamista tekemästä pyynnöstä osa jätetään maksuun panematta, jos;

Veronalaiseen perintöön tai lahjaan sisältyy maatila, muu yritys tai osa niistä.

PerVL:n 57 § tarkentaa PerVL 55.1 §:n 1 kohdan yrityksen osaan liittyvää omistusosuusvaatimusta huojennuksen soveltumisalan osalta, jonka mukaan;

Edellä 55 ja 56 §:ssä tarkoitetaan maatilan tai muun yrityksen tai sen osalla myös vähintään yhtä kymmenesosaa maatilan tai yrityksen omistamiseen oikeuttavista osakkeista tai osuuksista.

Tämän perusteella PerVL:n soveltuminen edellyttää, että veronalaiseen perintöön tai lahjaan sisältyy yritys tai vähintään kymmenen prosentin osa siitä. Kymmenen prosentin omistusosuus vaatimuksen selvittäminen on lähtökohtaisesti suhteellisen selkeää, vaikka käytännössä on tullut esille joitakin yksityiskohtia, joiden selvittäminen on tarpeellista ennen sukupolvenvaihdokseen ryhtymistä. Ratkaisevana oikeus- ja verotuskäytännössä on nimenomaisesti pidetty omistusosuuden siirtymistä, joten osakkeiden tuottamalle äänivalalle ei ole annettu merkitystä arvioitaessa omistusosuuden täyttymistä.²⁶ Joissakin yksittäisissä tilanteissa kymmenen prosentin omistusosuuden selvittäminen voi olla hankalaa.

Lähtökohtana kymmenen prosentin omistusosuusvaatimukselle on sen luovutuskohtaisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi äidin ja isän erikseen lahjoittamat viiden prosentin omistusosuudet lapselleen eivät täytä lain edellyttämää vaatimusta kymmenen prosentin omistusosuusvaatimuksesta. Yhden lahjan on kokonaisuudessaan käsitettävä vähintään kymmenen prosentin omistusosuus yhtiönvarallisuudesta tai osakeyhtiön osakekannasta. Kymmenen prosentin edellytys voi kuitenkin täytyä myös PerVL:n tarkoittamana yhteislahjana. Verohallinto on ohjeessaan ilmoittanut yhteislahjaa koskevan korkeimman hallinto-oikeuden antaman 2013:11 päätöksen verohallinnon ennakkoratkaisuksi.²⁷ Päätös sitoo verohallintoa, joten sen on samanlaisissa yhteislahjaa koskevissa tapauksissa sovellettava sukupolvenvaihdoshuojennusta koskevia säännöksiä.

3.1.2 Yritys terminä

Valtiovarainvaliokunta katsoi hallituksen esityksen laiksi PerVL:n 55 §:n muuttamisesta johdosta antamassaan mietinnössä, että yrityksen käsitettä ja huojennuksen soveltamisalaa voidaan myös jatkossa yleensä tulkita samoin kuin tuloverotuksessa, vaikka huojennussäännöksen soveltamisalaa ei ole kytketty suoraan tuloverotuksen ratkaisuun. Mietinnössä todettiin lisäksi, että sukupolvenvaihdoshuojennuksen soveltamisala määräytyisi pääsääntöisesti sen mukaan, onko yhtiöön sovellettu tuloverotuksessa elinkeinotulon verottamises-

²⁶ Juusela – Tuominen 2010, s. 133.

²⁷ Verohallinnon ohje A67/200/2013, s.14. KHO:2013:11 A aikoi lahjoittaa kahdelle lapselleen yhteislahjana 10 – 19,2 prosenttia X Oy:n osakkeista. Aiottuun lahjoitukseen katsottiin sisältyvän PerVL:n 57 §:ssä tarkoitulla tavalla vähintään yksi kymmenesosa yhtiön omistamiseen oikeuttavista osakkeista.

ta annettua lakia. Tältä osin myös oikeuskäytännössä ja vakiintuneessa verotuskäytännössä syntyneet linjaukset ja tarkennukset olisivat jatkossakin päteviä.²⁸

Yritys termin sisältöä ei ole määritetty PerVL:ssa, joten termin sisältö merkitys on haettava muualta. EVL:n 1 §:ssä on mainittu, että elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan liike- ja ammattitoimintaa ja 2 §:ssä, että verovelvollisen harjoittama liike- ja ammattitoiminta muodostaa elinkeinotoiminnan tulolähteen. Oikeuskirjallisuuden mukaan elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan liiketoimintaa jolle on tyypillistä;

1) voiton tavoittelu,
2) itsenäisyys eli sen on tapahduttava omaan lukuun ja omalla vastuulla,
3) suunnitelmallisuutta,
4) jatkuvuutta,
5) taloudellisen riskin olemassaoloa,
6) suuntautumista ulospäin rajoittamattomaan tai laajahkoon henkilökuntaan.

Ammattitoiminta on hieman pienimuotoisempaa kuin liiketoiminta, mutta näiden väliselle rajanvedolla ei ole suurta merkitystä.²⁹ Ossan mukaan yrityksellä on käytännössä tarkoitettu toimintamuodosta riippumatta yritystä, jonka toiminta on varsinaista yritystoimintaa.³⁰ Verohallinnon ohjeen mukaan yrityksellä tarkoitetaan lähtökohtaisesti liiketoimintaa harjoittavaa yhtiötä, jonka saamasta tulosta tulee suorittaa veroa EVL:n mukaan. Lisäksi verohallinto on ohjeessaan linjannut, että yhtiötä pidetään PerVL:n 55 §:n tarkoittamana yrityksenä, jos yhtiön tulon verottamiseen tulisi soveltaa tuloverotuksessa EVL:n säännöksiä yhtiön toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen. Tärkeätä on kuitenkin muistaa, että hallituksen esityksessä on korostettu sitä, että yritystoiminnan olemassaolo tulee ratkaista tapauskohtaisesti. Ratkaisun on perustuttava kokonaisarviointiin, ottaen erityisesti huomioon edellä mainitut elinkeinotoiminnan yleiset tunnusmerkit.³¹ Immonen ja Lindgren ovat ottaneet esille KHO:n antamat ei-julkaistut ratkaisut, joiden mukaan toiminnan pitkäjänte-

²⁸ VaVM 5/2004, s. 2.

²⁹ Myrsky – Linnakangas 2006, s. 71 – 73.

³⁰ Ossa 2009, s. 184.

³¹ HE 53/2008, s. 5.

syydelle ja pysyvyydelle on annettu näissä tapauksissa enemmän painoa arvoa kuin toiminnan laajuudelle ja aktiivisuudelle.³²

3.1.3 Rajanveto TVL ja EVL -tulolähteiden välillä

Tässä yhteydessä yrityksellä voidaan edellä mainitun perusteella sanoa tarkoitettavan elinkeinotoimintaa harjoittavaa yritystä, jonka saamasta tulosta tulee suorittaa veroa EVL:n mukaan. Huojennuksen soveltamiseksi yhtiön on katsottava EVL -statuksen lisäksi harjoittavan PerVL:n mukaista yritystoimintaa.³³ Käytännössä oikeuskirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä on katsottu, ettei huojennussäännösten soveltuminen voi perustua pelkästään TVL:n ja EVL:n väliseen rajanvetoon. Oikeuskäytännön mukaan on siis mahdollista, ettei perintö- ja lahjaverotuksen huojennussäännöksiä sovelleta, vaikka yhtiön juoksevaan tuloverotukseen olisikin sovellettu EVL:a.³⁴ EVL:n soveltaminen verotuksessa ei automaattisesti takaa huojennusedun saamista. TVL:n ja EVL:n välisestä rajanvedosta voi syntyä ongelmia esimerkiksi sijoitustoimintaa, arvopaperikauppaa taikka vuokraustoimintaa harjoittavan osakeyhtiön sukupolvenvaihdostilanteissa. Usein tällaiset edellä mainitut toiminnot ovat vain osa yritystoimintaa, eikä tällöin kyse ole passiivisesta yritystoiminnasta sen kokonaisuus arvioiden. Lähtökohtaisesti säännöksen soveltuminen tulee ratkaista pääasiallisen toiminnan perusteella, josta voidaan kuitenkin tarvittaessa poiketa.³⁵ PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennus soveltuu siis ainakin sellaiseen kiinteistöjen ja huoneistojen vuokraustoimintaan, joka liittyy yritystoimintaan. Vuokraustoimintaa, arvopaperikauppaa ja vähäistä sijoitustoimintaa harjoittavia yhtiöitä pidetään lähtökohtaisesti TVL:n alaisena, ellei toimintaa sitten katsota erityisen laajaksi, jolloin voidaan mahdollisesti soveltaa EVL:n säännöksiä.

Valtionvarainministeriön lausunnon mukaan huojennusta ei ole perusteltua kytkeä suoraan tulolähdeverotuksen tulolähderatkaisuihin. Jonkin verran 2000-luvun alussa on ollut keskustelua, jonka mukaan tulolähdejaosta osakeyhtiöiden osalta olisi syytä luopua. Lindgrenin mukaan tällaisen vaatimuksen ovat esittäneet ainakin professori Edward Andersson,

---

³² Immonen – Lindgren 2013, s.149.

³³ Juusela – Tuominen 2010, s. 133.

³⁴ Kukkonen 2010, s. 467.

³⁵ Immonen – Lindgren 2013, s.151.

professori Kari S. Tikka ja niin sanottu Arvelan työryhmä.³⁶ Tehtäessä rajanvetoa TVL ja EVL omaisuuden välillä on Lindgrenin mukaan erityisesti huomioitava se seikka, mistä TVL varallisuus on tosiasiallisesti muodostunut.³⁷ TVL-omaisuuden erottamiseen tulisi suhtautua pidättyväisesti, jos yhtiön TVL -varallisuus on saatu aiempien vuosien elinkeinotoiminnan voittovarojen perusteella. Keskustelu tulolähdejaon ongelmallisuudesta on jatkunut jo pitkään. Vuonna 2011 perustettiin elinkeinoverotuksen asiantuntijaryhmä, joka on julkaissut 12.6.2013 muistion, jossa selvitetään elinkeinoverotuksen rakenteellisia kysymyksiä, muun muassa tulolähdejakoön liittyviä ongelmia. Työryhmän tarkoituksena on ollut tarkastella tulolähdejaon poistamista. Muistiossa mukaan tulolähdejako aiheuttaa sekä yhtiölle että verohallinnolle ylimääräistä hallinnollista taakkaa ja tulkintaongelmia.³⁸ Seuraavassa työryhmän kannanotto koskien tulolähdejakoja;

”Työryhmä on selvittänyt tulolähdejaon poistamisen mahdollisuutta erityisesti osakeyhtiön näkökulmasta. Työryhmä katsoo, että osakeyhtiöiden kaikkea tulonhankkimistoimintaa tulisi verottaa yhtenä kokonaisuutena yhtenäisin perustein elinkeinoverolain mukaan. Jatkovalmistelussa olisi arvioitava, missä muodossa uudistus tulisi toteuttaa ja miten asiasta säädettäisiin muiden yritysmuotojen osalta.

Uudistus edellyttää laaja-alaista lainvalmistelua, jossa on otettava huomioon muun muassa muutoksen vaikutukset verojärjestelmän rakenteeseen, erityismuotoisiin osakeyhtiöihin, muiden yritysmuotojen verotukseen, tappiontasaukseen, konserniverotukseen, korkorajoitus äännöksiin, kansainvälisiin tilanteisiin ja verosopimusten tulkintaan. Lisäksi siirtymäsääntely on arvioitava erikseen. Työryhmä pitää tärkeänä, että uudistus ei johda veropohjan kaantumiseen ja eri toimintamuotojen välisten erojen kasvamiseen.”

3.1.4 TVL -yhtiöt

TVL:n mukaan verotettaviin yhtiöihin ei pääsääntöisesti voida soveltaa sukupolvenvaihdoshuojennusta. TVL-yhtiöistä puhuttaessa useimmiten tarkoitetaan kiinteistöosakeyhtiöitä ja asunto-osakeyhtiöitä, koska tällaisia yhtiöitä verotetaan TVL:n mukaan. PerVL:n suku-

³⁶ Lindgren 2004, s. 529.

³⁷ Lindgren 2004, s. 530. ”Kynnys TVL-omaisuuden erottamiseen huojennuksen piirin ulkopuolelle tulisi olla korkea ainakin tilanteissa, joissa yhtiössä olevan varallisuuden voidaan osoittaa muodostuneen vuosien saatossa elinkeinotoiminnasta, ja joissa tulolähdejakoön ei ole tuloverotuksessa puututtu. Sen sijaan huojennuksen muutos saattaa johtaa myös aggressiiviseen verosuunnitteluun, jossa yhtiöön pyritään siirtämään muuta varallisuutta huojennusedun saamiseksi. Näissä tilanteissa Verohallituksen ohjeen mukaiselle tulkinnalle voidaan saada tukea myös valtionvarainvaliokunnan viittauksesta perintö- ja lahjaverolain veronkierto-säännösten soveltamisesta.”

³⁸ VM 16/2013, s. 50 – 51.

polvenvaihdoshuojennus on ankarampi kuin tuloverolain sukupolvenvaihdosluovutus, jota voidaan soveltaa myös kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöihin.³⁹ Myös pienet arvopaperikauppa ja sijoitustoimintaa harjoittavat yhtiöt katsotaan tuloverolain mukaan verotettaviksi yhtiöiksi. Perusteluna pienten arvopaperi ja sijoitustoimintaa harjoittavien yhtiöiden osalta on esitetty, että huojennusedun saaminen edellyttää aktiivista liiketoiminnan jatkamista. Tällainen TVL:n alainen toiminta katsotaan helposti passiiviseksi yritystoiminnaksi, jonka tarkoituksena ei ole luoda työpaikkoja ja säilyttää varsinaista yritystoimintaa. Huojennus on nimenomaan tarkoitettu aidon yritystoiminnan jatkamisen turvaamiseksi.⁴⁰ Aidolle yritystoiminnalle voidaan antaa ainakin jossain tapauksissa suurempi arvo, vaikka yritystoimintaa verotettaisiin TVL:n mukaan. EVL -statuksen ohittaminen on mahdollista silloin, kun yhtiön pääasiallisen toiminnan katsotaan täyttävän PerVL:ssa edellytetyn yritystoiminnan tunnusmerkit. Käytännössä on myös arveltu tällaisen toiminnan aiheuttavan muutetun yksityishenkilön varallisuuden siirron huojennettuna, kun huojennus nimenomaisesti on tarkoitettu aidon yritystoiminnan jatkamisen turvaamiseksi, ei tällaista yksityishenkilön varallisuuden siirtoa voida pitää hyväksyttävänä sukupolvenvaihdoshuojennussäännöksen puitteissa.⁴¹ Seuraavassa tapauksessa on annettu nimenomaan merkitystä selkälle intressiyhteydelle liiketoimintaan.

KHO 1987 B 633 ratkaisun mukaan perintöön kuului tuotannollista toimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisen yhtiömiehen yhtiöosuus ja pääosa kiinteistöjen vuokrausta harjoittavan osakeyhtiön osakkeista. Osakeyhtiö vuokrasi omistamansa tilat kommandiittiyhtiön tuotannolliseen toimintaan. PerVL:n sukupolvenvaihdosta koskevia huojennussäännöksiä voitiin soveltaa myös tuon osakeyhtiön osakkeisiin.

Sukupolvenvaihdoshuojennuksen soveltamisalaa ei ole kytketty suoraan tuloverotuksen ratkaisuun, vaikka tuloverotuksessa tehtyä verotuspäätöstä tulee pääsääntöisesti noudattaa.⁴² Oikeuskäytännössä ja verotuskäytännössä syntyneet linjaukset ja tarkennukset tulee huomioida tehtäessä ratkaisua TVL-yhtiön mahdollisesta kuulumisesta huojennusedun piiriin.

3.1.5 Holding- ja konserniyhtiöt

---

³⁹ Juusela – Tuominen 2010, s. 136. Näin myös Immonen – Lindgren 2009, s.145.

⁴⁰ Juusela – Tuominen 2010, s. 136.

⁴¹ Juusela – Tuominen 2010, s. 137.

⁴² Lindgren 2004, s.530.

Holding- ja konserniyhtiöt muodostavat erityistilanteen arvioitaessa niiden soveltumista sukupolvenvaihdoshuojennuksen piiriin. Verohallinnon ohjeessa on erityinen maininta, jonka mukaan holdingyhtiötä pidetään yrityksenä, jos holdingyhtiötä tulisi koko konsernin toiminta huomioon ottaen verottaa EVL:n mukaan.⁴³ Huojennusta on siis sovellettu eräissä välilliseen omistamiseen liittyvissä tapauksissa. Erityisesti huojennus tulee kyseeseen konsernin suhteessa olevien emoyhtiö ja tytäryhtiö tilanteissa.

Esimerkkinä tällaisesta konsernisuhteeseen liittyvästä välillisestä omistamisesta on muun muassa KHO 2006:100 antama päätös, jonka perusteella voitiin soveltaa PerVL:n sukupolvenvaihdoksen huojentamissäännöksiä emoyhtiön osakkeiden luovutukseen myös arvopaperikauppaa ja sijoitustoimintaa harjoittavan tytäryhtiön osalta.

KHO 2006:100 PerVL:n 55 §:ssä tarkoitettua huojennusta laskettaessa mainitussa lainkohdassa tarkoitettuna verovelvollisuuden alkamista edeltäneeltä vuodelta toimitetussa varallisuusverotuksessa noudatettujen perusteiden mukaisena määränä oli pidettävä 40 prosenttia elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaan verotetun X Oy:n lahjoituksen kohteena olevien osakkeiden verotusarvosta. Tästä johtuen ja koska lahjoituksen kohteena olivat X-konsernin emoyhtiön X Oy:n osakkeet ja kun lisäksi X Oy:n omistaman Y Oy:n arvopaperikaupan laatua ja laajuutta kuvaavien tosiseikkojen perusteellakin Y Oy:tä oli pidettävä PerVL:n 55 §:ssä tarkoitettuna yrityksenä, sukupolvenvaihdosta koskevia huojennussäännöksiä oli sovellettava myös Y Oy:öön. Kun lahjoituksen kohteena oli 10,01 prosenttia X Oy:n osakkeista ja kun PerVL:n 57 §:n mukaan sen 55 ja 56 §:ssä tarkoitetaan yrityksen osalla myös vähintään kymmentäosaa yrityksen omistamiseen oikeuttavista osakkeista tai osuuksista eikä laissa ole säädetty, että mainitun vähimmäisomistusosuuden tulisi täytyä yhtiön omistamien yritysten eli niin sanotun välillisen omistuksen osalta, myös X Oy:n 44 prosentin osuuteen A Oy:stä ja X Oy:n tytäryhtiön Z Oy:n 34 prosentin osuuteen B Oy:stä, 34 prosentin osuuteen C Oy:stä ja 20 prosentin osuuteen D Oy:stä oli sovellettava PerVL:n 55 §:n sukupolvenvaihdoshuojennusta koskevia säännöksiä. Asiassa ei ollut edes väitetty olevan kysymys sellaisesta tilanteesta, että X Oy:n omaisuusmassassa olisi tapahtunut olennaisia muutoksia tai että asiassa olisi ryhdytty erityisiin toimiin pelkästään veroedun saamiseksi. KHO selitti uutena ennakkoratkaisuna, että PerVL:n 55 §:ssä tarkoitettua sukupolvenvaihdosta koskevaa huojennusta laskettaessa lainkohdassa tarkoitettu verovelvollisuuden alkamista edeltäneeltä vuodelta toimitetussa varallisuusverotuksessa noudatettujen perusteiden mukainen määrä oli 40 prosenttia X Oy:n osakkeen verotusarvosta sellaisenaan. Tästä seurasi, että myös Y Oy ja edellä mainitut osuudet A Oy:stä, B Oy:stä, C Oy:stä ja D Oy:stä luettiin yritysvarallisuudeksi ja niihin sovellettiin PerVL:n 55 §:ää. Ennakkoratkaisu.

Riittävää oli tämän ratkaisun kohdalla se, että tytäryhtiö sai vähintään 10 prosentin osuuden emoyhtiön osakkeista, vaikka emoyhtiö ei omistanut kokonaisuudessaan yritystoimintaa harjoittavasta tytäryhtiöstä. Hallituksen esityksessä on myös huomioitu konsernien välinen yhteys, jonka mukaisesti myös holdingyhtiön osakkeiden luovutukseen on sovellettu

⁴³ Verohallinnon ohje A67/200/2013, kohta 2.5.6.2.

huojennussäännöstä silloin, kun kysymyksessä on ollut elinkeinotoimintaa harjoittavan konsernin emoyhtiö. Tällaisiin yhtiöihin sovelletaan tuloverotuksessa pääsääntöisesti elinkeinotulon verottamisesta annettua lakia.⁴⁴ Kaiken kaikkiaan sukupolvenvaihdoshuojennuksen soveltuminen olisi aina tehtävä yhtiön kokonaisuus koko konsernin kannalta huomioon ottaen. TVL -statuksesta olisi siis voitava poiketa tapauskohtaisesti lain tarkoitus ja sukupolvenvaihdosten aito toteuttaminen huomioon ottaen.⁴⁵

3.1.6 Arvopaperikauppaa ja sijoitustoimintaa harjoittava yhtiö

Monien osakeyhtiöiden varallisuusasema on kasvanut jatkuvasti 90-luvun laman jälkeen. Tämän seurauksena on yhä enemmän yrityksiä joiden tosiasiallisena liiketoimena on arvopaperikauppa ja sijoitustoiminta. Yhteiskunnan kehitys on tässä kohtaa osaltaan ajanut lain säännöksen ohi, sillä alun perin sukupolvenvaihdoshuojennusta ei ole tarkoitettu sovellettavaksi sijoitustoimintaa harjoitaviin osakeyhtiöihin. Sijoitustoimintaa harjoittavat yhtiöt katsotaan pääsääntöisesti verotuksessa TVL:n mukaan verotettavaksi, mutta osaa yrityksistä verotetaan EVL:n mukaan. Sijoitustoimintaa harjoittavia yhtiötä käsitellään PerVL:n tarkoittaman sukupolvenvaihdoshuojennuksen osalta ankarammin kuin muuta yritystoimintaa. On myös hyvä huomata, että tuloverolain sisältämä sukupolvenvaihdosluovutusta koskeva säännös soveltuu myös sijoitustoimintaa harjoitaviin yhtiöihin riippumatta siitä verotetaanko niitä TVL:n vai EVL:n mukaan.

Sijoitustoimintaa harjoittavan yrityksen kohdalla lähtökohtaisena vaatimuksena on yhtiön kohtelemisen verotuksessa EVL -yhtiönä. Pelkkä EVL -status ei kuitenkaan sinällään riitä takaamaan sijoitustoimintaa harjoittavien yhtiöiden osalta sen soveltumisen PerVL:n tarkoittamaan sukupolvenvaihdoshuojennuksen piiriin. Erityisesti silloin, kun tällainen yhtiö harjoittaa TVL:n alaista passiivisluonteista sijoitustoimintaa, niin sukupolvenvaihdoshuojennuksen edellytysten ei voida katsoa täyttyvän.⁴⁶

Verohallinnon ohjeen mukaan sijoitus- ja arvopaperikauppa harjoitettavaan yhtiöön voidaan pääsäännön mukaan soveltaa huojennussäännöstä silloin, kun harjoitettua arvopaperikauppaa voidaan pitää elinkeinotoimintana. Ohjeessa on myös yleisluontoinen määritelmä siitä,

---

⁴⁴ HE 84/2004 vp. s. 2.

⁴⁵ Juusela – Tuominen 2010, s. 139.

⁴⁶ Juusela – Tuominen 2010, s. 139.

mitä elinkeinotoimintana harjoitettavalta arvopaperikaupalta edellytetään.⁴⁷ Toimintaa arvioidaan ohjeen mukaan seuraavien tunnusmerkkien perusteella kokonaisuutena;

1) elinkeinotoiminnan jatkuvuus,
2) elinkeinotoiminnan suunnitelmallisuus,
3) elinkeinotoiminnan aktiivisuus,
4) elinkeinotoiminnan taloudellinen riskin otto, ja
5) elinkeinotoiminnan voiton tavoittelemine.

Verohallinnon ohjeessa ei ole annettu tarkkoja kriteereitä elinkeinotoiminnan euromääräisistä rajoista. Käytännössä ohje ei anna mihinkään tapaukseen eksaktia vastausta vaan jokaisen yksittäisen tilanteen kohdalla on arvioitava kyseisiä tunnusmerkkejä juuri sen yrityksen osalta. Oikeuskäytännöstä ja verotuskäytännöstä voidaan kuitenkin hakea tukea lavale verohallinnon antamalle ohjeelle.

KHO on antanut, ei julkaistun päätöksen 2006 T 723 koskien nimenomaan verohallinnon antaman päätöksen tarkennusta. Päätöksen lopussa todettiin, että laatua ja laajuutta kuvaavien tosiseikkojen perusteella yhtiötä oli pidettävä PerVL:n 55 §:ssä tarkoitettuna yrityksenä.

KHO 2006 T 723 (ei julk.): X Oy, joka on merkitty kaupparekisteriin 5.4.1995, harjoittaa sijoitustoimintaa ja omaisuudenhoitoa. Yhtiön sijoituskohteina ovat julkisesti noteeratut rahasto-, osake- ja korkoinstrumentit, mutta se voi tämän lisäksi tehdä pitempiaikaisia sijoituksia myös kiinteistöihin sekä hyvän kehityspotentiaalinen omaaviin julkisesti noteeraamattomiin yrityksiin ja sijoitusrahastoihin. Yhtiön hallituksen ovat muodostaneet A, hänen vaimonsa ja kaksi lastaan. A:n tarkoituksena on lahjoittaa omistamistaan 25 kappaaleesta yhtiön osakkeita kahdelle lapselleen 12 kappaletta kummallekin. Vuosina 2000–2003 arvopapereiden tilikauden myynti on vaihdellut 3 700 000 ja 12 600 000 euron välillä. Yhtiön 30.4.2003 päättyneen tilikauden liikevaihto on ollut n. 4 200 000 euroa ja tulos 1 300 000 euroa tappiollinen, Yhtiön yksittäisten myynti- ja ostotransaktioiden määrä n vuositasolla on ilmoitettu viimeisten muutaman vuoden aikana nousseen keskimäärin useisiin transaktioihin viikossa. Yhtiön 30.4.2003 päättyneen tilikauden liikevaihto on ollut n. 4 900 000 euroa ja tilinpäätöksen mukainen tulos 1 548 574,11 euroa. Taseen mukainen oma pääoma on ollut n. 8 800 000 euroa ja vieras pääoma n. 10 500 000 euroa sekä taseen loppusumma 19 300 000 euroa. Vaihdomaisuuteen merkityt arvopaperit ovat olleet n. 18 000 000 euroa sekä arvopaperimyyntit n. 4 400 000 euroa ja arvopaperiostot 4 400 000 euroa. Vuoden 2005 aikana toiminnan on esi-

⁴⁷ Verohallinnon ohje A67/200/2013, kohta 2.5.6.2.

tetty entisestään kasvaneen sekä arvopapereiden osto- ja myyntitapahtumien huomattavasti lisääntyneen. Yhtiön palveluksessa on ilmoitettu olleen yhden osa-aikaisen työntekijän ja B:n 1.1.2005 alkaen kokopäivätoimisesti. Yhtiön liiketoiminta on ollut pääosaltaan arvopaperikauppaa, josta saadusta tulosta yhtiötä on verotettu elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaan. Edellä esitettyjen yhtiötä ja sen toiminnan laatua ja laajuutta kuvaavien toiseikkojen perusteella yhtiötä on pidettävä PerVL:n 55 §:ssä tarkoitettuna yrityksenä.

Tämä tapaus osoittaa hyvin sen, että laajasti harjoitettu EVL:n mukaan verottava yhtiö luetaan kuuluvaksi sukupolvenvaihdoksissa tarkoitettuihin yrityksiin. Tapauksessa käsiteltyjen taseen summien ja liikevaihdos perusteella voidaan tehdä johtopäätös, jonka mukaan tarpeeksi laajakantoisena yritystoimintana pidetään ainakin yli 4 000 000 miljoonan liikevaihdolla operoivaa sijoitustoimintaa harjoittavaa yritystä.

Seuraavassa KHO:n ratkaisussa PerVL 55 §:n huojennusta ei sovellettu verovelvollisen eduksi.

KHO 2011 TALTIO 3394: Oy:n osakekanta jakaantui 1 000 osakkeeseen, josta A omisti 520 sekä hänen kolme lastaan kukin erikseen 1 600 osaketta. Yhtiö oli rekisteröity 13.5.1987. Sen toimialana oli myydä ja ostaa, välittää ja omistaa arvopapereita ja asunto-osakkeita sekä vuokrata asuntoja ja kiinteistöjä. Yhtiö voi harjoittaa konsultointi-, tuonti- ja agentuuritoimintaa. A:n tarkoituksena oli lahjoittaa kullekin lapselleen erikseen vähintään 100 osaketta. Yhtiöllä ei ollut palkattua henkilökuntaa eikä palkkoja ollut maksettu. Hallituksen olivat 2006 muodostaneet A sekä hänen kaksi lastaan B ja C, mutta ennakkoratkaisuhakemuksen mukaan hallituksen tulevat muodostamaan A kolmen lapsensa kanssa. Yhtiön liikevaihto oli 2004–2007 välisenä aikana vaihdellut noin 534 000 euron ja 832 000 euron välillä. Ostojen lukumäärä vuosina 2005–2007 oli vaihdellut 11 ja 75 oston välillä ja myyntien vastaavasti 13 ja 33 välillä. Ostot euroina olivat 2004–2007 olleet noin 512 000 eurosta noin 613 000 euroon ja myynnit noin 507 000 eurosta 830 000 euroon. Vaihto-omaisuus vuonna 2005 oli ollut 925 408 euroa ja vuonna 2006 1 031 714 euroa. Pitkäaikaista lainaa yhtiöllä oli vuosina 2005 ja 2006 ollut 164 824,17 euroa. Yhtiö oli vuonna 2005 jakanut osinkoa 36 000 euroa ja vuonna 2006 48 000 euroa. Tilikauden 1.1.2006–31.12.2006 voitto oli ollut 154 864,70 euroa ja edellisten tilikausien voitto oli 31.12.2006 ollut 546 967,48 euroa. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei aiottuihin Oy:n osakkeiden lahjoituksiin voitu näissä oloissa soveltaa perintö- ja lahjaverolain 55 §:n sukupolvenvaihdosta koskevaa huojennussäännöstä, vaikka yhtiötä oli sen harjoittamasta arvopaperikaupasta saadusta tulosta verotettu elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaan.

Edellä mainittuun KHO:n taltioon verrattuna tämän tapauksen toiminta kaikilla mittareilla oli ollut huomattavasti pienimuotoisempaa, eikä yhtiö työllistänyt yhtään työntekijää. Mielenkiintoista on se, että KHO:n ratkaisujen perusteella laajamittainen arvopaperi- ja sijoitustoiminta kuuluu huojennuksen soveltamisalaan, mutta pienimuotoisempi toiminta puolestaan ei. Käsittääkseni arvopaperi- ja sijoitustoiminnan ei voida missään tilanteessa katsoa vastaavan kovinkaan hyvin lain ja lainsäätäjän tarkoitusta sukupolvenvaihdoshuojen-

nuksen soveltamisesta. Toisaalta Juusela ja Tuominen ovat kirjoittaneet, että huojennussäännöksen tulkintaa ei ole haluttu laajentaa pienimuotoista tai passiivista sijoitus- ja arvopaperikauppaa harjoittaviin yhtiöihin. Tällainen toiminta mahdollistaisi pienimuotoiseen yritystoimintamuotoon mukautetun yksityisvarallisuuden siirron huojennettuna.⁴⁸ Sukupolvenvaihdosluovutuksen osalta tilanne on aivan toinen, sillä TVL:ssa on nimenomaisesti mainittu, että arvopaperi- ja sijoitustoimintaa harjoittavat yhtiöt kuuluvat säännöksen soveltamisalaan.

Verotuskäytännössä on annettu joitakin suuntaa-antavia tunnuslukuja, joiden perusteella EVL:n mukaan verotettavaa yhtiötä tulisi pitää PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennuksessa tarkoitettuna yrityksenä. Juuselan ja Tuomisen mukaan verotuskäytännössä on esitetty seuraavanlaisia tunnuslukuja;

1) liikevaihto 3 000 000 euroa ja 6 000 000 euroa,
2) tase 5 000 000 euroa ja 13 000 000 euroa, ja
3) kauppojen lukumäärä useita kymmeniä kauppvoja, jotka ovat yhteismäärältään useita miljoonia euroja.

Oikeuskäytännön ja verotuskäytännön yhteenvetona voidaan sanoa, että yrityksen liikevaihdon ja taseen tulisi olla vähintään yli miljoona euroa, ehkäpä jopa miljoonia euroja. Edellä esitetyt luvut ovat suuntaa-antavia ja onkin erittäin vaikeata arvioida jotakin yksittäistä sukupolvenvaihdostilannetta näiden lukujen perusteella. Kyse on tapauskohtaisesta kokonaisarvioinnista. Arvopaperi ja sijoitustoimintaa harjoittavan yrityksen sukupolvenvaihdostilanteissa on hyvä lähteä kartoittamaan tilannetta verohallinnon ohjeen tunnusmerkkien pohjalta, ja samalla huomioida edellä mainitut suuntaa-antavat liikevaihtoa ja tasetta koskevat tilinpäätösluvut. Arvopaperikaupan ja sijoitustoiminnan sukupolvenvaihdoshuojennus edellytysten arviointia tehdessä on lisäksi huomioitava ainakin kauppatapatahutumien lukumäärä ja palkatun työvoiman määrä. Lähtökohtaisesti voidaan todeta, että sijoitustoimintaa harjoittavat yhtiöt eivät juuri työllistä, tosin tilanne voi olla toinen, jos toiminta on erittäin laaja. Ongelmallisimmat arvopaperi- ja sijoitustoimintaa harjoittavat yhtiöt ovat suhteellisen pienellä tase ja liikevaihdolla operoivat yhtiöt, joilla ei ole palkattua henkilökuntaa. Ainakin kuvatulnaisista yrityksistä on vaikeampi löytää perusteita verohallin-

⁴⁸ Juusela – Tuominen 2010, s. 136.

non ohjeen tunnusmerkkien näkökulmasta. Pienten sijoitustoimintaa harjoittavien yhtiöiden ei-aktiivisuus ja taloudellinen riskinotto eivät useinkaan ole riittävällä tasolla, jotta ne katsottaisiin kuuluvan huojennuksen piiriin. Sukupolvenvaihdoksen tarkoitus huomioon ottaen arvopaperi ja sijoitustoimintaa harjoittavan yhtiön kuuluminen PerVL:n 55 §:n sukupolvenvaihdoshuojennukseen piiriin on kokonaisuus huomioiden jonkin verran arveluttavaa, kun otetaan huomioon säännöksen tosiasiallinen tarkoitus.

3.1.7 Taseen purkaminen

Taseen purkamisessa on kyse yrityksen varallisuuden jakamisesta EVL ja TVL tulon välillä. Kyse on siten tulkinnasta ja rajanvedosta; missä menee raja sille katsotaanko koko yritystoiminta EVL toiminnaksi vai erotetaanko TVL toiminnan osuus pois EVL varallisuudesta? Mikäli tällainen henkilökohtaiseen TVL tulolähteeseen kuuluva varallisuus ei olisi huojennuksen piirissä, niin kyse olisi taseen purkamisesta.⁴⁹ Purkamisen ohella puhutaan yleisesti myös taseen avaamisesta.

Vanhassa verohallinnon ohjeessa todetaan, että jos yhtiön varoista huomattava osa kuuluu henkilökohtaisen toiminnan tulolähteeseen, voidaan verotusta toimitettaessa katsoa, että henkilökohtaisen toiminnan tulolähteeseen kuuluva omaisuus ei kuulu huojennuksen piiriin vaan niistä tulee suorittaa lahjaveroa kyseisen omaisuuden käyvän arvon mukaan.⁵⁰ Voimassaoleva verohallinnon ohje ei kuitenkaan enää pidä sisällään tällaista lausumaa, joten taseen purkamiseen tämän osalta tulee suhtautua pidättyvästi. Varsinainen lainsoveltamisen ja verotuskäytännön muutos perustui KHO:n antamiin päätöksiin. Erityisesti KHO 2006:100 päätös on huomattava taseen purkamisen arvioinnin osalta. Hallituksen esityksen mukaan KHO viittasi sukupolvenvaihdoksia koskevaan lain esitöihin, joiden mukaan huojennuksen perusteena on yleensä osakkeen verotusarvo sellaisenaan.⁵¹ Korkein oikeus katsoi myös, että huojennuksen perusteeksi tulee ottaa emoyhtiön osakkeen verotusarvo. Lahjan kohteena olivat nimenomaan emoyhtiön osakkeet ja tytäryhtiön arvopaperi ja sijoitustoimintaa oli pidettävä sukupolvenvaihdoshuojennuksen tarkoittamana yrityksenä, huojennussäännöksiä oli sovellettava myös tytäryhtiöön. Seuraavassa käsillä olevan päätöksen taseen purkamista koskevat KHO:n perustelut;

⁴⁹ Ossa 2009, s. 184.

⁵⁰ Verohallinnon ohje 535/345/2004, kohta 1.3.7.4.

⁵¹ HE 53/2008 vp, s. 5.

Valtiovarainvaliokunta katsoi hallituksen esityksen (HE 84/2004 vp) laiksi perintö- ja lahjaverolain 55 §:n muuttamisesta johdosta antamassaan mietinnössä (Valtiovarainvaliokunnan mietintö 5/2004 vp), että yrityksen käsitettä ja huojennuksen soveltamisalaa voidaan myös jatkossa yleensä tulkita samoin kuin tuloverotuksessa, vaikkakaan huojennussäännöksen soveltamisalaa ei ole kytketty suoraan tuloverotuksen ratkaisuun. Mietinnössä todettiin edelleen, että sukupolvenvaihdoshuojennuksen soveltamisala määräytyisi siis pääsääntöisesti sen mukaan, onko yhtiöön sovellettu tuloverotuksessa elinkeinotulon verottamisesta annettua lakia. Täältä osin myös oikeuskäytännössä ja vakiintuneessa verotuskäytännössä syntyneet linjaukset ja tarkennukset olisivat jatkossakin päteviä. Valiokunta totesi kannanottonsa merkitsevän myös sitä, että huojennuksen määräämisen perusteena on yleensä osakeyhtiön osakkeen verotusarvo sellaisenaan. Mikäli yrityksen omaisuusmassassa on tapahtunut olennaisia muutoksia edellisen verotusarvon laskennan ja perimyksen tai lahjoituksen välisenä aikana, tämä voidaan ottaa huomioon. Myös tapauksissa, joissa on ryhdytty erityisiin toimiin pelkästään veroedun saamiseksi, asiaan voidaan valiokunnan mukaan puuttua perintö- ja lahjaverolain veronkiertosäännöksiin.

Valtiovarainvaliokunta on vielä hallituksen esityksen (HE 144/2005) laiksi varallisuusverolain kumoamisesta ja laiksi varojen arvostamisesta verotuksessa sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi johdosta antamassaan mietinnössä (Valtiovarainvaliokunnan mietintö 44/2005 vp) käsitellyt yritysvarallisuutta perintö- ja lahjaverolaisissa. Valiokunta on siteerannut ensiksi mainitussa mietinnössään (Valtiovarainvaliokunnan mietintö 5/2004 vp) lausumaansa ja todennut muun ohella seuraavaa. Termi "yritysvarallisuus" omaksuttiin pääoma- ja yritysverouudistuksen yhteydessä (HE 84/2004 vp). Valiokunta täsmensi tuolloin käsitteen sisältöä tulkinnallisen epäselvyyden välttämiseksi. Valiokunta totesi muun ohella, että huojennuksen määräämisen perusteena on yleensä osakeyhtiön osakkeen verotusarvo sellaisenaan. Jos yrityksen omaisuusmassassa on tapahtunut olennaisia muutoksia edellisen verotusarvon laskennan ja perimyksen tai lahjoituksen välisenä aikana, se voidaan ottaa huomioon,... Lisäksi, jos jossakin yksittäistapauksessa on ryhdytty erityisiin toimiin pelkästään veroedun saamiseksi, asiaan voidaan puuttua perintö- ja lahjaverolain veronkiertosäännöksiin. Valiokunta totesi käyneen ilmi, että verotuskäytäntö vaihtelee täältä osin eri puolilla maata. Edellä oleva siteeraus kuvaa kuitenkin lainsäätäjän nimenomaista tahtoa siitä, miten huojennus määräytyy yleensä ja missä tapauksessa pääsäännöstä voidaan poiketa. Valiokunta pitää suotavana sitä, että Verohallitus tarkistaa asiaa koskevaa ohjeistustaan, koska se on saattanut osaltaan vaikuttaa verotuskäytännön hajoamiseen tavalla, jota nimenomaisesti ei ole tarkoitettu.

Ennakkoratkaisussa lahjoituksen kohteena olevan elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaan verotetun X Oy:n tase on perintö- ja lahjaverolain 55 §:ssä tarkoitettua sukupolven-

vaihdosta koskevaa huojennusta laskettaessa purettu ja yhtiön osakkeiden vertailuarvo on laskettu kunkin tytäryhtiön oman taseen nettovarallisuuden perusteella. Kun otetaan huomioon lain esitöistä ilmenevä lähtökohta, että huojennuksen perusteena on yleensä osakeyhtiön osakkeen verotusarvo sellaisenaan, perintö- ja lahjaverolain 55 §:n huojennussäännöstä sovellettaessa X Oy:n verovelvollisuuden alkamista edeltäneeltä vuodelta toimitetussa varallisuusverotuksessa noudatettujen perusteiden mukaisena määränä on pidettävä 40 prosenttia lahjoituksen kohteena olevien X Oy:n osakkeiden verotusarvosta. Tästä johtuen ja koska lahjoituksen kohteena ovat X-konsernin emoyhtiön X Oy:n osakkeet ja kun lisäksi X Oy:n omistaman Y Oy:n arvopaperikaupan laatua ja laajuutta kuvaavien tosiseikkojen perusteellakin Y Oy:tä on pidettävä perintö- ja lahjaverolain 55 §:ssä tarkoitettuna yrityksenä, sukupolvenvaihdosta koskevia huojennussäännöksiä sovelletaan myös Y Oy:öön.

Tämä ratkaisu ja samana päivänä annetut muut ei-julkaistut päätökset ovat selkeyttäneet taseen purkamista koskevaa oikeustilaa.⁵²

Erinomainen esimerkki koskien taseen purkamista on seuraava KHO:n ei-julkaistu ratkaisu, jossa noin 60 prosenttia taseen loppusummasta kuului TVL-tulolähteeseen. Ratkaisun ei-julkistaminen on huomioitava sen vakuuttavuutta arvioitaessa. Useimmiten syynä julkaisematta jättämiselle on ratkaisun mahdollinen negatiivinen vaikutus oikeuskäytännön yhtenäisyyteen.

KHO 2009 TALTIO 1491: Ennakkoratkaisua koskevan hakemuksen mukaan X Oy harjoittaa muun muassa leipomotuotteiden myyntiä. Kaupparekisterimerkintöjen mukaan yhtiön toimiala on leipomotuotteiden valmistus, myynti ja välitys, einestuuotteiden valmistus, vienti, myynti ja välitys ja alaan liittyvä konsultointi, marja- ja vihannestuotteiden tuonti, vienti, välitys ja myynti sekä edellä mainittuihin toimintoihin liittyvät kuljetuspalvelut sekä muut kuljetuspalvelut. Rekisterin mukaan yhtiö voi omistaa, vuokrata, ostaa ja myydä kiinteistöjä sekä ostaa ja myydä arvopapereita ja osakkeita. Tilikaudella 1.1.–31.12.2004 yhtiön liikevaihto on ollut 537 876,88 euroa ja liiketoiminnan muut tuotot 31 447,75 euroa ja tuloslaskelman mukainen voitto 200 174,63 euroa. Edellisten tilikausien voitto on ollut 442 101,40 euroa. Osinkoa on päätetty jakaa 3 900 euroa osakkeelta eli 58 500 euroa ja loppuosa voitosta siirtää voittovarat-tilille. Henkilökohtaisen tulolähteen tulo oli ollut yhteensä 21 473,32 euroa ja kulut 8 018,70 euroa ja henkilökohtaisen tulolähteen tulos siten 13 454,62 euroa. Taseen 31.12.2004 mukaan muut osakkeet ja osuudet ovat olleet 287 482,75 euroa, rakennukset ja rakennelmat 2 978,29 euroa sekä maa- ja vesialueet 122 574,80 euroa eli yhteensä 413 035,84 euroa ja siten noin 60 prosenttia taseen loppusummasta 686 906,98 eurosta. Kun yhtiötä oli tuloverotuksessa verotettu EVL:n mukaan ja kun henkilökohtaisen tulolähteen tulos on ollut vähäinen liikevaihtoon verrattuna, niin ja kun otetaan huomioon yhtiön toimiala ja se seikka, että voidaan pitää ilmeisenä, että mainitut omaisuuserät on hankittu yhtiön elinkeinotoiminnasta saaduilla tuloilla, myös nyt kysymyksessä olevat varat ovat PerVL 55 §:ssä

⁵² Immonen – Lindgren 2013, s.150.

tarkoitettua yritysvarallisuutta, johon sovelletaan mainitussa lainkohdassa tarkoitettuja sukupolvenvaihdosta koskevia huojennussäännöksiä.

Tämän vuoksi ja kun otetaan huomioon lain esitöistä ilmenevä lähtökohta, että huojennuksen perusteena on yleensä osakeyhtiön osakkeen verotusarvo sellaisenaan niin ja kun asiassa ei ole edes väitetty olevan kysymys sellaisesta tilanteesta, että X Oy:n omaisuusmassassa olisi tapahtunut olennaisia muutoksia tai että asiassa olisi ryhdytty erityisiin toimiin pelkästään veroedun saamiseksi, KHO kumoaa hallinto-oikeuden päätöksen ja veroviraston ennakkoratkaisun nyt kysymyksessä olevalta osalta sekä selittää uutena ennakkoratkaisuna, että myös X Oy:n nyt kysymyksessä oleva omaisuus luetaan yritysvarallisuudeksi ja siihen sovelletaan PerVL 55 §:ää. (Äänestys 4-1.) (ei julk.)

Immosen ja Lindgrenin näkemyksen – kun otetaan huomioon lainsäätäjän tarkoitus, lainsäädännön muuttuminen vuosina 2004–2008 sekä oikeuskäytäntö – mukaan lähtökohtana on se, että taseen purkaminen voi tulla kysymykseen vain poikkeuksellisissa tilanteissa, johon liittyy veron välttämiseen viittaavia piirteitä.⁵³ Sukupolvenvaihdos säännöksen esitöiden ja verohallinnon päivitetyn ohjeen mukaan voidaan tehdä päätelmä, jonka mukaan osakeyhtiön tasetta ei tule purkaa ja eritellä vain sen vuoksi, että yhtiöllä on myös muuta varallisuutta kuin yritysvarallisuutta. Varsinkin siinä tapauksessa, jos muu kuin yritysvarallisuus on hankittu yritysvarallisuuden perusteella.

3.2 Yritystoiminnan jatkamisedellytykset

Yritystoiminnan jatkamisedellytys on mainittu PerVL:n 55.1 §:n 2 kohdassa, jonka mukaan;

Verovelvollinen jatkaa perintönä tai lahjana saaduilla varoilla maatalouden tai maa- ja metsätalouden harjoittamista tai muuta yritystoimintaa perintönä tai lahjana saadulla maatilalla tai näin saadussa yrityksessä.

Tämän ja verohallinnon ohjeen perusteella luovutuksensaajan tulee jatkaa yritystoimintaa perintönä tai lahjana saadussa yrityksessä⁵⁴. Yritystoiminnan jatkamisvaatimuksen kriteerien täyttymistä voidaan pitää huojennussäännösten vaikeimmin ratkaistavana kysymyksenä johtuen tulkintatilanteiden moninaisuudesta⁵⁵. Jatkamisedellytysten kriteerien voidaan sa-

⁵³ Immonen – Lindgren 2013, s.151.

⁵⁴ Verohallinnon ohje, Dnro A67/200/2013, kohta 2.5.6.3.

⁵⁵ Puronen 2011, s. 606. Purosen mukaan jatkamisvaatimuksen kriteerien täyttymistä voidaan pitää huojennussäännösten vaikeimmin ratkaistavana kysymyksenä tulkintatilanteiden moninaisuuden takia. Vaikka sukupolvenvaihdoshuojennustapauksissa yleensäkin kannattaa hakea ennakkoratkaisu, erityisen perusteltua se on, jos jatkamisvaatimuksen täytyminen on vähänkin epäselvää.

noa muuttuneen jonkin verran säännöksen alkuajoista aina näihin päiviin asti. Toiminnan jatkamisen voidaan käsitteenä katsoa lähtökohtaisesti edellyttävän henkilökohtaista työpanosta kyseisessä yrityksessä, näin oli ainakin ennen, mutta nykyisin työpanoksen määrään ei kuitenkaan enää kiinnitetä huomiota ainakaan siis samassa suhteessa kuin ennen⁵⁶. Lain esitöiden mukaan jatkamisedellytyksiä selvitetessä on huomioitava myös se, että verovelvollisen on itse esitettävä selvitys yritystoiminnan jatkamisesta, jotta saadaan selville, kuka tai ketkä ovat jatkajia⁵⁷. Lain edellyttämät yritystoiminnan jatkamisen olosuhteet voi olla hankalaa määrittää, ainakin jossain määrin. Käytännössä jatkamisen riittävyden ratkaisevat kussakin yksittäistapauksessa esille tulleet seikat ja niiden kokonaisarvostelu.⁵⁸ Huojennuksen saajan on joka tapauksessa esitettävä jonkinlainen selvitys jatkamisesta.

Verohallituksen ohjeen mukaan yritystoiminnan jatkuvuus ei edellytä, että yrityksen omistaja on itse henkilökohtaisesti harjoittanut yritystoimintaa ennen yrityksen luovutusta. Yritystoiminnan voidaan siten katsoa jatkuvan, jos yhtiöön kuuluvaa yritysvarallisuutta on käytetty yritystoiminnassa esimerkiksi vuokrasopimuksen nojalla.⁵⁹

3.2.1 Jatkajan asema osakeyhtiössä

Luovutuksensaajan osalta ratkaisevaa on hänen asemansa eli toisin sanoen hänen roolinsa yhtiössä. Roolilla tarkoitetaan tässä tilanteessa jatkajan osallistumisen laajuutta ja laatua. Yritystoiminnan jatkamisella kaiken kaikkiaan tarkoitetaan nimenomaan huojennuksensaajan henkilökohtaista osallistumista liiketoiminnan johtamiseen yrityksessä.⁶⁰ Verohallinto on ohjeessaan antanut varsin selkeän tarkennuksen liiketoiminnan jatkamisedellytyksestä, sillä sen mukaan luovutuksensaajan katsotaan ilman eri selvitystä jatkavan yritystoimintaa huojennussäännöksessä tarkoitettulla tavalla, jos luovutuksensaaja työskentelee luovutuksen jälkeen yhtiön hallituksen varsinaisena jäsenenä tai toimitusjohtajana. Toimiminen yhtiön hallituksen varsinaisena jäsenenä lienee jo sinällään riittävää toiminnan jatkamista. Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että luovutuksensaajan tulee osallistua riittävässä määrin päätöksentekoon ja ainakin periaatteessa tulisi olla itsenäinen määräysvalta yhtiössä. Osakkeiden erilaisuus on tällaisissa tapauksissa huomioitava, sillä äänivalta yhtiökokouk-

⁵⁶ Kukkonen 2004, s.551.

⁵⁷ Lindgren, Verotus 2011, s. 266.

⁵⁸ Kukkonen 2010, s. 474.

⁵⁹ Verohallinnon ohje, Dnro A67/200/2013, kohta 2.5.6.3.

⁶⁰ Verohallinnon ohje, Dnro A67/200/2013, kohta 2.5.6.3.

sessä voidaan saavuttaa, vaikka tosiasiallinen omistusosuus pääomasta olisikin alle osakeyhtiölaissa määrätty äänimäärä yhtiökokouksen kaikista äänistä. On kuitenkin hyvä huomioida myös se, että pelkkä vuosittaiseen yhtiökokoukseen osallistuminen ei kuitenkaan vielä sinällään riitä näytöksi aktiivisesta yritystoiminnan jatkamisesta ainakaan siinä tapauksessa, jos yhtiökokous käsittelee vain lakisääteisiä asioita. Ideana on toiminnan tosiasiallinen jatkaminen eli jatkajan on tehtävä liiketoiminnallisia päätöksiä, eikä vain esimerkiksi osakeyhtiölaissa määrättyjä yhtiöoikeudellisia päätöksiä.

Yritystoiminnan jatkamisedellytystä ei ole rajattu pelkästään koskemaan hallituksen jäsenenä tai toimitusjohtajana toimimiseen, vaikka verohallinto on ohjeessaan näin todennutkin. Tämän ei voida kuitenkaan katsoa olleen lainsäätäjän tarkoitus. Tarkoituksena on ainostaan yritystoiminnan aktiivinen jatkaminen, mikä voi tapahtua myös muillakin tavoin. Tässä kohtaa on otettava huomioon kokonaisuus, sekä osakkaan osallistumisen laatu ja laajuus. Ratkaiseviksi mittareiksi on yleisesti hyväksytty osakkaan rahoituspanos yritykseen sekä koulutus. Yritystoimintaan kuuluu läheisesti myös aito liiketoiminnan riski, jolla tarkoitetaan omistajan taloudellista sidosta yritystoiminnan mahdolliseen voittoon tai tappioon.⁶¹

Yritystoiminnan jatkamisedellytysten osalta alaikäisen jatkajan kohdalla on poikkeus verrattuna täysi-ikäiseen yritystoiminnan jatkajaan. Osakeyhtiölain 2006/624 (OYL) 5:8.1 mukaan osakkeenomistaja saa käyttää oikeuttaan yhtiökokouksessa asiamiehen välityksellä. OYL:ssa on myös säännös, jonka mukaan alaikäinen ei voi toimia yhtiön hallituksessa. Aiemmin ei ole ollut oikeuskäytäntöä siitä voiko asiamies edustaa alaikäistä yhtiön hallituksessa, ja näin ollen täyttää jatkamisedellytyksen. KHO on 5.1.2011 antanut vuosikirjapäätöksessään 2011:1 ratkaisun, jonka mukaan osakeyhtiömuotoisen yritystoiminnan jatkamista koskeva edellytys ei täyty tilanteessa, jossa lahjansaaja on alaikäinen eikä hän ikänsä perusteella vajaavaltaisena voi toimia yhtiön hallituksen jäsenenä.⁶² Alaikäinen ei voi myöskään toimia yhtiön toimitusjohtajana. Tämän perusteella alaikäinen ja täysi-ikäinen ovat eri asemassa sovellettaessa PerVL:n 55 §:n jatkamisedellytyksiä. Alaikäisen yritystoiminnan jatkajaa koskevasta menettelystä kerron kattavammin myöhemmin vajaavaltaisia käsittelevässä omassa luvussa sekä erityisesti KHO 2011:1 tapauksen ennakkopäätösanalyysi osiossa.

⁶¹ Juusela – Tuominen 2010, s. 175.

⁶² Verohallinnon ohje, Dnro 547/349/2011, kohta 2.5.5.

3.2.2 Vaillinaiset jatkamiskriteerit osakeyhtiössä

Verohallinnon ohjeessa on erityisesti mainittu sellaisia tilanteita, joiden vallitessa huojennusta ei voida myöntää verovelvollisen hyväksi. Kyse on tällöin niin sanotusta vaillinaisesta eli toisin sanoen puutteellisesta tilanteesta. Tällainen vaillinainen jatkamistilanne on käsillä silloin, kun osakeyhtiön toiminta on sukupolvenvaihdoksen yhteydessä muuttumassa niin, ettei jatkajan toimintaa voida etukäteen arvioituna pitää EVL:n mukaan verotettavana toimintana. Mikäli toiminta muuttuu TVL tulolähteen mukaan verotettavaksi, niin huojennussäännöstä ei lähtökohtaisesti myönnetä verovelvollisen hyväksi⁶³. Vaillinainen jatkamistilanne on myös käsillä silloin, kun osakeyhtiön liiketoiminta on aikaisemmin lopunut ja luovutuksen saaja aloittaa toiminnan uudelleen. Mikäli liiketoiminnan lopettamiselle on ollut jokin pakottava syy, niin lopettaminen voidaan tilannekohtaisesti katsoa keskeytymiseksi. Liiketoiminnan alle vuoden kestäneen keskeytymisen ei voida katsoa estävän huojennussäännöksen soveltamista.⁶⁴

3.2.3 Hallinta- tai tuotto-oikeuden pidättäminen

Jatkamiskriteerien täyttymisen kannalta oleellista on omistus- ja hallintaoikeuksien siirtyminen jatkajaosakkaalle. Riittävänä liiketoiminnallisena osallistumisena yritystoimintaan on katsottu riittävän pelkkä hallinta- ja käyttöoikeuden siirtyminen yritystoiminnan jatkajalle. Yritystoiminnan luovuttaja voi siis jättää itselleen tuotto-oikeuden, vaikka muutoin luovuttaisi liiketoiminnallisen ja hallinnollisen päätöksenteko vastuun luovutuksenjatkajalle. Verohallinnon ohjeessa on erityinen maininta, jonka mukaan; jos perinnönjättäjä on määrännyt testamentilla yritysvarallisuuteen hallinta- tai käyttöoikeuden muulle henkilölle kuin toiminnan jatkajalle, ei perinnöstä määrättävää veroa voida huojentaa⁶⁵.⁶⁶

⁶³ Verohallinnon ohje, Dnro A67/200/2013, kohta 2.5.6.3.

⁶⁴ Verohallinnon ohje, Dnro 535/345/2004, kohta 1.3.7.3.

⁶⁵ Verohallinnon ohje, Dnro A67/200/2013, kohta 15.2.6.

⁶⁶ Verohallinnon ohjeen kohdassa 15.2.6 on lisäksi maininta, jonka mukaan perinnönsaajan osuuteen ei tässä tilanteessa voida katsoa sisältyvän osakkaan itsenäisenä yrityksenä pidettävästä varallisuuskokonaisuudesta. Omaisuuden tuotto-oikeudesta määräämisen ei kuitenkaan katsota estävän huojennussäännöksen soveltamista.

Hallinta- ja tuotto-oikeuden erityttäminen antaa verosuunnittelullisia mahdollisuuksia sukupolvenvaihdostilanteessa. Immosen ja Lindgrenin mukaan yritystoiminnan tuloa voidaan tuotto-oikeuksia pidättämällä ohjata luopujalle, mikä voi olla tärkeätä luopujan henkilökohtaisen talouden kannalta. Edellä mainitun perusteella luopuja voi pidättää tuotto-oikeuden itselleen ja näin saada yhtiöstä tuloja vielä luovutuksen jälkeenkin.⁶⁷ Lisäksi he ovat maininneet, että lahjasta menevää verorasitusta pienentää luovutuksen yhteydessä pidätetty hallinta- tai käyttöoikeus⁶⁸. Immonen ja Lindgren ovat kirjoittaneet enemmänkin hallintaoikeuden pidättämisestä ja sen vaikutuksista⁶⁹.

KHO on vuosikirjaratkaisussaan antanut käsillä olevan kaltaiseen tilanteeseen päätöksen. KHO 1995 B 543 antaman ratkaisun mukaan PerVL:n huojennusta sovellettiin, vaikka luovutuksenjättäjän leskellä oli elinikäinen oikeus osakkeiden tuottoon. Omistusoikeus oli siis kahdella rintaperillisellä, jotka työskentelivät yhtiössä merkittävässä asemassa. Jäämistöön kuului hiukan yli kaksi kolmasosaa yhtiön osakkeista⁷⁰. Käytännössä voidaan siis sanoa, että kaikkein selvimmin huojennusta sovelletaan sellaisessa tilanteessa, jossa enemmistöosakas ottaa tosiasiallisesti osaa päätöksentekoon yhtiössä. Täysin passiivisen osakkeenomistuksen ei voida katsoa riittä huojennuksen saamiseen.⁷¹

3.2.4 Huojennukseen oikeutetut verovelvolliset

Sukupolvenvaihdoshuojennukseen oikeutettuja tahoja ei ole rajoitettu sukulaisuussuhteen perusteella, vaan huojennuksen on mahdollista saada yhtä hyvin yrityksen vanha työntekijä kuin toiminnan luovuttajan rintaperillinen. Luonnollisten henkilöiden kohdalla ainoastaan vajaavaltaiisten osalta on erityisiä edellytyksiä soveltamisalan suhteen. Oikeuskäytännössä on puolestaan katsottu, että huojennusedun voi saada myös juridinen henkilö eli käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yhtiöosuuden tai osakkeiden ostajana voi olla esimerkiksi osakeyhtiö tai henkilöyhtiö. Soveltamisalan osalta kyseeseen voi tietyin edellytyksin tulla myös kuolinpesä.

⁶⁷ Immonen – Lindgren 2013, s. 170 – 171.

⁶⁸ Immonen – Lindgren 2013, s. 136.

⁶⁹ Immonen – Lindgren 2013, s. 136 – 140.

⁷⁰ Kukkonen 2010, s. 475–476.

⁷¹ Immonen – Lindgren 2013, s.163 ja Kukkonen 2010, s. 476.

3.2.4.1 Oikeushenkilöt

Oikeuskäytännön mukaan juridiselle oikeushenkilölle voidaan myöntää sukupolvenvaihdoshuojennus. Verohallinnon ohjeen mukaan PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennuksen voi saada sellaisessakin lahjoitustilanteessa, jossa lahjansaajana on osakeyhtiö, avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö. Osakeyhtiön ollessa saajana huojennuksen edellytykset ovat seuraavat;

1) kyseessä on oltava lahjanluonteinen kauppa;
2) kysymyksessä on sukupolvenvaihdostilanne ja nämä edellytykset täyttyvät;
3) saajayhtiön osakkaina tai yhtiömiehinä on luopujan perheenjäseniä.

KHO on antanut ratkaisun 1987 B 631 koskien nimenomaan osakeyhtiön mahdollisuutta saada huojennus hyväkseen. KHO:n ratkaisussa luovuttaja oli myynyt osakkeita lahjanluontoisella kaupalla yhtiölle, jonka osakkaina oli hänen perheensä jäseniä, muttei hän itse. Käsillä olevan KHO:n ratkaisun kauppaan sovellettiin huojennusta. Verotuksessa lahjan saajana ei kuitenkaan pidetä juridista oikeushenkilöä, vaan sen osakkaita. KHO on antanut vuonna 2011 uuden ratkaisun koskien luovutuksensaajan veroluokkaa ja luovutuksensaaja piiriä. Seuraavassa käsillä olevan KHO 2011:44 ratkaisu, joka löytyy verohallinnon ohjeesta,⁷²

Asiassa oli kysymys siitä, katsottiinko B:n omistama osakeyhtiö vai B sukupolvenvaihdosta koskevassa lahjaverotuksessa lahjansaaajaksi ja oliko vero määrättävä yhtiölle II veroluokan vai B:lle I veroluokan mukaan.

PerVL:n 55 § ei sinänsä edellyttänyt, että lainkohdassa tarkoitettu yritysvarallisuus siirtyi lahjoittajan sukulaiselle. Lainkohdassa ei myöskään ollut säädetty, että lahjoituksen tulisi tapahtua luonnolliselle henkilölle. Siitä, että lahjoitus tapahtui osakeyhtiölle, ei niin ollen sinänsä seurannut, että säännöksen piiriin kuuluvaksi katsotun luovutuksen lahjansaaajaksi olisi katsottava osakkeet omistava luonnollinen henkilö.

Tässä tapauksessa lahjoittaja tuli ennakkoratkaisuhakemuksen mukaan nimenomaan lahjoittamaan varat osakeyhtiölle. Siitä, ettei lahjoitus siviilioikeudellisesti tapahtunut osakkaalle B:lle, korosti rinnakkainen vaihtoehtoinen ennakkoratkaisuhakemus, jonka mukainen lahjoitus tapahtuisi B:lle. Omaisuuden lahjoittaminen osakeyhtiölle oli sinänsä mahdollista, vaikkakin osakeyhtiön kirjanpidon näkökulmasta vastikkeettomasti saadut varat kasvattivat lähtökohtaisesti sijoitettua vapaata omaa pääomaa ja koituivat näin osakkaiden hyväksi. Näin ollen pelkästään viimeksi mainitun seikan perusteella lahjoitusta osakeyhtiölle ei voitu pitää

⁷² Verohallinnon ohje, A67/200/2013, kohta 8.2 osakkeiden vastikkeeton tai alihintainen luovutus apuyhtiölle lahjaverotuksessa.

vastoin siviilioikeudellista muotoa lahjoituksena B:lle. Asian arviointiin ei myöskään vaikuttanut se seikka, että ulkopuolisen tehdessä nimenomaisesti pääomasijoituksen yhtiöön ei välttämättä kohdistettaisi tähän yhtiöön.

PerVL:ssa tarkoitetuksi lahjansaajaksi oli lahjoituksen tapahtuessa B:n omistamalle osakeyhtiölle siten katsottava tämä yhtiö, yhtiö oli velvollinen suorittamaan lahjasta veron PerVL:n 11 §:n § momentin nojalla II veroluokan mukaan. Ennakkoratkaisu. Äänestys 3-2.

Ratkaisun mukaan, jos luovutuksensaajaksi on nimenomaisesti määrätty osakeyhtiö eikä sen osakas tai osakkaat, on yhtiö velvollinen suorittamaan lahjasta veron II -veroluokan mukaan. Tämä ratkaisu korostaa sitä, että luovutuksensaajana voi olla toinen yhtiö, mikäli se on nimenomaisesti mainittu lahjansaajaksi. Ratkaisussaan KHO on perustellut päätöstään sillä, että PerVL:n 55 §:ssä ei ole säädetty, että lahjoituksen tulisi tapahtua luonnolliselle henkilölle. Ilmeisesti KHO katsoi, että lahjoituksen tapahduttua osakeyhtiölle, tästä ei seurannut lahjoitusta luonnolliselle henkilölle, joka siis omistaa yhtiön osakkeet. Tapauksessa lahjoittaja tuli nimenomaan lahjoittamaan varat osakeyhtiölle, jolloin lahjoitus ei tapahtunut siviilioikeudellisesti osakkaalle. Verohallituksen ohjeessa on kuitenkin otettu huomioon näkökulma siitä, että huojennuksessa vastikkeettomasti saadut varat kasvattivat lähtökohtaisesti sijoitettua vapaata omaa pääomaa ja koituvat näin ollen osakkaiden hyväksi. Yhtiö joutui kuitenkin suorittamaan lahjasta veroa II veroluokan mukaan, kun luonnollista henkilöä – jos olisi luovuttajan rintaperillinen – verotettaisiin lahjana saadusta varallisuudesta I veroluokan mukaan. Käsillä oleva ennakkoratkaisu on ollut äänestystulos, jossa kolme oikeusneuvosta on puoltanut ratkaisua ja kaksi oikeusneuvosta puolestaan ovat vastustaneet ratkaisua.

Juridisten oikeushenkilöiden kohdalla osakkeiden ja muun yritysvarallisuuden lahjoittaminen saattaa aiheuttaa hankaliakin verotuksellisia tulkintatilanteita esimerkiksi apuyhtiön ja kohdeyhtiön sulautumisissa. Tällaisissa tilanteissa olisi syytä varmistaa verokohtelu PerVL:n 39 §:n ennakkoratkaisulla jo etukäteen.

3.2.4.2 Kuolinpesät

Kuolinpesän osakkaiden on mahdollista saada sukupolvenvaihdoshuojennus, jos pesän osakkaat jatkavat yhdessä yhtiömuodossa harjoitettavaa yritystoimintaa jakamattomana kuolinpesänä ja heidän perimysjärjestyksen mukaiset osuutensa ovat vähintään yksi kym-

menesosa.⁷³ Käytännössä jokaisen pesän osakkaan olisi saatava vähintään yksi kymmenesosa huojennuksen kohteena olevasta yrityksestä, jos pesä jaettaisiin⁷⁴. Pesän osalta ei ole täyttä varmuutta siitä onko kaikkien osakkaiden osallistuttava aktiivisesti yritystoiminnan harjoittamiseen, jotta kuolinpesä saisi hyväkseen huojennuksen. Verohallinnon yleisen ohjeen mukaan huojennuksen edellytyksenä on henkilökohtainen osallistuminen liiketoiminnan johtamiseen yrityksessä. Käytännön näkökulmasta olisi perusteltua sanoa, että kaikkien pesän osakkaiden ei olisi välttämätöntä osallistua aktiivisesti yritystoiminnan harjoittamiseen huojennuksen saadakseen. Tosin tästä on myös esitetty eriäviä näkökantoja oikeuskirjallisuudessa⁷⁵. Tälle näkökannalle on kieltämättä paikkansa sillä PerVL:n 55.1 §:n toisen kohdan mukaan huojennuksen saajalta nimenomaisesti edellytetään henkilökohtaista osallistumista yritystoimintaan. Kuolinpesän osakkaiden osalta tämä voi kuitenkin olla vaikeaa tai jopa mahdotonta. Huojennuksen ideanahan on säilyttää työpaikkoja ja ylläpitää yrittäjyyttä. Tämän vuoksi perusteella olisi järkevää ajatella huojennuksen myöntämistä tällaisissa kuolinpesiä koskevissa kysymyksissä, koska yksinkertaisesti kaikki osakkaat eivät voi osallistua aktiivisesti toiminnan jatkamiseen. Käsillä olevasta asiasta ei ole yksiselitteistä tuoretta oikeuskäytäntöä eikä ohjeistusta, joten tällaisissa tapauksissa on erityisesti syytä hakea PerVL:n 39 §:n mukainen ennakkoratkaisu.⁷⁶

3.2.4.3 Vajaavaltaiset

Vajaavaltaisena lahjan tai perinnön saajana voi olla alaikäinen tai oikeustoimikelvoton henkilö. Huojennuksen saaminen edellyttää kuitenkin toiminnan jatkajan osalta aktiivista jatkamista, joten vajaavaltaisen toiminnan jatkajan kohdalla on erityisesti varmistettava, että lain edellytykset täyttyvät.⁷⁷ Immonen ja Lindgren ovat maininneet alaikäisen jatkajan kohdalla, että sinänsä alaikäinen voi olla lahjan saajana.⁷⁸

Alaikäinen lahjan- tai perinnön saaja on oikeuskäytännössä hyväksytty yritystoiminnan jatkajaksi tiettyjen edellytysten vallitessa. Lahjan ja perinnön osalta tulkinnat ovat hieman erilaiset johtuen niiden erilaisesta luonteesta. Erityisesti perintötilanteissa on oikeuskäy-

⁷³ Immonen – Lindgren 2006, s. 125.

⁷⁴ Juusela – Tuominen 2010, s. 170.

⁷⁵ Puronen 2008, s. 575.

⁷⁶ Juusela – Tuominen 2010, s. 171 – 172.

⁷⁷ Juusela – Tuominen 2010, s. 164.

⁷⁸ Immonen – Lindgren 2013, s.165.

tännössä katsottu, että huojennus tulisi myöntää alaikäiselle. Lahjan osalta tilanne on toinen varsinkin, jos lahjoittaja on lahjansaajan huoltaja. Näyttövelvollisuus tällaisissa tilanteissa on huomattavasti selkeämpi, ja lahjanantajan sekä lahjansaajan olisi esitettävä perustelunsa siitä, miten alaikäisen lapsen katsotaan jatkavan aktiivisesti yritystoimintaa lähivuosina⁷⁹. Sukupolvenvaihdoshuojennuksen edellytyksenä on alaikäisen jatkajan osalta aktiivinen yritystoiminnan jatkaminen toisin kuin TVL:n sukupolvenvaihdosluovutus, jossa huojennusedun saamiseksi riittää muiden edellytysten täyttyminen, vaikka yritystoiminta olisikin passiivista. Alaikäisten osalta OYL osaltaan kaventaa verohallinnon ohjeen antamaan jatkamisedellytystä, sillä tavoin, että alaikäistä ei voida valita osakeyhtiön hallituksen jäseneksi. Tästä tilanteesta on myös saatu PerVL:n 55 §:n soveltamisalaa koskeva merkittävä KHO:n 2011:1 antama päätös, jota olen analysoinut seuraavasti;

Oikeudellisena ongelmana kyseisessä tapauksessa oli se, onko edunvalvojan sijaisen mahdollista edustaa osakeyhtiön hallituksessa vajaavaltaista, jotta hän voisi saada edukseen PerVL:n 55 §:n sukupolvenvaihdoshuojennuksen. Edunvalvojan sijainen toimisi lahjansaajan lukuun osakeyhtiön hallituksessa kunnes lahjansaaja tulisi täysi-ikäiseksi, ja tämän jälkeen hänet valittaisiin osakeyhtiön varsinaiseksi jäseneksi. Lain sanamuodon mukaisen tulkinnan mukaan PerVL:n 55 §:n edellytysten voidaan katsoa täyttyvän vain muodollisesti. OYL:n 6:10 § ja 7:8 § säännökset sen sijaan rajaavat PerVL:n saajapiiriä. Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuutta ilmentävän säännöksen mukaan alaikäistä ja täysi-ikäistä on lähtökohtaisesti pidettävä samanlaisessa asemassa.

Tulkintatilanteissa ongelmana nimenomaan on lain sanamuoto ja sen kielestä aiheutuva tulkinnanvaraisuus.⁸⁰ Tapauksessa on selkeästi kyse tulkinnanvaraisesta tilanteesta, johon PerVL:n 55 § ei ole periaatteessa antanut suoraa vastausta lain sanamuodossa, vaan lain sanamuodolle on haettava tukea lain esitöistä, oikeuskäytännöstä ja oikeuskirjallisuudesta. PerVL:n säännöksen edellytykset sinänsä täyttyvät käsillä olevassa tapauksessa, mutta ristiriitatilanteen aiheuttaa OYL:n 6 luvun 10 §, jonka mukaan vajaavaltainen ei voi toimia yhtiön hallituksen jäsenenä. Tämän lisäksi tapaukseen on sovellettu Suomen perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuutta ilmentävää säännöstä. KHO on perustellut ennakkoratkaisua myös sillä, että OYL:n 1 luvun 7 ja 8 §:n mukaan yhtiön hallituksen jäsen ei voi toimia erityisesti jonkun tietyn osakkaan lukuun vaan hallituksen jäsenen tulee edistää yhtiön etua.

Tapauksen perusteluissa on annettu enemmän painoarvoa sille, että alaikäisen ei katsota tosiasialliselle osallistuvan yhtiön toimintaan edunvalvojan sijaisen välityksellä. Yhdenvertaisuuden ei ainakaan tästä näkökulmasta voida katsoa toteutuvan erityisen hyvin, mutta toisaalta verohallinto on antamassaan sukupolvenvaihdoshuojennusta koskevassa ohjeessa nimenomaan painottanut huojennuksen saajan tosiasiallista yritystoiminnan jatkamista. Verohallinto on ohjeessaan maininnut seuraavasti; Vaikka yritystoiminnasta luopuvan ei tarvitse harjoittaa toimintaa henkilökohtaisesti, yritystoiminnan jatkaminen edellyttää luovutuksensaajan henkilökohtaista osallistumista yhtiön liiketoiminnan johtamiseen yrityksessä. Luovutuksensaajan katsotaan ilman eri selvitystä jatkavan yritystoimintaa huojennussäännöksessä tarkoitettulla tavalla, jos luovutuksensaaja työskentelee luovutuksen jälkeen hallituksen varsinaisena jäsenenä tai toimitusjohtajana.”

⁷⁹ Juusela – Tuominen 2010, s. 165.

⁸⁰ Virolainen – Martikainen 2010, s. 358.

HaO:n ja KHO:n päätösten perustelut ovat hyvin lähellä toisiaan. HaO:n perustelut pohjautuvat hyvin pitkälti lain sanamuodon mukaiseen tulkintaan ja siihen, mitä kyseisen lain esitöissä on huojennuksen edellytysten täyttymisestä kerrottu. HaO:n mukaan käsillä olevan tilanne ei täytä lain tarkoitusta, koska alaikäisen ei katsota tosiasiallisesti jatkavan yritystoimintaa edunvalvojan sijaisen välityksellä. Kysymykseen tulee siis nimenomaisesti se seikka, voidaanko edunvalvojan sijaisen katsoa riittävästi edistävän yhtiön etua alaikäisen osakkaan lukuun. Tätä seikkaa ei kuitenkaan ole lainkaan punnittu eikä avattu varsinaisia perusteluja sen paremmin HaO:n kuin KHO:n tuomion perusteluissa. Ilmeisesti KHO on halunnut asettaa rajan siihen, missä menee se tosiasiallinen yhtiön johtamiseen luettava osallistuminen. Rationaalisesti ajateltuna ratkaisu on sinänsä sukupolvenvaihdoshuojennuksen hengen mukainen, koska lain esitöissä, oikeuskäytännössä ja muissa virallislähteissä on nimenomaisesti korostettu aitoa yritystoiminnan jatkamista. Toisaalta sukupolvenvaihdoshuojennussäännöksen hengen mukaista olisi ollut tulkita huojennusedun saamista verovelvollisyyden osalta, jos vain muodolliset edellytykset täytyvät. Säännöksen tosiasiallisena tarkoituksena on turvata yritystoiminnan jatkuvuutta ja edistää tämän myötä yrittäjyyttä sekä säilyttää ja luoda työpaikkoja.

Aikaisemmalla oikeuskäytännöllä ja ennakkoratkaisuilla on siis oma roolinsa tapauksessa, sillä käsillä oleva tapaus on selkeä linjanmuutos aiempaan oikeus- ja verotuskäytäntöön. On kuitenkin huomattava, että samanlaista tapausta ei ole aiemmin ollut tuomioistuimen ratkaistavana, vaikkakin samankaltaisissa tapauksissa joissa alaikäinen on ollut toiminnan jatkajana, on katsottu täyttävän jatkamisedellytyksen. Tämän seikan KHO on huomioinut perusteluissaan; ”Alaikäisen osalta huojennuksen edellytysten on katsottu täyttyvän, kun toimintaa on jatkettu alaikäisen lukuun. Erityisesti tällaista tulkintaa on pidetty perusteltuna, kun perheen maatalous- tai yritysvarallisuutta perineistä joku on vielä alaikäinen.”. Aiemman oikeuskäytännön muuttaminen periaatteessa vaatii myös reaalisen harkinnan käyttämistä tapauksen perusteluissa. Tähän näkökulmaan voidaan myös liittää oikeusvarmuuden ja yhdenvertaisuuden vaatimukset.⁸¹

KHO on halunnut antaa käsillä olevalla tapauksella selkeän signaalin siitä, mihin asti sukupolvenvaihdoshuojennussäännöksen sanamuotoa on ikään kuin hyväksyttävää venyttää. Ennakkoratkaisun taustalla voidaan nähdä myös yleinen veropoliittinen kehitys, jota tässä tapauksessa KHO:n antama ennakkoratkaisu osaltaan ilmentää. Yleisesti on vallalla käsitys siitä, ettei yksi tuomioratkaisu ole koskaan yksittäinen vaan se liittyy aina johonkin oikeudelliseen kokonaisuuteen. Käsillä oleva tapaus on tältäkin kannalta mielenkiintoinen, sillä vaikka se liittyy sukupolvenvaihdoshuojennuksen oikeudelliseen kokonaisuuteen, niin tavallaan sen voidaan nähdä osaltaan olevan yksittäinen, ikään kuin irrallinen ratkaisu aiemmin yleisesti vallalla olleesta ratkaisulinjasta.

Vero-oikeudenalalla prejudikaattien merkitys on korostunut, ainakin muihin oikeudenaloihin verrattuna. Prejudikaatit ohjaavat hyvin vahvasti paitsi tuomioistuinten ratkaisuja, niin myös käytännön elävässä elämässä niillä on merkitystä. Käytännössä vero-oikeuden kanssa työskentelevät ammattilaiset ja asiantuntijat joutuvat työssään turvautumaan prejudikaatteihin. Tämä on ollut jo pidempään vakiintunut käytäntö. Esimerkiksi verohallinto seuraa varsin tiiviisti ennakkoratkaisuja ja he tekevät jatkossa verotuspäätökset pääosin niiden pohjalta.⁸²

Tässäkin tapauksessa PerVL:n 55 § ei anna suoraan vastausta kuvattuun elävän elämän tilanteeseen, joten tällaisen tulkintavaihtoehtoja jättävän normin sisältöä on haluttu täsmentää.⁸³ Jatkossa verohallinto tulee kaikella todennäköisyydellä ratkaisemaan samanlaiset, ja ehkä myös samankaltaiset tapaukset tämän ennakkopäätöksen pohjalta. Verohallinto on myös seurannut ohjeissa tämän tapauksen tuomaa tarkennusta sukupolvenvaihdoshuojennuksen tulkintaan. Myrsky on tuonut esille myös sen seikan, että on selvää, että oikeuskäytäntöä tulisi

⁸¹ Tolonen 2003, s. 155.

⁸² Myrsky 2011, s. 1.

⁸³ Myrsky 2011, s. 53.

voida muuttaa ja kehittää.⁸⁴ Käsillä olevassa tapauksessa on osaltaan kyse linjamuutoksesta ja sen vuoksi ennakkoratkaisun perustelujen olisi oltava avoimemmat, jotta ratkaisun auditorio voisi vakuuttua päätöksen perusteluista. Vero-oikeuden alalla ja nimenomaan käsillä olevan tapauksen perustelujen toivoisi olevan avoimemmat senkin vuoksi, että ennakkoratkaisun käyttötarkoitus on suhteellisen laaja. Laajuudella tarkoitan sitä, että tätäkin ennakkoratkaisua pohtivat paitsi asianosaiset, niin myös tuomioistuimet ja muut viranomaiset, asianajat ja muut asiantuntijat, tutkijat sekä oikeustieteen opiskelijat.

KHO:n 2011:1 tapauksen olennaisin seikka on sen vaikutus verotuskäytäntöön ja mahdollisesti myös oikeuskäytäntöön. Oleellista on myös huomata se seikka, että kyse on nimenomaan linjamuutoksesta, ei aiemman oikeuskäytännön muuttamisesta. Tuomioistuimen perusteluista voidaan tehdä johtopäätös mihin asti lain sanamuotoa laventaa tulkintaa on sallittua jatkaa sukupolvenvaihdoshuojennuksen saajapiirin osalta. Tapauksen ratkaisun voidaan katsoa kuitenkin kokonaisuudessaan olevan PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennuksen hengen mukainen, vaikka se olikin linjanmuutos aiempiin samankaltaisiin tapauksiin nähden. Linjamuutoksen voidaan havaita myös heijastavan tämän hetkistä yleistä yhteiskunnallista taloudellista tilannetta ja veropoliittista suuntausta.

KHO:n päätöksen mukaan enää ei riitä se, että alaikäisen puolesta osakeyhtiön hallituksessa toimii aktiivisesti hänen edustajansa. Tämän perusteella yhtiön hallituksen jäsenenä ei voi toimia toisen lukuun, kun kyse on alaikäisen edustamisesta. Immosen ja Lindgrenin sanoin voidaan sanoa, että ratkaisussa suljetaan osakeyhtiöoikeudellisin perustein pois alaikäisen mahdollisuus jatkaa osakeyhtiön toimintaa PerVL 55 §:ssä tarkoitettulla tavalla⁸⁵. Ratkaisu on sinällään merkittävä, että se muuttaa aiempaa oikeuskäytäntöä. Aiemmin käsillä olevasta tapauksesta ei ollut KHO:n antamaa prejudikaattia, mutta ilmeisesti aiemmin tällainen tilanne tulkittiin lahjansaajan kannalta myönteisesti. Tapausta voi hieman kritisoida siitä, että siinä asetetaan alaikäinen lahjansaaja ja 18 vuotta täyttänyt lahjansaaja eri asemaan vain heidän ikänsä perusteella. Toisaalta alaikäisen on edelleen mahdollista saada huojennus, mikäli hän jatkaa aktiivisesti yritystoimintaa olemalla mukana yrityksen johtotehtävissä. Johtotehtävissä oleminen puolestaan aiheuttaa alaikäisten lahjansaajien kohdalla monenlaisia ongelmia. Esimerkiksi, jos lahjoitus halutaan tehdä useammalle lapselle. Huojennuksen edellytykset eivät täyty kaikkien lapsien kohdalla, ja tämä puolestaan johtaisi lasten eriarvoiseen kohtelemiseen. Lähtökohtana tulisi olla lahjan saajien yhdenvertainen kohtelu tämän kaltaisessa tilanteessa⁸⁶. Immosen ja Lindgrenin mukaan oleellista on myös huomata ratkaisun perusteluista se, että ratkaisun mukaista tulkintaa tulee soveltaa lahjaverotuksen ohella myös perintöverotuksessa⁸⁷. He ovat ottaneet esille myös tärkeän lykkäystä koskevan mahdollisuuden, josta on maininta verohallinnon ohjeessakin. Ohjeen mukaan

⁸⁴ Myrsky 2011, s. 56 – 57.

⁸⁵ Immonen – Lindgren 2013, s.165.

⁸⁶ Immonen – Lindgren 2013, s.166.

⁸⁷ Immonen – Lindgren 2013, s.165.

osakeyhtiön yritystoiminnan jatkajalta edellytetään täysi-ikäisyyttä silloin, kun verotuspäätös PerVL:ssa annetaan. Jatkajan täysi-ikäisyys on mahdollista arvioida perintöverotuksen toimittamisen yhteydessä lykkäyksen jälkeen.⁸⁸

3.2.5 Toiminnan jatkamisen aloittaminen ja tilapäinen este

PerVL ei sisällä säännöstä siitä, missä ajassa luovutuksensaajan tulisi aktiivisesti jatkaa osakeyhtiön liiketoimintaa. Verohallinnon ohjeessa on kuitenkin mainittu, että luovutuksensaajan tulee jatkaa yritystoimintaa välittömästi luovutuksen jälkeen. Ohjeessa on lisäksi mainittu, että jatkuvuuden ei katsota vaarantuvan tilapäisen viivästymisen vuoksi. Huojennusedun saamiseksi luovutuksensaajan on jatkettava heti esteen lakattua yritystoimintaa, kuitenkin viimeistään noin vuoden kuluttua lahjoitus hetkestä.⁸⁹ Tilapäisyyden kriteerinä voidaan siis pitää enintään noin vuoden mittaista yritystoiminnan keskeytymistä. Juuselan ja Tuomisen mukaan ehdotonta vuoden määräaikaan ei ole tarpeen asettaa.⁹⁰

Hyväksyttävänä tilapäisenä esteenä voidaan pitää muun muassa sairautta, asevelvollisuutta tai siviilipalveluksen suorittamista, alaikäisyyttä tai opiskelun vuoksi tilapäisesti keskeytynyttä yritystoimintaa. Tärkeätä on huomata, että edellytyksenä tilapäisen esteen hyväksyttävyydelle on se, että luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa esteen lakattua.⁹¹

Jatkajasta riippumattomista syistä tulee myös mahdollisesti hyväksyä pidempiaikainen yritystoiminnan keskeytyminen. Automaattisesti pidempiaikaista estettä ei tule tulkita huojennuksen menettämisen perusteeksi. Tärkeätä on antaa luonnollisesti painoarvoa jatkajan tosiasialliselle toiminnalle; mikäli jatkaja vakuuttaa jatkavansa toimintaa ja näin myös tapahtuu, niin huojennusetua ei tulisi menettää. Juusela ja Tuominen ovat tuoneet esille tärkeän näkökohdan, jonka mukaan ei voida edellyttää, että viiden vuoden määräaika pidentyisi tilapäisen keskeytymisen johdosta.⁹²

Toiminnan jatkamisen ja tilapäisen esteen osalta ei ole esitettävissä yksiselitteistä ratkaisua, jokainen tapaus on tutkittava tapauskohtaisesti. Selkeä tulkintalinja voidaan vetää ai-

⁸⁸ Immonen – Lindgren 2013, s.165 – 166.

⁸⁹ Verohallinnon ohje A67/200/2013, kohta 2.5.6.3.

⁹⁰ Juusela ja Tuominen ovat viitanneet muun muassa siihen seikkaan, että esimerkiksi siviilipalvelus on ainakin aikanaan kestänyt 13 kuukautta. Olisi kohtuutonta tällaisen seikan takia menettää sukupolvenvaihdo-shuojennus.

⁹¹ Juusela – Tuominen 2010, s. 181 – 182.

⁹² Juusela – Tuominen 2010, s. 182.

noastaan huojennuksen menettämisen osalta siihen, että yritystoiminnan jatkaja ei tosiasiallisesti jatka toimintaa. Tapauskohtaisen arvioinnin on perustuttava kohtuullisuuteen ja yli-päättään kokonaisarviointiin kulloisenkin yksittäistapauksen yksilölliset seikat huomioonot-taen.

3.3 Yritysvarallisuus ja huojennuksen tekninen laskeminen

Yritysvarallisuuden arvostamisesta ja huojennuksen teknisestä laskemisesta on erityiset säännökset PerVL 55.2 ja 55.3 §:ssä, joiden mukaan;

Maksuunpanematta jätettävän veron osan laskemiseksi vähennetään tämän lain mukaan määrätystä verosta vero, joka CAP-maatilatukioikeus, rakennukset, rakennelmat, koneet, ka-lusto ja laitteet sekä niihin kohdistuvat velat samoin kuin muuhun yritykseen kuin maatalaan kuuluva yritysvarallisuus arvostettaisiin määrään, joka vastaa 40 prosenttia verovelvolli-suuden alkamista edeltäneeltä vuodelta toimitettavassa tai toimitetussa tuloverotuksessa noudatettavien tai noudatettujen, varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain mukais-ten perusteiden mukaisesta määrästä. Osakeyhtiön yritysvarallisuus arvostetaan määrään, joka vastaa 40 prosenttia mainitun lain 4 ja 5 §:n mukaisten perusteiden mukaan lasketusta määrästä.

Varat, joita ei lueta nettovarallisuuteen, arvostetaan seuraavasti:

- 5) maatalaan kuuluva metsä 40 prosenttiin sen varojen arvostamisesta verotuksessa anne-tun lain 7 §:n mukaisesta arvosta;*
- 6) maatilan asuinrakennus ja metsätalouden tuotantorakennuksen rakennuspaikka 40 pro-senttiin varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 5 luvun mukaisten perusteiden mukaisesta määrästä;*
- 7) metsätalouden tuotantorakennukset, koneet ja laitteet 40 prosenttiin niiden verotuksessa poistamatta olevasta hankintamenosta; ja*
- 8) muut varat 40 prosenttiin niiden käyvästä arvosta.*

Lisäksi yritysvarallisuuden määrittämistä ja laskemista sääntelee PerVL:n 55.5 §, jonka mukaan;

Jos maatilan, muun yrityksen tai sen osan luovutus 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa on osittain vastikkeellinen ja vastike on enemmän kuin 50 prosenttia käyvästä arvosta, maatalaan, muuhun yritykseen tai sen osaan kohdistuva lahjavero jätetään kokonaan maksuunpanematta.

3.3.1 Yritysvarallisuus terminä ja yritysvarallisuuden määrittäminen

PerVL:n 55.2 §:n, 55.3 §:n ja 55.5 §:n säännöksiin mukaan huojennuksen määrää laskettaessa yritykselle tai sen osalle määritetään kaksi arvoa. Nämä arvot ovat käypä arvo ja vertailuarvo, joka arvostetaan 40 prosenttiseen arvoon eli huojennusta tulee 60 prosenttia. Säännöksen termi ”yritysvarallisuus” on aiheuttanut tulkinnanvaraisuutta, koska tulkinnan kannalta ei ole ollut täysin riidatonta se, mitä luetaan kuuluvaksi yritysvarallisuuteen.⁹³ Lainkohdan sanamuodon mukaan arvostuksen lähtökohdaksi otetaan vertailuarvo, joka saadaan verovelvollisuuden alkamista edeltäneeltä vuodelta toimitettavassa tai toimitetussa tuloverotuksessa.⁹⁴ Vertailuarvoa määritettäessä on syytä huomioida niin sanottu leikkurisääntö, josta on kerrottu Verohallinnon uudessa ohjeessa, jonka mukaan verovuoden vertailuarvo saa olla enintään 50 prosenttia korkeampi kuin edellisen vuoden vertailuarvo.

Valtionvarainvaliokunta on todennut kannanotossaan seuraavasti liittyen yritysvarallisuuteen, että huojennuksen määräämisen perusteena on yleensä osakeyhtiön osakkeen verotusarvo sellaisenaan. Mikäli yrityksen omaisuusmassassa on kuitenkin tapahtunut olennaisia muutoksia edellisen verotusarvon laskennan ja perimyksen tai lahjoituksen välisenä aikana, tämä voidaan ottaa huomioon.⁹⁵ Huojennuksen perusteena käytettävällä verotusarvolla tarkoitetaan myös osakkeen vertailuarvoa sellaisenaan. Yritystoimintaa harjoittavan yhtiön osalta tyypillinen verotukseen vaikuttava tilanne on verostatuksen muuttuminen EVL -statuksesta TVL -statukseen. Hallituksen esityksessä – josta sittemmin on luovuttu – esitettiin, että toimialan muuttuminen olisi peruste huojennuksen menettämislle.⁹⁶

Käytännössä vertailuarvo saadaan yritysten tasearvoista, kuitenkin siten, että kiinteistöjen, rakennusten ja osakkeiden arvona käytetään verotusarvoa, mikäli se on suurempi kuin ta-

⁹³ *Kulovaara* 2013, s. 74.

⁹⁴ *Juusela – Tuominen* 2010, s. 190.

⁹⁵ *VaVM* 5/2004.

⁹⁶ *HE* 53/2008 vp, s. 12.

searvo. Seuraavassa on kaksi esimerkkiä yritysvarallisuuden arvostamisesta 40 prosenttiin arvoon ArVL:n mukaan saadun arvon perusteella.

Esimerkki 2.

Isä lahjoittaa lapselleen 100 prosenttia omistamastaan osakeyhtiöstä A Oy:stä. Yhtiön käypä arvo on 2 000 000 euroa. ArVL:n mukainen vertailuarvo on 1 000 000 euroa.

Sukupolvenvaihdoshuojennusta sovellettaessa lahjoitukseen, lahjaveron määrä lasketaan 40 prosenttiin lahjoitettujen osakkeiden vertailuarvosta ja tällöin esimerkkiin sovellettuna lahjaverotuksen määrä lasketaan 400 000 eurosta ($1\,000\,000 \times 40\%$).

Esimerkki 3.

Isä lahjoittaa lapselleen 20 prosenttia omistamastaan osakeyhtiöstä A Oy:stä. Yhtiön käypä arvo on 2 000 000 euroa. Lahjoitettujen osakkeiden käypä arvo on tällöin 400 000 euroa. ArVL:n mukainen vertailuarvo on 200 000 euroa.

Sukupolvenvaihdoshuojennusta sovellettaessa lahjoitukseen, lahjaveron määrä lasketaan 40 prosenttiin lahjoitettujen osakkeiden vertailuarvosta ja tällöin esimerkkiin sovellettuna lahjaverotuksen määrä lasketaan 80 000 eurosta ($200\,000 \times 40\%$).

3.3.2 Osittais- ja kokonaishuojennuksen edellytykset

Huojennuksen tekninen laskeminen perustuu osittaishuojennuksen osalta PerVL:n 55.1 §:n ja kokonaishuojennuksen laskenta puolestaan saman lain 55.5 §:n. On kuitenkin huomattava, että varsinainen osittaishuojennuksen teknisen laskemisen säännökset ovat PerVL:n 55.2 ja 55.4 §:ssä.

Sukupolvenvaihdoshuojennus mahdollistaa joko täydellisen tai osittaisen vapautuksen PerVL:n säännöksen määrittelemissä puitteissa.⁹⁷ Veron määrän ja maksuajan huojentaminen edellyttää kuitenkin PerVL:n lainkohdissa määriteltyjen edellytysten ehdotonta täyttymistä. Seuraavassa PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennuksen edellytykset;

1) lahjana tai perintönä saatu omaisuus on yritys tai osa siitä,

⁹⁷ Kukkonen 2010, s. 462.

2) luovutuksen saaja jatkaa luovutetun omaisuuden mukaista yritystoimintaa,
3) edellä mainitusta yrityksestä tai osasta siitä menevän perintö- ja lahjaveron määrä on oltava vähintään 850 euroa,
4) verovelvollinen esitettävä pyyntö veron ja / tai maksuajan huojentamisesta ennen verotuksen toimittamista.

Kaikkien edellä mainittujen neljän edellytyksen on täyttyttävä, jotta verovelvollinen voisi saada hyväkseen veron huojennuksen. Oleellista on myös tietää, että huojennus voidaan myöntää kokonaishuojennuksena tai osittaishuojennuksena. Kokonaishuojennuksen edellytyksenä on, että vastikkeen tulee olla yli 50 prosenttia luovutetun omaisuuden käyvästä arvosta. Osittaishuojennus tulee puolestaan kyseeseen silloin, kun vastikkeen määrää on 50 prosenttia tai vähemmän. Hallituksen esityksen mukaan kyse on tällöin lahjanluonteisesta kaupasta, koska omaisuus myydään todellista käypää arvoa alhaisemmalla hinnalla.⁹⁸

Osittaishuojennuksen edellytykset;

1) veronalaiseen saantoon sisältyy yritys tai osa siitä,
2) luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa lahjana saamallaan yrityksellä,
3) huojennettavan veron määrä on yli 850 euroa.

Kokonaishuojennuksen edellytykset;

1) luovutuksen kohteena on yritys tai osa niistä,
2) luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa saamallaan yrityksellä tai sen osalla,
3) luovutuksensaaja maksaa vastiketta yli 50 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta.

Täyden huojennuksen osalta KHO on hiljattain antanut PerVL 55.5 §:ssä tarkoitettua 50 prosentin vastikkeellisuusehtoa koskevan päätöksen. KHO 2011:51 antaman päätöksen mukaan vastikkeellisuusehtoa ei kuitenkaan sovelleta tilanteessa, jossa jatkajaosakas ei itse

⁹⁸ HE 84/2004 vp, s. 2.

suorita vastiketta, vaan osakeyhtiö lunasti sukupolvenvaihdosjärjestelyinä omia osakkeitaan maksamalla lunastushinnan vapaalla omalla pääomallaan luopujaosakkaalle.⁹⁹ Täyden huojennuksen ja osittaisen huojennuksen oleellisimpana erona voidaan siis pitää 50 prosentin vastikkeellisuusehtoa osakkeiden käyvästä arvosta, mikäli vastike on 50 prosenttia tai alle, niin kyse on osittaisesta huojennuksesta eikä täydestä huojennuksesta. Seuraavassa analyysini KHO 2011:51 tapauksesta, joka käsittelee 50 prosentin vastikkeellisuusehtoa;

Käsillä olevassa tapauksessa on kyse suunnitellusta sukupolvenvaihdoksesta, jossa oli tarkoitus siirtää luopujaosakkaan omistus jatkajaosakkaalle siten, että yhtiö lunastaa vapaalla pääomallaan luopujaosakkaalta tämän omistamat 90 kappaletta yhtiön osakkeista, jonka jälkeen osakkeet mitätöidään. Suunnitellun sukupolvenvaihdoksen tarkoituksena oli siirtää osakeyhtiön omistus kokonaisuudessaan jatkajaosakkaalle ilman hänen henkilökohtaista taloudellista panosta. Tilintarkastus lehden artikkelissa Torsti Lakari on huomionut, että KHO:n tapausselesteessa puhutaan osakkeiden lunastamisesta, vaikka kyse tosiasiallisesti on osakkeiden hankinnasta.¹⁰⁰

Ennen tuomioistuin käsittelyä luopujaosakas A oli hakenut verovirastolta ennakkoratkaisua siitä, muodostuuko luopujaosakas B:lle hakemuksessa esitetystä sukupolvenvaihdoksesta PerVL:n 55 §:n huojennussäännökset huomioiden verotettavaa lahjaa. Tapausta yksityiskohteisemmin kuvaillen; yhtiö X on valumallien valmistusta harjoittava yritys, jossa osakkaina ovat luopujaosakas A ja hänen poikansa jatkajaosakas B. A omistaa yhtiön osakkeista 90 prosenttia eli 90 osaketta. Poika B puolestaan omistaa osakkeista 10 prosenttia eli 10 osaketta. Suunnitteilla oli sukupolvenvaihdosluovutus, jolla siirrettäisiin luopujaosakas A:n omistus jatkajaosakas B:lle niin, että X Oy lunastaa omalla vapaalla pääomallaan luopujaosakkaalta tämän omistamat 90 osaketta 207 000 euron kauppahinnalla. Lunastuksen jälkeen lunastetut osakkeet oli tarkoitus mitätöidä. Tämän järjestelyn jälkeen jatkajaosakas omistaisi kaikki yhtiön osakkeet 100 prosenttisesti 10 osakkeellaan. Kyseiseen tapaukseen verovirasto antoi ennakkopäätöksen 19.1.2009, jonka mukaan jatkajaosakkaan lahjaveron voidaan jättää kokonaan maksuunpanematta PerVL:n 55 §:n mukaan. Verovirasto on perustellut ratkaisuaan sillä, että kauppahinta 207 000 euroa ei ylitä 75 prosenttia luovutuksen kohteen käyvästä arvosta, joka on 341 123,60 euroa. Kauppahinnan ja käyvän arvon väliseksi erotukseksi täten saadaan 134 123,60 euroa, joka katsotaan lahjaksi. Veroviraston mukaan sukupolvenvaihdoksen soveltuessa kauppahinta kuitenkin ylittää 50 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta, joten tämän perusteella lahjaveron 15 243 euroa voidaan huojentaa kokonaan.

Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö on valittanut veroviraston antamasta ennakkopäätöksestä HaO:een ja vaatinut ennakkoratkaisun poistamista. Veronsaajien oikeudenvallontayksikön esityksen mukaan osakeluovutukseen voidaan soveltaa PerVL:n huojennussäännöksiä, mutta ei 55 §:n 5 momentissa tarkoitettua 50 prosentin vastikkeellisuusehtoa. Perusteluna Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö mainitsee sen, että lunastushinta on käypää arvoa alhaisempi, joten yhtiön ainoaksi osakkaaksi jäävän jatkajaosakas B:n varallisuus vastikkeetomasti kasvaa ja hänen voidaan tämän perusteella katsoa saavan isältään veronalaisen lahjan. Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö on lisäksi nostanut esille sen, ettei lahjansaaja maksa luovutuksessa minkäänlaista vastiketta, joten näin ollen PerVL:n 55 §:n 5 momentissa tarkoitettua ehtoa ei voida katsoa täyttyvän.

HaO hylkäsi Veronsaajien oikeudenvallontayksikön valituksen. HaO:n perustelujen mukaan PerVL:n 55 §:n 5 momentin kohta soveltuu tapaukseen, koska se on osittain vastikkeellinen ja vastike on enemmän kuin 50 prosenttia käyvästä arvosta. Perusteluin HaO on maininnut

⁹⁹ Verohallinnon ohje Dnro A67/200/2013, kohta 4.4 ja 2.5.2.

¹⁰⁰ Lakari, Tilintarkastus 5/2011. s. 46.

myös, että kyse on kauppakokonaisuudesta, jota on tarkasteltava sen taloudellisen sisällön mukaan. Luovutuksessa yhtiön arvo alenee yhtiön luopujaosakkaalle maksamalla kauppahinnalla 207 000 eurolla. Yhtiön lunastaessa omia osakkeitaan luopujaosakkaalta, voidaan sanottua toimea pitää pääomien palautuksena luopujaosakkaalle ja siten palautuksessa on kyse PerVL:n 55 §:n 5 momentissa tarkoitettusta vastikkeesta. Vastikkeen ollessa enemmän kuin 50 prosenttia käyvästä arvosta voidaan tällöin jatkajaosakkaan lahjaveron jättää kokonaan maksuunpanematta. HaO:n mukaan veroviraston antamaa ennakkoratkaisua ei näin ollen ole syytä muuttaa.

KHO kumoaa HaO:n antaman päätöksen. Perusteluina KHO on esittänyt ennen varsinaisia perustelujaan, että tutkittavana ei ole kysymystä siitä, onko suunnitellussa järjestelyssä kysymys PerVL:n 55 §:ssä tarkoitettusta sukupolvenvaihdoksesta. Ratkaistavana on vain kysymys siitä, sovelletaanko kuvatuunlaiseen järjestelyyn PerVL:n 55 §:n 5 momentin säännöstä, jonka mukaan lahjaveron jätetään kokonaan maksuunpanematta.

Käsillä olevassa tapauksessa vastikkeellisuusehto täyttyy lain sanamuodon mukaan ja ongelmana tapauksessa onkin se; voiko yhtiö lunastaa omalla vapaalla pääomallaan jatkajaosakkaan puolesta luopujaosakkaan omistamat yhtiön osakkeet? KHO:n mukaan näin ei voi toimia, sillä A saisi perusteetonta hyötyä yhtiön maksaessa kauppahinnan, mutta toisaalta jatkajaosakkaan omistaman yhtiön varallisuus vähenee ja lisäksi hän ei saa kauppahinnan alihintaisuuden hyötyä henkilökohtaiseen käyttöön vaan alihintaisuudesta hyötty yhtiö, tosin välillisesti osakas, joka ei joudu maksamaan henkilökohtaisesti osakkeista.

KHO on tämän perusteella ottanut kantaa siihen, ettei jatkajana voida pitää osakeyhtiötä. PerVL:n 55 §:ssä ei ole määritelty eikä säännösten soveltamista ole rajoitettu luopujan tai perittävän lähisukulaisten verotukseen. Oikeuskäytännössä huojennukseen oikeutetuiksi verovelvollisiksi on myös luettu juridiset henkilöt ainakin käsillä olevan kaltaisen perheyhtiön osalta ja lisäksi tämä päätös muuttaa aiempaa oikeuskäytäntöä, sillä KHO on muun muassa antanut vuonna 1987 B 631 ratkaisun, jonka mukaan sukupolvenvaihdoshuojennuksen esteenä ei ollut se, että luovutuksensaajana oli osakeyhtiö.¹⁰¹

Aiemmassa oikeuskäytännössä, joissa jatkajaosakkaana ollut osakeyhtiö sai luopujaosakkaan osuuden alihintaisena, niin tätä menettelyä on voitu pitää pääomasijoituksena yhtiöön.¹⁰² Toisena näkökohtana oikeuskirjallisuuden mukaan voidaan pitää sitä, että kyse on lahjasta yhtiön osakkaille.¹⁰³ KHO tulkitsi tässä tapauksessa, että kyse nimenomaan oli lahjasta yhtiön osakkaalle, josta hänen tulisi maksaa lahjaveron ensimmäisen veroluokan mukaisesti.

PerVL:n 55 §:n 5 momentissa tarkoitetaan lähtökohtaisesti tilannetta, jossa jatkaja ostaa luopujalta yrityksen tai sen osan, ja tämän perusteella KHO katsoi, että lainkohdan soveltaminen järjestelyyn edellyttäisi säännöksen lauantavaa tulkintaa. Tuomioistuimen mukaan jatkajaosakkaan on siis henkilökohtaisesti hankittava osakeyhtiön osakkeet, jotta hän voi saada edukseen sukupolvenvaihdoshuojennuksen.

Tämä näkökanta ei välttämättä tue kovin hyvin säännöksen tarkoitusta, sillä elävän elämän tilanteet sukupolvenvaihdoksissa ovat hyvin yksilöllisiä ja tällainen muodollinen rajanveto osakeyhtiön ja jatkajaosakkaan välillä kaventaa säännöksen tulkintaa tulevaisuudessa ja voi jopa vaarantaa joissakin tilanteissa yritystoiminnan jatkuvuuden ja työpaikkojen säilymisen. Käsittäkseni sukupolvenvaihdostilanteissa painoarvoa tulisi antaa sille tosiasialle työllistääkö yritys tosiasiallisesti työntekijöitä ja vaarantuuko yritystoiminta. Mikäli yritys työllistää työntekijöitä ja yritystoiminnan ei voida katsoa vaarantuvan, vaikka osakeyhtiö itse hankkisi omia osakkeitaan omalla vapaalla pääomallaan jatkajaosakkaan puolesta, niin mielestäni tällaisissa tapauksissa tulisi soveltaa PerVL:n 55 §:n 5 momentin kohtaa. Se, että jatkajanosak-

¹⁰¹ Kukkonen, 2010, s. 473.

¹⁰² Puronen, 2008, s. 559.

¹⁰³ Kukkonen, 2010, s. 474.

kaan on pakko hankkia yrityksen osakkeet henkilökohtaisella varallisuudellaan, ei käsittääkseen tue kovinkaan hyvin säännöksen tarkoitusta ja tämän perusteella KHO:n päätös asiassa tuntuu melko muodolliselle ratkaisulle.

Kaiken kaikkiaan KHO:n ratkaisu tuntuisi perusteiltaan olevan varsin muodollinen. Ratkaisun muodollisuudella tarkoitan sitä, että lain mukaan KHO:n päätös on lainmukainen, mutta PerVL:n säännöstä tulisi nimenomaan tulkita sen tarkoituksen ja hengen mukaisesti. PerVL:ssa mainitut edellytykset ovat tärkein lähtökohta ja niiden täytyessä tulisi säännöstä tulkita verovelvollisen eduksi ainakin niissä tapauksissa, joissa yritystoiminta tosiasiallisesti tukee ja hyödyntää yhteiskuntaa tulevaisuudessa saatavilla verotuloilla.

Päätöksen vaikeutta kuvastaa hyvin se, että KHO:n päätös annettiin 3-2 äänestys tuloksella eli päätöksen ratkaisijoista kolme hallintoneuvosta muutti HaO:n ratkaisua ja kaksi hallintoneuvosta eivät olisi muuttaneet HaO:n ratkaisua. Päätöksen puolesta ja vastaan puhuvia argumentteja on useita ja on vähintäänkin hankala sanoa mitään yleistä ratkaisua tämän kaltaisissa tapauksissa, koska sukupolvenvaihdostilanteet ovat aina yksilöllisiä. Käsillä olevan tapauksen ennakkotietojen ja aiemman oikeuskäytännön perusteella en olisi muuttanut HaO:n ratkaisua. Toisaalta tapauksen ennakkotiedoista ei selviä kaikkia tapauksen selvittämiseksi tarvittavia tietoja, kuten sitä, onko yhtiö työllistänyt työntekijöitä ja onko kyseinen suunniteltu sukupolvenvaihdos vaarantanut yritystoiminnan jatkuvuuden.

Perintö- tai lahjaveron määrän huojentaminen edellyttää lisäksi sitä, että verovelvollinen pyytää kirjallisesti huojennusta ennen verotuksen toimittamista. Vaatimusta ei siis tämän mukaisesti voi tehdä ainakaan normaalisti enää verotuksen oikaisulautakunnalle, valitusasteessa tai palautetussa verotuksessa¹⁰⁴. Käytännössä tällä ”ennen verotuksen toimittamista” fraasilla tarkoitetaan sitä, että verovelvollisella on oikeus huojennuspyynnön tekemiseen niin kauan kuin säännönmukainen verotus on kesken tai toimittamatta riippumatta siitä, mikä on verotuksen viivästymisen syy. Molempien sekä osittaisen että täyden huojennuksen osalta verovelvollisen on luonnollisesti esitettävä huojennusta koskeva pyyntö verohallinnolle ennen verotuksen toimittamista. Verotuskäytännössä ei ole vaadittu sen tarkempia muotovaatimuksia huojennuspyynnön suhteen. Huojennuspyynnön osalta on kuitenkin huomattava, että jokaisen verovelvollisen on haettava huojennusetua henkilökohtaisesti omasta puolestaan. Mikäli hakijoita on useampia, niin he voivat kuitenkin esittää pyyntönsä yhteisellä asiakirjalla. Huojennuksen vaatiminen on syytä esittää selkeästi erikseen esimerkiksi perukirjassa, lahjaveroilmoituksessa tai ilmoituksen erillisessä liitteessä.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Manninen 2001, s. 417.

¹⁰⁵ Juusela – Tuominen 2010, s. 128 – 129.

3.3.3 Huojennuksen tekninen laskeminen

Perintönä tai lahjana saadusta omaisuudesta määrättävä perintövero voidaan huojentaa kokonaan tai osittain. Kokonaishuojennuksen soveltaminen edellyttää, että luovutuksen vastike on vähintään yli 50 prosenttia eli käytännössä 50,1 prosenttia omaisuuden käyvästä arvosta. Kokonaishuojennuksen täysi verovapaus koskee vain lahjaveroa, ei perintöveroa. Osittaishuojennus tulee puolestaan kyseeseen silloin, kun luovutettavan omaisuuden vastike on tasan tai alle 50 prosenttia. Huojennusta ei siis tällaisessa tilanteessa menetä kokonaan, vaan huojennus lasketaan suhteellisesti lahjaa vastaavan osuuden mukaan. Veron osittaiseen huojentamiseen liittyen on PerVL:n 55.1 §:n 3 kohdassa säännös, jonka mukaan yrityksestä tai osasta siitä menevän perintö- tai lahjaveron määrän olisi oltava vähintään 850 euroa. Kyseinen säännös koskee vain osittaishuojennusta, joten kokonaishuojennuksen osalta se ei tule kyseeseen.¹⁰⁶ Ilmeisesti Juusela ja Tuominen tarkoittavat tällä sitä, että nimenomaan suhteellisen osuuden laskeminen tulee kyseeseen vain osittaishuojennuksen kohdalla, sillä myös kokonaishuojennuksen osalta käsittääkseni lasketaan 850 euron vähimmäisosuus, mutta ei siis suhteellista osuutta. Sääntelyn tarkoituksena on jättää vähäiset saannot huojennuksen ulkopuolelle ja toisaalta varmistaa, että maksettava vero on vähintään 850 euroa.¹⁰⁷ Veron suhteellista osuutta laskettaessa on myös otettava huomioon velkojen vaikutus ja niiden kohdistuminen yritysvarallisuuteen.

Maksuun pantavan veron määrää laskettaessa yritykselle tai sen osalle on määritettävä vaikiintuneen verotuskäytännön mukaan kaksi arvoa: käypä arvo eli todennäköinen luovutus-hinta ja vertailuarvo eli niin sanottu sukupolvenvaihdosarvo, josta huomioidaan 40 prosenttia.¹⁰⁸

Sukupolvenvaihdoshuojennus sisältää käytännössä kolme erilaista laskentatilannetta;

1) huojentamaton tilanne, jossa kauppahinta on yli $\frac{3}{4}$ osakkeiden käyvästä arvosta,
2) lahjanluonteinen tilanne, jossa kauppahinta on yli $\frac{1}{2}$ osakkeiden käyvästä arvosta, mutta kuitenkin alle $\frac{3}{4}$ osakkeiden käyvästä arvosta,

¹⁰⁶ Juusela – Tuominen 2010, s. 184.

¹⁰⁷ Kukkonen 2010, s. 480.

¹⁰⁸ Immonen – Lindgren 2013, s. 174.

3) alihintainen tilanne, jossa kauppahinta on tasan tai alle ½ osakkeiden käyvästä arvosta.

Huojentamattomalla tilanteella tarkoitan normaalia PerVL:n tarkoittamaa tilannetta, jolloin lahjaverotus ei aktualisoidu lainkaan.¹⁰⁹ Käytännössä PerVL 55.5 §:n säännös tulee sovellettavaksi vain ja ainoastaan lahjanluonteiden tilanteen osalta, jolloin kauppahinta on yli 50 prosenttia, mutta kuitenkin enintään 75 prosenttia käyvästä arvosta. Immonen ja Lindgren ovat suositelleet laskentaa tehtäessä jättämään hieman niin sanottua turvamarginaalia, eikä jättää kauppahintaa liian lähelle 50 prosentin rajaa yhtiön oletetusta käyvästä arvosta.¹¹⁰ Verohallinnon ohjeessa on muun muassa maininta, jonka mukaan tällaisessa huojentamattomassa tilanteessa luovutus ei ole lahjanluonteinen eikä lahjaveroilmoitusta tarvitse antaa.¹¹¹ Lahjanluonteisessa tilanteessa on kyse kokonaishuojennuksesta ja alihintaisessa tilanteessa on puolestaan kyse osittaishuojennuksesta.

Esimerkki 4.

Edellä mainittujen edellytysten ja raja-arvojen perusteella voidaan tehdä seuraavanlainen esimerkki, joka johtaa täydelliseen verovapauteen sukupolvenvaihdostilanteessa. Jos osakeyhtiön osakkeiden vastike eli kauppahinta on 51 prosenttia käyvästä hinnasta ja muut edellytykset täyttyvät, niin perintö- ja lahjaverotus ja tuloverotus eivät aktualisoidu. Tällainen tilanne johtaa verovapauteen sekä luovuttajan että luovutuksensaajan osalta.

3.3.3.1 Kokonaishuojennus

Kokonaishuojennuksesta on säännelty PerVL 55.5 §:ssä, jonka mukaan;

”Jos maatilan, muun yrityksen tai sen osan luovutus 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa on osittain vastikkeellinen ja vastike on enemmän kuin 50 prosenttia käyvästä arvosta, maatalaan, muuhun yritykseen tai sen osaan kohdistuva lahjaverotus jätetään kokonaan maksuunpanematta.”

Käsillä olevan lain säännöksen mukaan kokonaishuojennuksen saadakseen vastikkeen eli kauppahinnan tulee olla yli 50 prosenttia luovutetun yritysvaarallisuuden käyvästä arvosta.

¹⁰⁹ Immonen – Lindgren 2013, s. 194.

¹¹⁰ Immonen – Lindgren 2013, s. 193.

¹¹¹ Verohallinnon ohje A67/200/2013, kohta 2.5.6.4 (kappaleen lopussa).

Kokonaishuojennuksen soveltaminen tarkoittaa käytännössä sitä, että lahjaverotus ei realisoitu eli lain sanamuodon mukaan se jätetään kokonaan maksuun panematta. Seuraavassa on esimerkki kokonaishuojennuksen eli puhtaan lahjan luovutuksen laskennasta.

Esimerkki 5.

Isä lahjoittaa lapselleen 100 prosenttia osakeyhtiöstä A Oy:stä. Yhtiön käypä arvo on 500 000 euroa. Kauppahinnaksi isä ja lapsi sopivat 260 000 euroa. Yhtiön vertailuarvoksi on ArVL:n mukaan laskettuna saatu 300 000 euroa.

Luovutettu varallisuus käyvin arvoin	500 000
Luovutushinta (kauppahinta)	260 000
Lahjansuuruus	240 000
Lahjan suhteellinen osa käyvästä arvosta	48 %

Laskentataulukon perusteella vastike eli kauppahinta on ollut yli 50 prosenttia yhtiön käyvästä arvosta. PerVL 55.5 §:ää sovellettaessa kuvatuunlaiseen esimerkkitalanteeseen ei lahjoitus aktualisoi lahjaverotusta vaan lahja on verovapaa kokonaisuudessaan.

3.3.3.2 Osittaishuojennus

Osittaishuojennuksesta on säännelty PerVL 55.2 §:ssä ja 55.4 §:ssä, joiden mukaan:

”Maksuun panematta jätettävän veron osan laskemiseksi vähennetään tämän lain mukaan määrätystä verosta vero, joka perintöosuudesta tai lahjasta olisi määrättävä, jos maatalan maatalousmaa ja sitä vastaava CAP -maatilatukioikeus, rakennukset, rakennelmat, koneet, kalusto ja laitteet sekä niihin kohdistuvat velat samoin kuin muuhun yritykseen kuin maatalaan kuuluva yritysvarallisuus arvostettaisiin määrään, joka vastaa 40 prosenttia verovelvollisuuden alkamista edeltäneeltä vuodelta toimitettavassa tai toimitetussa tuloverotuksessa noudatettavien tai noudatettujen, varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 3 ja 4 luvun mukaisten perusteiden mukaisesta määrästä. Osakeyhtiön yritysvarallisuus arvoste-

taan määrään, joka vastaa 40 prosenttia mainitun lain 4 ja 5 §:n mukaisten perusteiden mukaan lasketusta määrästä.”

”Edellä 2 momentissa tarkoitettu erotus tai, jos se on suurempi kuin 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun perintö- ja lahjaveron 850 euron ylimenevä osa, viimeksi mainittu määrä jätetään maksuun panematta.”

Käsillä olevat säännökset ovat varsin vaikeaselkoiset, ja ne ovatkin aiheuttaneet paljon ongelmia yhtenäisen verotuskäytännön luomisessa. Säännöksen tulkinnasta on siis aiemmin ollut varsin vaihtelevia laskentamalleja ja yleisimminkin käytetty laskentamalli oli sekin virheellinen. Purosen mukaan lain oikea tulkinta oli lähes kymmenen vuotta epäselvä.¹¹²

Osittaishuojennus tulee kyseeseen lain säännöksen mukaan silloin, kun sovittu vastike eli kauppahinta on tasan 50 prosenttia tai vähemmän luovutetun omaisuuden yritysvarallisuuden käyvästä arvosta. Huojennus lasketaan suhteellisesti lahjaa vastaavan osuuden mukaan. Käsillä olevaa säännöstä sovellettaessa käytännössä tulisi laskea kaksi eri erotusta, joista pienempi jätetään maksuun panematta. KHO on katsonut vuosikirjapäätöksessään 1989 B 56, miten ensimmäinen erotus lasketaan. KHO:n päätöksen mukaisesti ensimmäinen erotus lasketaan siten, että lahjan arvosta määrätystä verosta vähennetään vero, joka saadaan, kun kaupan kohteen varallisuusverotusarvosta otetaan huomioon kauppaan sisältyvää lahjaa vastaava osuus. Ensimmäisen erotuksen laskeminen voidaan ilmaista myös siten, että käypien arvojen mukaan lasketusta verosta vähennetään vero, joka määrättäisiin omaisuudesta, jos se arvostettaisiin 40 prosenttiin ArVL:n mukaisesti laskettuna.¹¹³

Toinen erotuksista on huomattavasti yksinkertaisempi sillä se saadaan siten, että käypien arvojen mukaan lasketusta perintö- ja lahjaverosta vähennetään 850 euroa. Seuraavassa on esimerkki osittaishuojennuksen eli lahjanluontoisen luovutuksen laskennasta.

Esimerkki 6.

Isä lahjoittaa lapselleen 100 prosenttia osakeyhtiö A Oy:stä. Yhtiön käypä arvo on 500 000 euroa. Kauppahinnaksi isä ja lapsi sopivat 0 euroa. Yhtiön vertailuarvoksi on ArVL:n mukaan laskettuna saatu 300 000 euroa.

¹¹² Puronen 2008, s. 583.

¹¹³ Juusela – Tuominen 2010, s. 187.

Luovutettu varallisuus käyvin arvoin	500 000
Luovutushinta (kauppahinta)	0
Lahjansuuruus	500 000
Lahjan suhteellinen osakäyvistä arvosta	100 %
Yritysvarallisuus ArVL:n mukaan ja arvostus 40 % arvoon	120 000 (300 000 x 40 %)
ArVL:n mukainen 40 % arvo lahjan suhteellisesta osasta	120 000 (120 000 x 100 %)
Lahjavero käyvästä arvosta (I-veroluokka)	71 810
Lahjavero ArVL:n mukaisesta arvosta (I-veroluokka)	13 410
Erotus I: 71 810 – 13 410 = 58 400	Erotus II: 71 810 – 850 = 70 960

PerVL:n 55 §:n mukaan pienempi erotuksista jätetään maksuun panematta eli tapaukseen sovellettuna erotus I ollessa pienempi erotus, niin maksuun laitetaan ArVL:n mukaan lasketusta arvosta saatu vero, joka on 13 410 euroa.

Esimerkki 7.

Isä lahjoittaa lapselleen 100 prosenttia osakeyhtiöstä A Oy:stä. Yhtiön käypä arvo on 500 000 euroa. Kauppahinnaksi isä ja lapsi sopivat 100 000 euroa. Yhtiön vertailuarvoksi on ArVL:n mukaan laskettuna saatu 300 000 euroa.

Luovutettu varallisuus käyvin arvoin	500 000
Luovutushinta (kauppahinta)	100 000
Lahjansuuruus	400 000
Lahjan suhteellinen osa käyvästä arvosta	80 %

Yritysvarallisuus ArVL:n mukaan ja arvostus 40 % arvoon	120 000 (300 000 x 40 %)
ArVL:n mukainen 40 % arvo lahjan suhteellisesta osasta	96 000 (120 000 x 80 %)
Vero käyvästä arvosta (I-veroluokka)	71 810
Vero ArVL:n mukaisesta arvosta (I-veroluokka)	10 290
Erotus I: 71 810 – 10 290 = 61 520	Erotus II: 71 810 – 850 = 70 960

PerVL:n 55 §:n mukaan pienempi erotuksista jätetään maksuun panematta eli tapaukseen sovellettuna erotus I ollessa pienempi erotus, niin maksuun laitetaan ArVL:n mukaan lasketusta arvosta saatu vero, joka on 10 290 euroa.

Esimerkki 8.

Isä lahjoittaa lapselleen 100 prosenttia osakeyhtiöstä A Oy:stä. Yhtiön käypä arvo on 500 000 euroa. Kauppahinnaksi isä ja lapsi sopivat 250 000 euroa. Yhtiön vertailuarvoksi on ArVL:n mukaan laskettuna saatu 300 000 euroa.

Luovutettu varallisuus käyvin arvoin	500 000
Luovutushinta (kauppahinta)	250 000
Lahjansuuruus	250 000
Lahjan suhteellinen osa käyvästä arvosta	50 %
Yritysvarallisuus ArVL:n mukaan ja arvostus 40 % arvoon	120 000 (300 000 x 40 %)
ArVL:n mukainen 40 % arvo lahjan suhteellisesta osasta	60 000 (120 000 x 50 %)
Vero käyvästä arvosta (I-veroluokka)	71 810
Vero ArVL:n mukaisesta arvosta (I-veroluokka)	5610

Erotus I: $71\,810 - 5\,610 = 66\,200$	Erotus II: $71\,810 - 850 = 70\,960$
--	--------------------------------------

PerVL:n 55 §:n mukaan pienempi erotuksista jätetään maksuun panematta eli tapaukseen sovellettuna erotus I ollessa pienempi erotus, niin maksuun laitetaan ArVL:n mukaan lasketusta arvosta saatu vero, joka on 5610 euroa.

Esimerkki 9.

Isä lahjoittaa lapselleen 100 prosenttia osakeyhtiöstä A Oy:stä. Yhtiön käypä arvo on 10 000 000 euroa. Kauppahinnaksi isä ja lapsi sopivat 5 000 000 euroa. Yhtiön vertailuarvoksi on ArVL:n mukaan laskettuna saatu 7 500 000 euroa.

Luovutettu varallisuus käyvin arvoin	10 000 000
Luovutushinta (kauppahinta)	5 000 000
Lahjansuuruus	5 000 000
Lahjan suhteellinen osa käyvästä arvosta	50 %
Yritysvarallisuus ArVL:n mukaan ja arvostus 40 % arvoon	3 000 000 (7 500 000 x 40 %)
ArVL:n mukainen 40 % arvo lahjan suhteellisesta osasta	1 500 000 (3 000 000 x 50 %)
Vero käyvästä arvosta (I-veroluokka)	1 861 810
Vero ArVL:n mukaisesta arvosta (I-veroluokka)	151 810
Erotus I: $1\,861\,810 - 151\,810 = 66\,200$	Erotus II: $1\,861\,810 - 850 = 1\,860\,960$

PerVL:n 55 §:n mukaan pienempi erotuksista jätetään maksuun panematta eli tapaukseen sovellettuna erotus I ollessa pienempi erotus, niin maksuun laitetaan ArVL:n mukaan lasketusta arvosta saatu vero, joka on 151 810 euroa.

Esimerkki 10.

Isä lahjoittaa lapselleen 100 prosenttia osakeyhtiöstä A Oy:stä. Yhtiön käypä arvo on 50 000 000 euroa. Kauppahinnaksi isä ja lapsi sopivat 15 000 000 euroa. Yhtiön vertailuarvoksi on ArVL:n mukaan laskettuna saatu 30 000 000 euroa.

Luovutettu varallisuus käyvin arvoin	50 000 000
Luovutushinta (kauppahinta)	15 000 000
Lahjansuuruus	35 000 000
Lahjan suhteellinen osa käyvästä arvosta	70 %
Yritysvarallisuus ArVL:n mukaan ja arvostus 40 % arvoon	12 000 000 (30 000 000 x 40 %)
ArVL:n mukainen 40 % arvo lahjan suhteellisesta osasta	6 000 000 (12 000 000 x 50 %)
Vero käyvästä arvosta (I-veroluokka)	9 461 810
Vero ArVL:n mukaisesta arvosta (I-veroluokka)	1 101 810
Erotus I: $9\,461\,810 - 1\,101\,810 = 8\,360\,000$	Erotus II: $9\,461\,810 - 850 = 9\,460\,960$

PerVL:n 55 §:n mukaan pienempi erotuksista jätetään maksuun panematta eli tapaukseen sovellettuna erotus I ollessa pienempi erotus, niin maksuun laitetaan ArVL:n mukaan lasketusta arvosta saatu vero, joka on 1 101 810 euroa.

Edellä olevissa esimerkeissä 8, 9 ja 10 on tarkoituksena ollut vertailla eriarvoisten yritysten lahjaverotaakkaa. Kuten voidaan havaita, niin esimerkissä 8. lahjaveron suuruudeksi tulee 5610 euroa, jonka voidaan sanoa olevan varsin huokea ottaen huomioon yritysvarallisuuden ja sen kyvyn tuottaa tulosta verovelvollisen hyväksi seuraavien tilikausien ajan. Esimerkissä 9. lahjaveron määräksi tuli esimerkin luvuilla 151 810 euroa. Tällainen lahjaveron määrä voisi todennäköisesti olla erittäin hankala maksaa tämänkin kokoisen yrityksen takaisin, vaikka lahjaveron voidaan jakaa vuotuiserinä maksettavaksi viidelle seuraavalle verovuodelle. Riippuen tietenkin siitä, mihin yhtiön varat ovat sitoutuneet ja onko yhtiöllä

mahdollisesti lähitulevaisuudessa tulossa suuria investointeja, jotka osaltaan myös sitovat pääomaa. Esimerkissä 10. puolestaan lahjaveron määrä olisi jo 1 101 810 euroa. Tällainen lahjaveron määrän johtaa käytännössä siihen, että sukupolvenvaihdoshuojennuksen käyttäminen on erittäin hankalaa. Tällaisissa suurissa perheyrytyksissä ongelmaksi voi muodostua lahjaveron määrän ohella 10 prosentin omistusosuusvaatimus, joka ei ole itsestään selvää. Kymmenen prosentin omistusosuus tämän kokoisesta yrityksestä on jo sellaisenaan valtavan suuri omaisuus. Kuten esimerkkien avulla voidaan havaita; sukupolvenvaihdoshuojennus toimii hyvin pienissä ja keskisuurissa yrityksissä, mutta suurempien yritysten osalta lahjaveron määrä ja omistusosuusvaatimuksen täytyminen eivät ole itsestään selviä asioita. Suuret lahjaveroseuraamukset käytännössä aiheuttavat sen, että osakkeenomistajat joutuvat nostamaan tavanomaista enemmän osinkoja ja tämä puolestaan johtaa siihen, että yhtiön nettovarot hupenevat ja investoinnit kärsivät. Nettovarojen laskeminen toisaalta aiheuttaa myös sen, että osakkeenomistajat eivät välttämättä saa jaettua osinkoja, niin huokeasti kuin, jos yrityksen nettovarallisuus olisi riittävällä tasolla.

3.4 Muut sukupolvenvaihdosta koskevat säännökset

3.4.1 Huojennuksen maksuajan pidentäminen

PerVL:n 56 §:ssä on säännelty sukupolvenvaihdoksen maksuajan pidentämisestä. Verovelvollisella on käsillä olevan säännöksen nojalla oikeus vaatia hänelle maksettavaksi määrätävän lahjaveron tai perintöveron maksamiseen korotonta maksuaikaa enintään viideksi vuodeksi. Maksuajan pidentämistä on nimenomaisesti vaadittava erikseen kirjallisesti eli PerVL:n 55 §:n soveltamisvaatimusta ei tulkita laajentavasti koskemaan PerVL:n 56 §:n maksuajan pidentämistä. PerVL:n 55 §:n edellytysten täytyessä ja PerVL:n 56 §:n edellytyksen täytyessä verohallinto pidentää verovelvollisen pyynnöstä maksettavaksi määrätyn huojennuksen maksuaikaa.¹¹⁴ PerVL:n 56 §:ssä mainittu edellytys kuuluu seuraavasti;

jos yrityksestä tai sen osasta maksuun pantavan perintö- ja lahjaveron suhteellinen määrä koko verosta on 1700 euroa tai enemmän.

¹¹⁴ Juusela – Tuominen 2010, s. 217.

Tämän perusteella maksuajan pidentämisen edellytyksenä on se, että huojennuksen suhteellinen osuus maksettavan veron määrästä on oltava vähintään 1700 euroa. Käytännössä maksuajan pidentäminen tarkoittaa sitä, että maksettavaksi määrätty perintö- ja lahjavero kannetaan yhtä suurina vuotuisina erinä enintään viiden vuoden aikana. PerVL:n 56.2 §:n mukaan yksittäisen vuosierän määrä on vähintään 850 euroa. Näin ollen täyden viiden vuoden pidennyksen saa, jos maksettavaksi määrättävä vero on vähintään 4250 euroa.¹¹⁵ Käytännössä voi olla myös sellainen tilanne käsillä, jossa perintö- ja lahjaveroon sisältyy muutakin varallisuutta kuin yritysvarallisuutta. Tällainen yritysvarallisuuden ulkopuolinen varallisuus on leikattava pois kokonaisvarallisuudesta.

Esimerkki 11.

Sukupolvenvaihdos on sisältänyt yrityksen käyvä arvon 300 000 euroa sekä muuta varallisuutta 100 000 euroa. Maksuun pannun veron määrä on ollut 6000 euroa (kuvitteellinen arvo). Tästä summasta verovelvollinen voi saada maksuaikaa yritysvarallisuuden suhteellisen osuuden mukaisesti.

Yritysvarallisuus	300 000
Kokonaisvarallisuus	400 000
Maksuunpantu vero	6000
Maksuajan pidentäminen suhteellisesta osuudesta	$300\,000 \times 6000 / 400\,000 = 4500$
Maksuaika viidelle vuodelle	$4500 / 5 = 900$

Laskentataulukon perusteella verovelvollinen voi jakaa maksuun tulevan veron seuraavalle viidelle vuodelle, jolloin vuotuiserät ovat 900 euroa vuodessa.

3.4.2 Huojennuksen menettäminen

Huojennuksen menettämisestä on seuraavanlainen säännös PerVL:n 55.6 §:ssä, jonka mukaan:

¹¹⁵ Immonen – Lindgren 2013, s.180 – 181.

Jos verovelvollinen luovuttaa pääosan maatilasta, muusta yrityksestä tai sellaisen osasta, josta on myönnetty 2 tai 3 momentissa tarkoitettu huojennus, ennen kuin viisi vuotta on kulunut perintö- tai lahjaverotuksen toimittamispäivästä, verovelvollisen maksettavaksi pannaan tämän pykälän nojalla maksuunpanematta jätetty vero korotettuna 20 prosentilla.

Säännöksen mukaan verovelvollinen menettää edukseen saamansa huojennuksen, jos hän luovuttaa pääosan yrityksestä tai sen osasta ennen kuin viisi vuotta on kulunut PerVL:n toimittamispäivästä. Käytännössä toimittamispäivänä pidetään sitä päivää, jolloin verohallinto on käsitellyt asian. Verovelvollisen luovuttaessa yrityksen tai sen osan ennen viiden vuoden määrää aikaa joutuu luovutuksensaaja maksamaan maksuunpanematta jätetyn veron korotettuna 20 prosentilla.

Tämän perusteella huojennuksen menettäminen edellyttää siten kahden asian toteutumista: huojennuksen kohteena olevaa omaisuus luovutetaan ennen kuin viisi vuotta on kulunut verotuksen toimittamisesta ja omaisuutta luovutetaan pääosa huojennuksen kohteena olevasta omaisuudesta eli käytännössä 50,1 prosenttia. Lähtökohtaisesti voidaan siis sanoa, että alle 50 prosentin tai tasan 50 prosentin luovutuksesta ei siten aiheudu huojennuksen menettämistä ja näin ollen veroseuraamuksia.¹¹⁶

Huojennuksen menettämiselle on useita eri syitä tai tilanteita, sillä se voidaan menettää ainakin; omaisuutta luovutettaessa useassa erässä, osakkeiden lukumäärän muuttumisen vuoksi, välillisen omistamisen tilanteissa, pakottavan tilanteen vuoksi ja erilaisten yritysjärjestelyjen johdosta. Menettämisen tyyppiin vaikuttaa se, ovatko luovutuksen kohteena olleet osakkeet vai yritysvarallisuus, jonka välilliseen omistamiseen osakkeet oikeuttavat. Verohallinnon ohjeessa on selkeästi ilmastu, että luovutettaessa huojennuksen alaista omaisuutta useassa erässä, katsotaan huojennus menetetyksi, kun erien yhteismäärä ylittää puolet omaisuuserästä.¹¹⁷

Huojennuksen seurauksena luovutuksensaaja saa yhtiön osakkeita, mutta niiden lukumäärä voi muuttua rahastoannin, splittauksen, lunastamisen, hankkimisen tai muun vastaavan toimenpiteen vuoksi. Huojennus voidaan menettää, jos huojennuksessa saatujen osakkeiden suhteellinen osuus on yli puolet osakkeiden lukumääräisen muuttumisen johdosta. Käytännössä voi siis olla sellainen tilanne käsillä, että tosiasiallisesti huojennuksen saanut verovelvollinen on luovuttanut yli puolet saamistaan osakkeista, mutta ei silti joudu mak-

¹¹⁶ Juusela – Tuominen 2010, s. 221.

¹¹⁷ Verohallinnon ohje, Dnro A67/200/2013, kohta 2.5.6.5.

sanaamaan korotettuna huojennusta takaisin, johtuen siitä, että hänen ei voida katsoa suhteellisesti luovuttaneen yli puolta osakkeista.

Välillinen omistaminen tulee kyseeseen emoyhtiön ja tytäryhtiön välisessä tilanteessa, jossa huojennus on voitu myöntää sen perusteella, että tytäryhtiön yritysvarallisuus on oikeuttanut huojennuksen saamiseen. Tämän perusteella tytäryhtiön osakkeiden pääosan luovutus johtaa huojennuksen menettämiseen, koska huojennus oli saatu nimenomaan sillä perustella, että tytäryhtiön varallisuus täytti sukupolvenvaihdoshuojennuksen vaatimat edellytykset. Juusela ja Tuominen ovat esittäneet oman näkemyksensä välilliseen luovutukseen, jonka mukaan se voi joissakin tilanteissa muodostua liian ankaraksi.¹¹⁸ Heidän mukaansa liiketaloudelliset syyt voivat edellyttää pääasiallisen liiketoiminnan myymistä, jotta yritys voisi ylipäättään jatkaa toimintaansa, jos toisena vaihtoehtona olisi yritystoiminnan lopettaminen. Verovelvollinen ei olisi kuitenkaan luovuttanut yli puolta huojennuksen kohteena olleista osakkeista ja toisaalta jatkaisi edelleen aktiivisesti yritystoimintaa. Käsillä olevan kaltaiseen tilanteeseen ei löydy ratkaistua oikeuskäytäntöä lukuun ottamatta yhtä yksittäistä KHO 1993 B 538 ratkaisua, joten varmaa ratkaisua asiaan ei ole mahdollista esittää, mutta heidän esittämänsä tilanne saa kieltämättä tukea sukupolvenvaihdoshuojennus säännöksen yleisestä hengestä.¹¹⁹

Pakottavalla tilanteella viitataan siihen, ettei huojennusta välttämättä menetetä, jos luovutuksensaaja voi esittää pätevän syyn yrityksen luovuttamiselle ennen viiden vuoden määräaikaan. Verohallinnon ohjeen mukaan huojennusta ei menetetä, jos yritystoiminta joudutaan lopettamaan konkurssin, pakkohuutokaupan, pakkolunastuksen, osituksen, sairauden, kuoleman, kannattamattomuuden tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi.¹²⁰ Merkitystä ei tällaisessa tilanteessa anneta sille, onko luovutus vastikkeellinen vai ei. Yritystoiminnan voi yhtä hyvin tällaisessa tilanteessa myydä tai joutua luovuttamaan vastikkeettomasti. Periaatteessa huojennus on mahdollista menettää vain tilanteessa, jossa yritysvarallisuus on luovutettu vapaaehtoisesti, ei siis pakottavasta syystä. Käytännössä on kuitenkin mahdollista antaa mitään yleistä ohjetta siitä, milloin sairastuminen olisi sellaista, että siitä seuraisi huojennuksen edun menettäminen. Ratkaisevaa huojennuksen menettämisen kannalta on ollut se, onko jatkaminen johtunut itsestään riippumattomista syistä. Oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä on pidetty selvänä, että edun menetyksen tulee olla poikkeuksellista. Tälle

¹¹⁸ Juusela – Tuominen 2010, s. 223.

¹¹⁹ Juusela – Tuominen 2010, s. 224.

¹²⁰ Verohallinnon ohje, Dnro A67/200/2013, kohta 2.5.6.5.

kannalle on päätyntä myös Vaasan hallinto-oikeus (HaO) 09/0099/2 antamassaan ratkaisussa, jonka mukaan lesken tarkoituksena ei ollut maatilän luovutuksella tavoitella perusteetonta hyötyä.¹²¹

Yritysjärjestelyt ovat yleistyneet yhä enenevässä määrin ja ne ovat myös tuoneet osaltaan tulkintaongelmia osakeyhtiöiden osalta sukupolvenvaihdoshuojennuksen menettämisen tilanteissa. Osakeyhtiön osalta jatkajan toimintaa voidaan tarkastella muun muassa sellaisista lähtökohdista, että hän jatkaa luovutettua yritystoimintaa, jatkaa yritystoimintaa huojennuksen kohteena olleella yritysvarallisuudella ja jatkaa tietyn osakeyhtiön muodossa harjoitettavaa yritystoimintaa omistamalla tuon yhtiön osakkeet. Osakeyhtiö muodossa harjoitettavan yritystoiminnan omistaminen on aina osakkeiden omistuksena luonteeltaan välillistä omistamista, huojennuksen kohteena ei siis ole yritysvarallisuus vaan osakkeet. Ongelmallisena on pidetty rajanvetoa osakkeiden luovuttamisen ja osakeyhtiön purkamisen välillä. Yritystoiminnan myyminen substanssikaupalla ei säännöksen mukaan aiheuta huojennuksen menettämistä, vaikka substanssikaupalla tosiasiallisesti myydään yritystoiminnan liiketoiminta. Substanssimyynti tyhjentää siis yhtiön varat ja käytännössä jäljelle jää vain toimimattoman yhtiön osakkeet. Tällainen järjestely johtaa väistämättä tilanteeseen, jossa huojennusta koskeva alkuperäinen tarkoitus ei täyty. Osakeyhtiön purkamisen kohdalla tilanne on toinen, sillä yhtiön purkaminen merkitsee yhtiön lakkaamista. Huojennuksen menettämisen katsotaan realisoituvan silloin, kun huojennuksen kohteena olleista osakkeista on luovuttu yhtiön purkamisen yhteydessä. Osakeyhtiön purkaminen aiheuttaa huojennuksen menettämisen, mikäli jatkaja luovuttaa nimenomaan huojennuksen kohteena olleiden osakkeiden omistuksen.¹²²

---

¹²¹ Juusela – Tuominen 2010, s. 183.

¹²² Immonen – Lindgren 2013, s.181 – 182.

4 TULOVEROLAIN SUKUPOLVENVAIHDOSLUOVUTUS

3.1 Luovutuksen osapuolten lähisukulaisuusrelaatio

Lähisukulaisuussuhde on yksi luovutusvoittoverotuksen sukupolvenvaihdosluovutuksen edellytyksistä. Luovutusvoitonverovapauden voi saada vain TVL:n 48.1 § 3 kohdassa nimenomaisesti mainitut luovuttajan lähisukulaisiksi luettavat henkilöt, jotka muodostavat niin sanotun lähisukulaisuusrelaation luovuttajan kanssa. Seuraavassa TVL 48.1 §:n 3 kohdan sukulaisuusrelaatiota koskeva sitaatti;

”saajana on joko yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa hänen lapsensa tai tämän rintaperillinen taikka hänen sisarensa, veljensä, sisarpuolensa tai velipuolensa”

Lain säännöksen perusteella lähisukulaisien piiriin voidaan katsoa kuuluvan luovutuksen saajan lähisukulaisista yksin seuraavat henkilöt;

1) lapsi,
2) aviopuolison lapsi,
3) tietyin edellytyksin aviopuolison lapsi,
4) ottolapsi,
5) aviopuolison ottolapsi,
6) tietyin edellytyksin avopuolison ottolapsi,
7) lapsen rintaperillinen,
8) aviopuolison lapsen rintaperillinen,
9) tietyin edellytyksin avopuolison lapsen rintaperillinen,
10) ottolapsen rintaperillinen,
11) aviopuolison ottolapsen rintaperillinen,
12) tietyin edellytyksin avopuolison ottolapsen rintaperillinen,
13) sisko,

14) veli,
15) sisarpuoli,
16) velipuoli.

Edellä mainitut luettelon henkilöt voivat olla luovutuksenkohteen saajana vain ja ainoastaan yksin. Tällä hetkellä yksin luovutuksensaajana olevien henkilöiden määrää on rajattu kuuteentoista henkilöön sukulaisuussuhteen perusteella. Keneenkään muuhun yksittäiseen luovutuksensaajaan verovapaussäännöstä ei siis voida soveltaa ilman edellä mainittua henkilöä.¹²³ Seuraavassa on luettelo, kun luovutuksensaajana on joku edellisen luettelon henkilöistä yhdessä puolisonsa kanssa;

1) lapsen aviopuoliso,
2) tietyin edellytyksin lapsen avopuoliso,
3) aviopuolison lapsen aviopuoliso,
4) tietyin edellytyksin aviopuolison lapsen aviopuoliso,
5) tietyin edellytyksin avopuolison lapsen aviopuoliso,
6) tietyin edellytyksin avopuolison lapsen avopuoliso,
7) ottolapsen aviopuoliso,
8) tietyin edellytyksin ottolapsen avopuoliso,
9) aviopuolison ottolapsen avopuoliso,
10) tietyin edellytyksin aviopuolison ottolapsen aviopuoliso,
11) tietyin edellytyksin avopuolison ottolapsen aviopuoliso,
12) tietyin edellytyksin avopuolison ottolapsen avopuoliso,
13) lapsen rintaperillisen aviopuoliso,
14) tietyin edellytyksin lapsen rintaperillisen avopuoliso,

¹²³ Juusela – Tuominen 2010, s. 86 – 87.

15) aviopuolison lapsen rintaperillisen aviopuoliso,
16) tietyin edellytyksin aviopuolison lapsen rintaperillisen avopuoliso,
17) tietyin edellytyksin avopuolison lapsen rintaperillisen aviopuoliso
18) tietyin edellytyksin avopuolison lapsen rintaperillisen avopuoliso,
19) ottolapsen rintaperillisen aviopuoliso,
20) tietyin edellytyksin ottolapsen rintaperillisen avopuoliso,
21) aviopuolison ottolapsen rintaperillisen aviopuoliso,
22) tietyin edellytyksin aviopuolison ottolapsen rintaperillisen avopuoliso,
23) tietyin edellytyksin avopuolison ottolapsen rintaperillisen aviopuoliso,
24) tietyin edellytyksin avopuolison ottolapsen rintaperillisen avopuoliso,
25) siskon aviopuoliso,
26) tietyin edellytyksin siskon avopuoliso,
27) veljen aviopuoliso,
28) tietyin edellytyksin veljen avopuoliso,
29) sisarpuolen aviopuoliso,
30) tietyin edellytyksin sisarpuolen avopuoliso,
31) velipuolen aviopuoliso,
32) tietyin edellytyksin velipuolen avopuoliso.

Edellä olevassa luettelossa mainittu henkilö joko yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa katsotaan tietyin edellytyksin kuuluvaksi sukupolvenvaihdosluovutuksen soveltamisalan piiriin. Niin sanottuja välillisiä sukulaisuusrelaatioita on yhteensä kolmekymmentäkaksi, joiden perusteella henkilön voidaan katsoa kuuluvan sukupolvenvaihdosluovutuksen verovapaus säännöksen soveltamisalan piiriin. Luettelot sisältävät yhteensä neljäkymmentäkahdeksan erilaista mahdollista henkilövariaatiota, ja se on sellaisenaan tyhjentävä.¹²⁴ Kuten

¹²⁴ Juusela – Tuominen 2010, s. 87.

luettelosta voidaan havaita, niin se sisältää paljon erilaisia päällekkäisiä sukulaisuusrelaatioita, jotka pois sulkevat toisiaan. Yksittäistä sukupolvenvaihdostilannetta ajatellessa näin montaa luovutuksen saaja ehdokasta ei todellisuudessa ole, käytännössä osakeyhtiön luovuttajalle ei ole näin paljoa sukupolvenvaihdosluovutuksen luovutusvoiton verovapauden mahdollistavia lähisukulaisia.

Lähisukulaisuusrelaatioon liittyy sellainen yksityiskohta, että henkilörelaatio on lainkohdan mukaan etenevässä ja takanevassa relaatiossa yksisuuntainen. Luovutus ei siis ole verovapaa, jos lapset luovuttavat osakkeita vanhemmilleen. TVL:n 8 §:n 2 momentin mukaan lapsena pidetään myös ottolasta ja puolison lasta. Tämän perusteella listan tulee sisältää myös ottolapsen ja puolison lapsen. Oleellista listan oikeaoppisen tulkinnan kannalta on myös puoliso -termin selvittäminen. TVL:n 7 §:n mukaan puolisoina pidetään aviopuolisoiden lisäksi avopuolisoihin, jotka ovat aiemmin olleet keskenään avioliitossa tai joilla on tai on ollut yhteinen lapsi. Kyseinen lainkohta on muutoin varsin selkeä, eikä se tuota sen enempää ongelmia lain tulkinnan ja tarkoituksen näkökulmasta tarkasteltuna. Ainoastaan ”yhdessä puolisonsa kanssa” on aiheuttanut tulkintakannanottoja siitä, mikä on lahjoituksen saajan puolison tosiasiallinen asema.¹²⁵ Tärkeätä on huomata, että puolisoiksi luetaan henkilöt, jotka ennen verovuoden päättymistä ovat solmineet avioliiton.¹²⁶ Tosiasiallisella asemalla tarkoitetaan tuleeko puoliso kenties katsoa erilliseksi saajaksi vai tuleeko puoliso katsoa nimenomaan puolisojen yhteiseksi saannoksi? Verotuskäytännössä ja verohallinnon ohjeen mukaan tämän kaltaisissa tilanteissa; luovutus voidaan tehdä yhteisomistuksellisesti tai kummallekin puolisolle erikseen.¹²⁷ Suurimpana erona näiden luovutustapojen välillä on se, että yhteisomistuksessa riittää kymmenen prosentin omistusosuuden siirtäminen yhteisesti puolisoille. Käytännössä molemmat omistaisivat viisi prosenttia osakeyhtiön osakkeista. Erillisessä saannossa vaatimuksena puolestaan on se, että molempien; lähisukulaisen ja lähisukulaisen puolison on molempien saatava kymmenen prosentin osuus osakeyhtiön osakekannasta. Lisäksi verohallinnon ohjeessa on mainittu, että verovapauden edellytykset täytyvät vain, jos osakkeet luovutetaan molemmille puolisoille samassa yhteydessä ja samoin ehdoin.¹²⁸ Käytännössä voi olla myös sellainen tilanne käsillä, että molemmat vanhemmat haluavat luovuttaa tyttärelleen osan omistamistaan osakkeista. Tällöin molempien vanhempien on luovutettava vähintään kymmenen prosentin osuus tyttärelle. Mikäli

---

¹²⁵ *Kess* 2011, s. 118.

¹²⁶ *Lakari* 2012, s. 29.

¹²⁷ *Kess* 2011, s. 118.

¹²⁸ *Verohallinnon ohje*, Dnro A67/200/2013, kohta 2.2.5.4.

vanhemmat luovuttavat yhteisomistuksessaan olevia osakkeita, täytyy luovutuksen kattaa vähintään kahdenkymmenen prosentin osuus osakekannasta. Yhteisomistuksesta siirtäminen vaatii siis kahdenkymmenen prosentin osakekannan siirtämisen, mutta puolisoille riittää yhteisomistuksessa jo tuo kymmenen prosentin vähimmäisosuus.¹²⁹ Säännöksen kapea soveltamisala on aiheuttanut jonkin verran keskustelua siitä onko soveltamisala liian kapea. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että olisi harkinnan arvoista mahdollisesti laajentaa säännöksen soveltamispiiriä, esimerkiksi kattamaa veljen ja sisaren lapsille tai luovuttajan lasten kokonaan omistamalle yhtiölle. Toisaalta on muistutettu siitä, että säännös on hyvin merkittävä poikkeus luovutusvoittojen veronalaisuudesta, ja sen vuoksi säännöksen soveltamisala tulisikin pitää kapeana.¹³⁰

3.2 Luovutettava omistusosuus

Sukupolvenvaihdosluovutuksen verovapauden yhtenä edellytyksenä on vähintään kymmenen prosentin omistusosuuden siirtyminen sukupolvelta toiselle. TVL 48.1 §:n 3 kohdassa omistusosuusvaatimus on muotoiltu säännökseen seuraavasti;

”harjoittamaansa maatalouteen tai metsätalouteen kuuluvaa kiinteää omaisuutta, avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön osuuden taikka sellaisen yhteisön osakkeita tai osuuksia, jotka oikeuttavat vähintään 10 prosentin omistusosuuteen mainitussa yhtiössä”

Ratkaisevaa on osakkeiden tuottama oikeus yhtiön varallisuuteen. Äänioikeudella ei siis ole merkitystä arvioitaessa omistusosuus rajan täyttymistä. Tämä tarkoittaa sitä, että luovutuksen saajan ei ole välttämättä saatava äänioikeudellisia osakkeita, sillä äänivallattomat osakkeet, jotka tuottavat kymmenen prosentin omistusosuuden luovutettavassa yhtiössä riittävät omistusoikeuden ehdon täyttymiseen.¹³¹ Kymmenen prosentin omistusosuus laskeaan luovuttaja- ja saantokohtaisesti.¹³² Tämä luovuttaja- ja saantokohtaisuus tarkoittaa sitä, että jokaisen yksittäisen luovutuksen on oltava suuruudeltaan vähintään tuon vaaditun kymmenen prosenttia osakekannasta. Riittävää ei tämän perusteella esimerkiksi ole sellainen luovutustilanne, että äiti ja isä molemmat luovuttavat viisi prosenttia yhteensä yhtiön osakekannasta, molempien vanhempien on luovutettava kymmenen prosenttia, jotta TVL:n

¹²⁹ Immonen – Lindgren 2013, s. 122.

¹³⁰ Immonen – Lindgren 2013, s. 123.

¹³¹ Kess 2011, s. 118.

¹³² Immonen 2011, s. 96.

sukupolvenvaihdosluovutuksen verovapauden omistusosuus edellytys täytyisi. Saantokoh-
taisuus puolestaan tarkoittaa sitä, että riittävänä omistusosuuden siirtona ei ole pidetty sel-
laista tilannetta, jossa isä esimerkiksi luovuttaa osakkeita seitsemän prosenttia pojalleen ja
viisi prosenttia tyttärelleen, ja vaikka luovutus yhteensä laskettuna on kaksitoista prosent-
tia, niin tämän ei ole katsottu täyttävän omistusosuuden edellytystä.

Esimerkki 12.

A omistaa X Oy:n. Hän on perustanut sen 13 vuotta sitten, tuolloin hän sijoitti yhtiöön 8000
euroa. Osakkeiden hankintana pidetään A:n sijoittama 5000 euroa. Tällä hetkellä X Oy:n
käypä arvo on 250 000 euroa. Sukupolvenvaihdosluovutus säännöksen edellytysten täytyes-
sä luovutusvoiton määrä (245 000 euroa) on kokonaisuudessaan verovapaata tuloa A:lle.
Mikäli luovutusvoiton verovapauden edellytykset eivät täytyisi, niin verotettava luovutus-
voiton määrä olisi 150 000 euroa. A voi vähentää kuitenkin hankintameno-olettamana 100 000
euroa käyvästä arvosta, koska hän on omistanut osakkeet yli kymmenen vuotta, vaikka su-
kupolvenvaihdosluovutuksen edellytykset eivät täytyisikään. Hankintameno-olettama laske-
taan $250\,000 \text{ euroa} \times 40\% = 100\,000 \text{ euroa}$, tämän 100 000 euron hankintameno-olettaman
verovelvollinen saa vähentää käyvästä arvosta.

Omistusosuuden kannalta ei ole merkitystä osakeyhtiön toimialalla eli yhtiö voi yhtä hyvin
harjoittaa EVL -toimintaa kuin myös TVL -toimintaa. TVL -toimintaa harjoittavat ainakin
kiinteistöyhtiöt, jotka luetaan kuuluvaksi sukupolvenvaihdosluovutusten soveltamisalaan.
Tämä kiinteistöyhtiöiden verovapaus on aiheuttanut veropoliittista keskustelua siitä tulisi-
ko ne rajata pois verovapauden piiristä vai ei. Perusteluna on esitetty passiivisen varalli-
suuden perustetta; lisäksi PerVL ja TVL olisivat yhteneväisemmät tämän muutoksen myö-
tä. Toisaalta kaikki TVL -toiminta ei automaattisesti tarkoita sitä, että sen toiminta perus-
tuisi passiivisen varallisuuden hallintaan. Ongelmana on pidetty sitä, kuinka passiivi-
nen omaisuus määritetään eli mikä toiminta katsottaisiin passiiviseksi toiminnaksi ja mikä
ei? Tähän ei ole saatavilla yksiselitteistä vastausta. Oikeuskäytännössä tai oikeuskirjalli-
suudessa ei ole juurikaan otettu kantaa kyseiseen passiivisen omaisuuden määrittämiseen.
Mikäli nykyistä vakiintunutta verotus- ja oikeuskäytäntöä haluttaisiin muuttaa siihen suun-
taan, että passiiviset TVL -yhtiöt rajattaisiin luovutusvoiton verovapauden piiristä pois,
niin se vaatisi linjanmuutoksen tuomioistuimelta, jotta verotuskäytäntö tämän kaltaisissa
tilanteissa muuttuisi soveltamisalaltaan suppeammaksi.

Osakeyhtiöiden omistusosuuden vaatimukset ovat varsin selkeät. Kaiken kaikkiaan pelkkä
osakkeiden omistaminen riittää; luovutuksen saajan ei tarvitse jatkaa yhtiön toimintaa ak-

tiivisesti, eikä merkitystä ole silläkään, onko luovuttaja ollut mukana yhtiön hallinnossa tai toiminnassa. Luovutuksen saaja voi siis jäädä halutessaan puhtaasti osakkeenomistajaksi.¹³³ PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennus säännöksen soveltamiseen ei puolestaan pelkkä osakkeiden omistaminen riitä, vaan sukupolvenvaihdoshuojennus edun saamisen edellytyksenä on toiminnan aktiivinen jatkaminen.¹³⁴ Tämä on yksi merkittävä ero PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennuksen ja TVL:n sukupolvenvaihdosluovutuksen välillä.

Pelkän osinko-oikeuden luovutuksen ei katsota täyttävän TVL:n 48.1 § 3 kohdan luovutusvoiton verovapauden edellytyksiä. Osinko-oikeuden luovutusta ei voida KHO:n ratkaisun perusteella pitää TVL:n tarkoittamana sukupolvenvaihdosluovutuksena.¹³⁵ Tapauksessa A oli lahjoittanut omistamansa osakeyhtiön osakkeet pojalleen B:lle. A oli kuitenkin pidättänyt itselleen oikeuden osakkeiden tuotto-oikeuteen, jonka hän oli kuitenkin myöhemmin erillisellä kaupalla luovuttanut B:lle. Tällaista uutta erillistä tuotto-oikeuden luovutusta ei voida pitää tuloverolain sukupolvenvaihdosluovutuksena, joten tämän kaltaisessa tapauksessa luovuttaja joutuu maksamaan luovutuksessa aiheutuvan luovutusvoittoveron. Lähtökohtaisesti voidaan sanoa, että tällainen luovutuksen pilkkominen eri osiin ei ole verosuunnittelun kannalta järkevää. Toki voi olla sellaisiakin tilanteita, että luovuttaja haluaa turvata oman taloudellisen tilanteen tämän kautta, jos hänen tulonsa laskisivat huomattavasti osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksen myötä, ja jos luovuttaja ei ole maksanut itselleen esimerkiksi riittävää eläkemaksua yrittäjä aikanaan.

3.3 Luovutettavan omaisuuden omistusaika

TVL:n 48.1 §:n 3 kohdan sukupolvenvaihdosluovutuksen verovapauden kolmantena edellytyksenä kymmenen vuoden omistusaikavaatimus, joka on kirjoitettu seuraavasti säännökseen;

---

¹³³ Ossa 2009, s. 206.

¹³⁴ Immonen 2011, s. 97.

¹³⁵ KHO 1.3.2011/509: ”A oli lahjoittanut omistamansa osakeyhtiön osakkeet pojalleen B:lle ja pidättänyt itselleen oikeuden osakkeiden tuottamaan osinkoon. Myöhemmin A oli myynyt osakkeiden osinko-oikeuden B:lle. Osinko-oikeuden luovutuksessa ei ollut kysymys sellaisesta osakkeiden luovutuksesta, jota tarkoitetaan sukupolvenvaihdosluovutuksia koskevassa tuloverolain 48 §:n 1 momentin 3 kohdassa. Verovuosi 2005.

”jos omaisuus on ollut yhteensä yli 10 vuotta verovelvollisen tai hänen ja sellaisen henkilön omistuksessa, jolta hän on saanut sen vastikkeettomasti”

Luovutettavat osakeyhtiön osakkeiden on tullut olla yhteensä yli kymmenen vuotta verovelvollisen tai hänen ja sellaisen henkilön omistuksessa, jolta hän on saanut ne vastikkeettomasti.¹³⁶ Edellä mainitun perusteella – ja verohallinnon ohjeen mukaan – osakkeiden omistusaikaa määritettäessä omistusaikaan luetaan luovuttajan omistusajan lisäksi lahjanantajan tai perinnönjättäjän omistusaika. Lähtökohtaisesti omistusaika lasketaan hankintapäivästä luovutuspäivään. Yleisimpänä esimerkki tilanteena voidaan pitää tilannetta, jossa luovuttaja on merkinnyt osakkeet yhtiötä perustettaessa, lahjana tai osakekaupalla.

Esimerkki 11.

A on perinyt isältään perheyhtiön X Oy:n osakkeet 1.1.2012. Osakkeiden verotusarvo – verotuksessa käytetty perintöverotusarvo – oli tuolloin 500 000 euroa. Isä oli ostanut aikanaan kyseiset osakkeet 100 000 eurolla 1.1.2000. A on myymässä osakkeet B:lle 400 000 euron hintaan 31.6.2013. Nyt A on siis omistanut osakkeet noin puolentoista vuoden ajan. Sukupolvenvaihdoshuojennusluovutuksen myyntivoiton verovapaussäännöstä voidaan soveltaa edellä kuvatunlaiseen tilanteeseen, koska Isän ja pojan omistusajat lasketaan yhteen, jolloin omistusajaksi saadaan yli kymmenen vuotta.

Osakkeiden hankinta-ajankohdan määrittämiseen vaikuttavat myös yritysjärjestelyt, ja niiden jälkeiset tilanteet. Avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön muuttaminen osakeyhtiöksi ei katkaise yhtiön osakkeenomistajan osakkeiden omistusaikaa. Osakkaan omistusaikaan lasketaan avoimen tai kommandiittiyhtiön perustamissopimuksen allekirjoituspäivästä. Yksityisliikkeen tai verotusyhtymän yhtiömuodon muuttaminen osakeyhtiöksi on katsottu uudeksi vastikkeelliseksi saannoksi. Tämä tarkoittaa sitä, että osakkeiden tai osuuksien hankinta-ajankohta määräytyy osakeyhtiön perustamissopimuksen allekirjoituspäivän perusteella, vaikka yksityisliike tai verotusyhtymä olisikin perustettu esimerkiksi kymmenen vuotta sitten, niin tuota aikaa ei lasketa omistusaikaan. Yksityisliikkeen ja verotusyhtymän omistusaika katkeaa yhtiömuodon muutoshetkellä ja uusi omistusaika alkaa uuden yhtiösopimuksen allekirjoitus hetkestä.¹³⁷ Yritysjärjestelyihin liittyvät myös muut yritysjärjestely tilanteet kuin yhtiön muuttaminen avoimeksi yhtiöksi tai kommandiittiyhtiöksi ja päinvastoin. Muita tilanteita ovat ennen kaikkea osakeyhtiön sulautuminen ja jakautuminen; näitä säännellään elinkeinoverolain 52a – 52h §:ssä. Nämä yritysjärjestely tilanteet pohjau-

¹³⁶ Verohallinnon ohje, Dnro A67/200/2013, kohta 2.2.5.3.

¹³⁷ Juusela – Tuominen 2010, s. 90.

tuvat jatkuvuusperiaatteelle ja tämän vuoksi se ei aiheuta osakkeiden omistusaikojen katkeamista. EVL:ssa tarkoitetut yritysjärjestelyt eivät siis katkaise omistusaikoja, mutta muutoin tehdyt yritysjärjestelyt todennäköisesti katkaisevat alkuperäisen omistusaajan.¹³⁸

Perustajaosakkaan osakkeiden hankinta-ajankohta on perustamissopimuksen allekirjoituspäivämäärä. Merkitsemispäivänä ei siis pidetä osakeyhtiön merkitsemistä kaupparekisteriin, vaan ratkaisevaa on yhtiösopimuksen teko hetki.¹³⁹ Ostettujen osakkeiden hankinta-ajankohdaksi puolestaan katsotaan pääsääntöisesti sitovan kauppasopimuksen tekohetki.¹⁴⁰ Mikäli osakas merkitsee aiemman omistuksensa eli omistuksensa suhteen perusteella osakkeita maksullisessa osakeannissa, niin uudet osakkeet katsotaan hankituiksi samaan aikaan kuin alkuperäiset osakkeet.¹⁴¹ Edellä mainittu aiemman omistuksensa suhteessa; tarkoittaa käytännössä sitä, että jos alkuperäinen omistus on ollut 30 prosenttia, niin osakas voi merkitä osakkeita vain tuon alkuperäisen omistuksensa suhteessa korkeintaan 30 prosenttia, jotta ne katsottaisiin omistetuksi osakkeiden alkuperäisenä merkintäpäivänä. Mikäli alkuperäinen suhteellinen omistus kuitenkin ylittyy, niin ylimenevä osa katsotaan luovutetuksi uuden hankinta-ajankohdan merkitsemispäivänä.¹⁴² KHO on antanut päätöksen aiemman omistuksen suhteessa luovutettujen osakkeiden kuulumisesta luovutusvoiton verovapaussäännösten piiriin. Tässä päätöksessä KHO on antanut päätöksen koskien hankintameno-olettaman laskenta perustetta, joten päätös ainoastaan sivuaa käsillä olevaa aihetta kymmenen vuoden omistusaika edellytyksen osalta. Tapauksessa X Oyj Abp:ssä oli luovuttu yhtiöjärjestyksen muutoksella kahdesta eri osakesarjasta vuonna 2002. Osakesarjat olivat K-sarjan ja A-sarjan osakesarjat. X Oyj Abp oli järjestänyt suunnatun maksullisen osakeannin K-sarjan osakkeenomistajille, he olivat saaneet merkitä kahdella K-sarjan osakkeella yhden A-sarjan osakkeen. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan – tällaisessa tapauksessa – K-sarjan osakkeenomistajien oli katsottava hankkineen A-sarjan osakkeet silloin, kun he olivat hankkineet alkuperäiset K-sarjan osakkeet. Tämän kaltaisissa tapauk-

¹³⁸ *Ossa* 2009, s. 208.

¹³⁹ *Immonen – Lindgren* 2013, s.120. Immonen ja Lindgren ovat viitanneet seuraaviin keskusverolautakunnan tapauksiin sekä aihepiiriä sivuvaan KHO:n ratkaisuun: KVL 395/1975, KVL 618/1978 ja KHO 1960 II 840.

¹⁴⁰ *Immonen – Lindgren* 2013, s. 120.

¹⁴¹ *KHO:2009:71*.” X Oyj Abp:ssä oli luovuttu yhtiöjärjestyksen muutoksella vuonna 2002 kahdesta osakesarjasta. Muutokseen liittyen kompensationsa äänivaltaisen K-osakesarjan osakkeenomistajille oli suunnattu osakeanti, jossa he olivat saaneet merkitä kahdella K-sarjan osakkeella yhden A-sarjan osakkeen. Näiden osakkeiden luovutuksesta saatua voittoa laskettaessa verovelvollisen, joka oli hankkinut K-osakkeet yli kymmenen vuotta sitten, oli verotuksessa katsottava omistaneen vuonna 2002 annissa merkityt osakkeet yli kymmenen vuoden ajan ja hankintameno-olettamana oli käytettävä 50 prosenttia. Verovuosi 2004.”

¹⁴² *Immonen – Lindgren* 2013, s. 120.

sisä osakkeiden omistajan ei katsota katkeavan, vaan kymmenen vuoden määräaika laskettaessa perusteena pidetään alkuperäisten osakkeiden hankintapäivää.

3.4 Huojennuksen menettäminen

TVL:n 48 §:n 5 momentin mukaan luovutusvoiton sukupolvenvaihdoshuojennus menetetään, jos luovutuksen saaja luovuttaa samaa omaisuutta edelleen ennen kuin viisi vuotta on kulunut hänen saannostaan. Kyseisen jatkoluovutuskiellon tarkoituksena on estää sukupolvenvaihdoshuojennuksen käyttäminen väliluovutuksena verokeinottelullisena toimenpiteenä. TVL:n hankala sanamuoto saattaa aiheutua ongelmalliseksi sovellettaessa säännöstä. Seuraavassa TVL:n 48 § 5 momentin säännös;

Jos luovutukseen on sovellettu 1 momentin 3 kohdan säännöstä ja jos luovutuksensaaja luovuttaa samaa omaisuutta edelleen ennen kuin 5 vuotta on kulunut hänen saannostaan, vähennetään hänen luovutusvoittoaan laskettaessa hankintamenosta tai 46 §:n 1 momentissa ja 49 §:ssä säädetystä luovutushinnasta vähintään vähennettävästä määrästä se veronalaisen luovutusvoiton määrä, jota 1 momentin 3 kohdan mukaisesti ei ole pidetty hänen saantomiehensä veronalaisena tulona.

Säännöksellä on tavoiteltu omistuksen jatkuvuutta. Viiden vuoden omistusvaatimuksen on tarkoitus sitouttaa luovutuksensaaja tosiasiallisesti jatkamaan yritystoimintaa vähintään tuon viiden vuoden määräajan. Käytännössä sukupolvenvaihdosluovutuksen määräajan voidaan katsoa olevan huomattavasti pidempi, jos mukaan luetaan myyjän kymmenen vuoden omistusvaatimus. Täyden huojennusedun saaminen vaatii yhteensä viidentoista vuoden määräajan, jotta kaikki sukupolvenvaihdoksen edellytykset täyttyvät.

Verohallinnon ohjeen mukaan huojennusedun menettäminen ei tosiasiallisesti vaikuta alkuperäisen huojennuksensaajan verotukseen, vaan se lisää jatkoluovuttajan luovutusvoiton määrää. Verohallinnon ohjeessa on myös maininta tilanteesta, jossa viiden vuoden määräajan sisällä tapahtuva jatkoluovutus saattaa koskea vain osaa sukupolvenvaihdostarkoituksessa ostetuista osakkeista. Jos luovutuksensaaja jatkoluovuttaa osakkeita ennen viiden vuoden määräajan täyttymistä vähennetään luovuttajan hankintamenosta luovutettua omaisuutta vastaava suhteellinen osuus saantomiehen verottamatta jääneestä voitosta. Verohallinnon ohjeessa on lisäksi tarkennus siitä, mitä pidetään jatkoluovutuksena. Sen mukaan jatkoluovutuksena pidetään luovutusta omalle osakeyhtiölle tai yhtiön purkamista. Jatko-

luovutusta ei puolestaan menetätä, jos kyse on esimerkiksi EVL:n tarkoittamasta yritysjärjestelystä, esimerkiksi sulautumisesta.¹⁴³

---

¹⁴³*Verohallinnon ohje A67/200/2013, kohta 2.4.2.*

5 MUITA HUOMIOTA JA YHTEENVETO

5.1 Muuta huomioitavaa sukupolvenvaihdoksista

5.1.1 Onnistuneen sukupolvenvaihdoksen tekijät verotuksen ohella

Onnistunut sukupolvenvaihdos käsittää monenlaisia huomioitavia seikkoja. Nämä seikat ovat hyvin moninaisia, joihin liittyy paljon käytännön järjestelyitä, ja toisaalta vähemmän käytännön läheisiä verotukseen liittyviä näkökohtia. Sukupolvenvaihdokset pitävät sisällään paljon muutakin kuin PerVL:n ja TVL:n verohuojennussäännökset. Säännösten järkevä käyttäminen on yksi osa onnistunutta sukupolvenvaihdosta, mutta tosiasiallisesti onnistunut sukupolvenvaihdos sisältää muun muassa sukupolvenvaihdoksen esijärjestelyitä, rahoituksen hakemista rahoituslaitoksilta sekä jatkajan yrittäjä- ja johtaja-asemaan valmistautumista. Esijärjestelyillä tarkoitan mahdollisia yritysjärjestelytilanteita ja verokohtelun ennakoimista. Sukupolvenvaihdos tulisi rakentua mahdollisimman ennakoidulle ja realistiselle pohjalle, eikä niinkään olettamusten ja toiveiden varaan.¹⁴⁴ Immonen ja Lindgren ovat koonneet niitä oikeudellisia näkökulmia, joita sukupolvenvaihdos tuo esiin;

1) perintö- ja jäämistöoikeus,
2) yhtiöoikeus,
3) luotto- ja vakuusoikeus,
4) pääomatulon ja ansiotulon verotus,
5) elinkeinotulon verotus,
6) varojen arvostaminen,
7) arvonlisäverotus,
8) varainsiirtoverotus, sekä
9) veron kiertäminen ja peitelty osinko.

¹⁴⁴ Immonen – Lindgren 2013, s. 17.

Kuten voidaan havaita; lista on varsin pitkä ja yksittäiset sukupolvenvaihdostilanteet voivat pahimmillaan olla hyvin vaikeita jo pelkästään oikeudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Sukupolvenvaihdosten oikeudellinen kenttä voi koostua samanaikaisesti vero-oikeuden, siviilioikeuden ja yhtiöoikeuden oikeudenaloista. Suomen siviilioikeus ei käsitä varsinaisia osakeyhtiön tai muunkaan yritystoiminnan sukupolvenvaihdosta koskevia säännöksiä, joten perintökaaren yleistä perintöoikeutta koskevat säännökset sääntelevät myös sukupolvenvaihdostilanteita.¹⁴⁵

Sukupolvenvaihdosten täysimääräinen huojennusedun saaminen edellyttää tiettyjen edellytysten täyttymistä, jotta verovelvollinen voi saada sen edukseen. Sukupolvenvaihdosten edellytykset voi joissakin tilanteissa estää sukupolvenvaihdoksen syntymisen. Edellytykset ovat olennainen osa sukupolvenvaihdoksia, mutta pelkkä edellytysten täytyminen sinällään ei takaa onnistunutta sukupolvenvaihdosta. Sukupolvenvaihdoshuojennusten edellytykset on huomioitava ennen sukupolvenvaihdosta ja sen jälkeen. Sukupolvenvaihdostilanteet pitävät sisällään monenlaisia tilanteita, joita luovuttajan ja luovutuksensaajan on otettava huomioon. Seuraavassa esimerkkilista seikoista, joita useimmissa sukupolvenvaihdoksista on tarkkaan mietittävä;

1) onko kyseessä perintö- vai lahjatilanne,
2) sukupolvenvaihdoksen esijärjestelyt,
3) kohteena olevan yhtiön arvostaminen (sukulaisuusrelaatio vai ei),
4) yhtiön toimialakohtaisuus,
5) verosuunnittelu (esim. osakkeiden omistusaika),
6) sukupolvenvaihdoksen rahoitus,
7) sukupolvenvaihdoksen mahdollinen vaikutus työyhteisöön,
8) jatkajan yrittäjä- ja johtaja-asemaan valmistautuminen sekä riittävä koulutus
9) jatkajan aito halu ja sitoutuminen yritykseen.

Lista ei ole sellaisenaan tyhjentävä, se kuvastaa niitä yleisiä ja toisaalta yksittäisiä seikkoja, joita yleensä sukupolvenvaihdosprosessissa on ainakin huomioitava.

¹⁴⁵ Immonen – Lindgren 2013, s. 8.

Sukupolvenvaihdoksen perintötilanne on luonnollisesti käsillä silloin, kun luovuttaja on kuollut. PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennuksen voi perintötilanteessa saada edukseen sukulaisuussuhteesta riippumatta, mutta toisin on TVL:n sukupolvenvaihdosluovutuksen osalta, jonka vaatimuksena on luovuttajan ja luovutuksensaajan välinen sukulaisuusrelaatio.¹⁴⁶ Kuoleman kautta tapahtuva sukupolvenvaihdos on aina suunnittelematon tilanne, jonka johdosta myös tämän kaltaiseen tilanteeseen tulisi varautua elinaikaisena järjestelynä. Immonen ja Lindgren ovat koonneet elinaikaisen omistajanvaihdosprosessin avaintekijöiksi pitkän suunnitteluvälin ja oikean siirrettävän varallisuuden hinnoittelun¹⁴⁷. Pitkän suunnitteluvälin on katsottu vaikuttavan ainakin seuraaviin seikkoihin;

1) jatkajan sopeuttaminen yrittäjävastuun ottamiseen,
2) sidosryhmien ja markkinoiden luottamuksen rakentumiseen,
3) yhtiön varallisuusrakenteen muokkaamiseen jatkamiskelpoiseksi,
4) yhtiön ja omistajan välisiin varallisuussiirtoihin,
5) yhtiön liiketoiminnan kehittämiseen, sekä
6) verotuksen erityishuojennuksiin.

Tässäkin kohtaa on korostettava sukupolvenvaihdosten yksilöllisyyttä; keinot vaihtelevat sen mukaan, onko mahdollinen jatkaja luovuttajan lähipiiristä vai lähipiirin ulkopuolinen henkilö.¹⁴⁸

Sukupolvenvaihdosprosessin voidaan sanoa pitävän sisällään monenlaisia huomioitavia seikkoja. Prosessiin liittyvät seikat voidaan jakaa pehmeisiin ja koviin arvoihin. Kovat arvot pitävät sisällään lähinnä verosuunnitteluun ja verotukseen liittyviä näkökohtia. Ne ovat oleellisia ja näkyviä asioita sukupolvenvaihdosta suunniteltaessa ja toteutettaessa, mutta vähätellä ei voida pehmeitä arvojakaan, joita ovat muun muassa sukupolvenvaihdoksen vaikutus perhepiiriin sekä työyhteisöön. Sukupolvenvaihdostilanne voi aiheuttaa jännitteitä, niin perhepiirissä kuin työyhteisössä, mikäli sitä ei hoideta oikealla tavalla. Jos vaikutus on negatiivinen, niin yhtiö tulee todennäköisesti olemaan myös taloudellisissa vaikeuksis-

¹⁴⁶ Immonen – Lindgren 2013, s. 369.

¹⁴⁷ Immonen – Lindgren 2013, s. 369.

¹⁴⁸ Immonen – Lindgren 2013, s. 370.

sa. Tärkeätä olisi keskustella avoimesti tulevasta sukupolvenvaihdoksesta yrityksen sisällä, jotta työntekijät ovat asiasta tietoisia. Johdon ja työntekijöiden välille on saatava synnytettyä jo sukupolvenvaihdoksen aikana luottamus, jotta yrityksen kehitys ei lähde laskusuuntaan sukupolvenvaihdoksen aktualisoiduttua. Maria-Elisa Kuusisto ja Turkka Kuusisto ovat määrittäneet seuraavasti onnistuneen sukupolvenvaihdoksen;¹⁴⁹

”Onnistuneessa sukupolvenvaihdoksessa on kyse onnistuneesta johtajuuden siirrosta.”

Verotuksellisesti tämä näkökulma ei ole mielenkiintoinen, mutta onnistuneen sukupolvenvaihdoksen näkökulmasta erittäin olennainen. Myös Immonen ja Lindgren ovat huomioineet Onnistunut sukupolvenvaihdos -teoksessaan johtajan sitoutumisen tärkeyden ja pehmeät tekijät, jotka ovat yksilöllisiä. Lisäksi he ovat maininneet, että sukupolvenvaihdoksesta 90 prosenttia on tunnetta ja 10 prosenttia juridiikka.¹⁵⁰

5.1.2 Suunniteltujen veromuutosten vaikutus sukupolvenvaihdoksiin

Suomen verolainsäädäntöä ollaan muuttamassa vuoden 2014 alusta TVL:n ja EVL:n osinkotulojen sekä OYL:n tarkoittaman yhtiön varojen jaon osalta, josta on ehdotuksen mukaan uusi säännös EVL:n 6c §:ssä.¹⁵¹ Näillä verolainsäädännön muutoksilla on myös oma vaikutuksensa sukupolvenvaihdostilanteisiin. Kyse on kuitenkin enemmän välillisestä vaikutuksesta sukupolvenvaihdostilanteisiin kuin suorasta vaikutuksesta tai halusta vaikuttaa nimenomaan sukupolvenvaihdosten verotukseen. PL:n mukaan muutosten yhteisvaikutus vaikeuttaa sukupolvenvaihdoksia.¹⁵²

Hallituksen esityksen perusteella yhteisöverokantaa ollaan laskemassa 24,5 prosentista 20 prosenttiin. Muuten käsillä oleva esitys lähinnä kiristää yksityishenkilöiden verotusta yhtiöstä saaduista osingoista. TVL:n uudistuksen myötä julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatujen pääomatulojen osinkojen veroprosentti olisi 85, joten korotusta vielä voimassa olevaan säännökseen tulisi 15 prosenttia. Myös julkisesti noteeraamattomien yhtiöiden verotusta on kiristetty, vaikka osinkotulojen matemaattisen arvon rajaa onkin nostettu 60 000 eurosta

¹⁴⁹ Kuusisto – Kuusisto 2008, s. 13.

¹⁵⁰ Immonen – Lindgren 2013, s. 2.

¹⁵¹ HE 185/2013 vp.

¹⁵² PL:n lausunto, s.14 – 15.

150 000 euroon. Käytännössä tämä rajan nosto tarkoittaa sitä, että varakkaat yhtiöt, joilla on suuri nettovarallisuus saavat huokeammin siirrettyä yhtiön varoja osakkeenomistajille kuin yhtiöt joiden nettovarallisuus ei riitä jakamaan osinkoja 150 000 euroon asti tai edes osaan 150 000 eurosta. Sukupolvenvaihdoksiin tämä muutos vaikuttaa välillisesti; periaatteessa yhtiöön kannattaa jättää nettovaroja mahdollisimman paljon, jotta tulevaisuudessa osinkojen nostaminen olisi verotuksellisesti järkevää. Nettovarallisuuden näkökulmasta selkeä linkki on myös yhtiön omien osakkeiden hankinta sukupolvenvaihdostilanteessa. Yhtiön ostaessa omalla vapaalla pääomallaan luovuttajalta osakkeet, niin samalla yhtiön nettovarallisuus häviää lunastuksen yhteydessä, joka tulevaisuudessa väistämättä johtaa verotuksellisesti kalliimpaan osingonjakoon. Yhtiön omien osakkeiden hankkimiseen sukupolvenvaihdostoimena tulisi jatkossa suhtautua yhä kriittisemmin. Lisäksi pääomatuloverotus kiristyy; pääomatuloverokanta on 30 prosenttia, mutta 40 000 euron ylittävältä osalta 32 prosenttia. Vielä vuoden 2013 loppuun asti tuo pääomatuloverokannan ylittävän osan raja on 50 000 euroa. Edellä mainittujen muutosten on määrä tulla voimaan 1.1.2014.¹⁵³

PL on antanut lausunnon valtionvarainministeriölle, jossa he mainitsevat uudistuksen vaikutuksista sukupolvenvaihdoksiin, vaikutus on negatiivinen. Uudistuksista osinkoveron kiristys, pääomatuloveron progression kiristäminen ja muun varojenjaon verotuksen muutokset lisäävät entisestään varojenjaon verokustannuksia. Perusteluna PL on erityisesti maininnut tilanteen, jossa yrityksen omistuksen sukupolvenvaihdoksessa saanut jatkaja joutuu maksamaan perintö tai lahjaveron ja mahdolliset muut sukupolvenvaihdoksen verot, niin hänen on useimmiten nostettava yrityksestä varoja verojen maksumiin. Tämän seurauksena yritysten vakavaraisuus heikkenee ja investointi- ja kasvukyky heikkenee. PL on myös ottanut kantaa yleiseen kehityssuuntaan, joka ei ole heidän mielestään kestävä, kun otetaan huomioon se, että seuraavien viiden vuoden aikana 17 000 työllistävää perheyritystä tulee koskettamaan sukupolvenvaihdostilanne.¹⁵⁴

---

¹⁵³ Immonen – Lindgren 2013, s. 372.

¹⁵⁴ PL:n lausunto, s. 15.

5.2 Yhteenveto ja loppupäätelmät

Yleisesti ajateltaessa sukupolvenvaihdosprosessia, voidaan sen sanoa käsittävän hyvin paljon erilaisia ja eritasoisia huomioitavia näkökohtia. Onnistunut sukupolvenvaihdos pitää verohuojennusten lisäksi hyvin paljon tutkimuskohteeni ulkopuolisia asioita, joiden läpi käyminen on ehdoton edellytys onnistuneeseen sukupolvenvaihdokseen.

Sukupolvenvaihdoshuojennus koostuu PerVL:n 55 – 57 §:en säännöksistä ja sukupolvenvaihdosluovutus puolestaan koostuu TVL:n 48.1 §:n 3 kohdasta. PerVL:n sukupolvenvaihdoshuojennus käsittää ne edellytykset ja vaatimukset, jotka verovelvollisen on täytettävä, jotta hän voi saada edukseen varsin merkittävän huojennusedun. Tämä huojennusetu on tarkoitettu erityisesti luovutuksensaajan eduksi. TVL:n sukupolvenvaihdosluovutus on eräänlainen vastinpari sukupolvenvaihdoshuojennukselle. Vastinparilla tarkoitan sitä, että TVL:n säännöksen tarkoituksena on puolestaan huojentaa luovuttajan luovutusvoitonverotusta. TVL:n edellytysten täytyessä luovuttajan ei tarvitse maksaa lainkaan luovutuksesta aiheutuvaa veroa.

Sukupolvenvaihdoshuojennuksen ja -luovutuksen soveltuminen ei ole aina selvää ja sen vuoksi edellytysten täytyminen on tutkittava tapauskohtaisesti. Toisinaan tapaukset voivat olla suhteellisen selviä, mutta vähänkin monimutkaisemman tapauksen osalta on lähes mahdotonta antaa täysin varmaan vastausta huojennusedun soveltumisesta ilman ennakkoratkaisua. Vaikka ennakkoratkaisu antaa kulloinkin käsillä olevaan tapaukseen yksilöllisen vastuksen, niin mielestäni ennakkoratkaisujen jopa hieman korostunut merkitys heikentää verotuksen ennakoitavuutta. Käytännössä ennakkoratkaisujen jatkuva hakeminen ei kuitenkaan pitäisi olla verotuksen ennakoitavuuden tae, eikä tämän voida katsoa olevan verohallinnonkaan näkökulmasta kannatettavaa. Verohallinnolta kaivataan jatkossa sukupolvenvaihdoshuojennuksen edellytysten soveltumisen osalta vieläkin tarkempaa ohjeistusta, vaikka verohallinnon yrityksen sukupolvenvaihdoksen verotus -ohje on erittäin kattava esitys sukupolvenvaihdoksen verotuksellisesta menettelystä.

Kaiken kaikkiaan sukupolvenvaihdoshuojennuksen ja sukupolvenvaihdosluovutuksen voidaan sanoa olevan taloudellisesti varsin merkittävä etu, ja sen voidaan katsoa tuovan todellisia vero säästöjä huojennuksen saajille. Merkittävää sukupolvenvaihdossäännöksessä on nimenomaan se, että omaisuus arvostetaan erityisen alhaiseen arvoon ja lisäksi maksuajaksi on mahdollista saada jopa viisi vuotta. Julkisuudessa verotukseen on kohdistunut yhä

enenevissä määrin muutospaineita, johtuen suurelta osin yhteiskunnan taloudellisesta epävakaudesta. Sukupolvenvaihdoshuojennuksen verotuksen osalta tulisi kuitenkin tehdä varsin maltillisia muutoksia, sillä huojennuksen huomattava kiristäminen verotuksellisesti voisi vaikuttaa yritysten siirtymiseen menestyksekkäästi sukupolvelta toiselle.